

NSV LIIT-

AMEERIKA

ÜHENDRIIGID

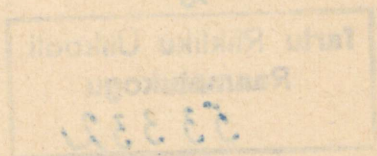

A-241267

NSV LIIT —
AMEERIKA
ÜHENDRIIGID

ARVUD JA FAKTID

1961
EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN

33M
N76

Teatmiku koostamisest võtsid osa:

A. G. Aganbegjan, T. A. Artamonov,
J. A. Joffe ja J. M. Šeinin

Kaane kujundanud *E. Pikk*

2

«Olen kindel, et nõukogude võim jõuab kapitalistidele järele ja neist ette ...»

V. I. Lenin

«Tulles võitjaks majanduslikus võistluses Ameerika Ühendriikidega, me viime lõpule ainult kommunistliku ülesehitustöö esimese etapi. Sellel etapil saavutatud majanduslik arengutase ei ole meile sugugi lõpp-peatuseks, vaid ainult vahejaamaks, kus me võime järele jõuda kõige arenenumale kapitalistlikule riigile, jätta tema sinna ja ise edasi liikuda.»

N. S. Hruštšov

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit ja Ameerika Ühendriigid kujutavad endast kaht vastandlikku sotsiaalselt süsteemi — sotsialistlikku ja kapitalistlikku. Need mõlemad diametraalselt vastandlikud süsteemid arenevad oma seaduste järgi, mis teineteisest põhjalikult erinevad.

Maaailma arengu määrab nende kahe vastandliku ühiskondliku süsteemi võistluse käik ja selle tulemused. Selles võistluses näitab sotsialism iga päev üha enam oma otsustavat üleolekut ajalooliselt areenilt kaduva kapitalismi ees.

Sotsialism kui ühiskonnakord on oma rohkem kui neljakümne-aastase olemasolu jooksul tõestanud oma suurt üleolekut kapitalismist. Sotsialism kindlustas tootlike jõudude ennenägematu ning kapitalismile kättesaamatu arengutempo, tagas töötajate materiaalse heaolu ja kultuuritaseme tõusu.

Sotsialistliku süsteemi üleolek kapitalistlikust süsteemist võimaldas noorel Nõukogudemaal, kes oli läbi teinud kaks rasket sõda, kutsuda majanduslikku võistlusse kapitalistliku maailma kõige võimsama riigi.

Praegu on Nõukogude Liit astunud majandusliku võistluse uude etappi. Sel uuel etapil seadis Nõukogude Liit ülesande saavutada sotsialistliku süsteemi ülekaal maailma kogutoodangus, kapitalistliku süsteemi ees, ületada Ameerika Ühendriigid, kelle arengutase on kaasaegse kapitalismi arenemise tipuks, ühiskondliku töö viljakuse poolest ja toodangu hulgalt iga elaniku kohta ning tagada NSV Liidus kõige kõrgem elatustase maailmas.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXI kongress määras kindlaks NSV Liidu majandusliku põhiülesande täitmise konkreetsed tähtajad. Tuginedes sotsialistliku süsteemi eeliste ja miljonite töötajate loovale aktiivsusele

sele, jõuab NSV Liit pärast rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaani (1959—1965) elluviimist viie aasta jooksul, võib-olla aga ka varem, esikohale maailmas nii tootmise absoluutse mahu poolest kui ka toodangu hulgalt iga elaniku kohta. See kujuneb sotsialismi maailmaajalooliseks võiduks rahulikus võistluses kapitalismiga.

Sotsialistlik leer hõlmab üle kolmandiku inimkonnast ja neljandiku maakerast. Tuginedes oma üha kasvavale majanduslikule võimsusele, kapitalistlike maade rahuar mastavatele jõududele, sõltuvates riikides ja poolasumaa des rahvusliku sõltumatuse ja iseseisvuse eest peetava võitluse intensiivistumisele, avaldab sotsialistlik leer juba praegu määravat mõju ajaloo arenemise käigule.

«Ühiskonna arengukäik näitab,» on öeldud kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduses, «kui õigesti Lenin ette nägi, et võitnud sotsialismi maad avaldavad maailmarevolutsiooni arenemisele peamist mõju majandusliku ülesehitustööga. Sotsialism on saavutanud enneolematut loominguist edu tootmise, teaduse ja tehnika alal, samuti inimeste uue, vaba koostöö loomises, mis aina suuremal määral tagab nende aineliste ja vaimsete vajaduste rahuldamist. On juba lähedal aeg, millal sotsialism jõuab esikohale ka oma osa poolest maailma kogutoodangus. Kapitalism saab lüüa inimtegevuse otsustavas sfääris — materiaalse tootmise sfääris.»

Teatmik NSV Liit — Ameerika Ühendriigid käsitleb üht kaasaja põhiprobleemi — kahe riigi, NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide majanduslikku võistlust.

Majandusliku võistluse tulemuste võrdlemiseks on suure tähtsusega Nõukogude Liidu ja Ameerika Ühendriikide majanduslike näitarvude arvutamise metodoloogia. Statistika kodanlikule meetodile on iseloomulik arvuliste materjalide kasutamine kapitalistliku korra ilustamiseks ja tema vastuolude kinnimätsimiseks. Teatmikus NSV Liit — Ameerika Ühendriigid on kasutatud nõukogude statistika metodoloogiat. Vastupidiselt kodanliku ühiskonna statistikale on nõukogude statistika huvitatud tegelikkuse objektiivsest kujutamisest.

Kasutades NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide tööstusliku tootmise mahu taseme arvutamisel faltsifitseeritud meetodit, püüavad Ameerika kodanlikud majandusteadlased NSV Liidu majanduslikke saavutusi vähendada. Teaduslike arvestuste alusel on teatmikus toodud NSV Liidu tööstustoodangu mahu ja Ameerika Ühendriikide toodangu

täpsed vastastikused suhted. 1959. aastal moodustas NSV Liidu tööstusliku tootmise maht ligemale 60% Ameerika tööstustoodangu mahust.

Ameerika kodanlikud majandusteadlased, tunnistades nõukogude statistika arvutamisviisi õigsust tööstustoodangu kasvutempo osas, püüavad leida mittevastavust NSV Liidu kogutoodangu kasvutempo ja toodangu üksikute liikide kasvutempo vahel. Teatmikus toodud arvulised andmed näitavad kujukalt, et mittevastavust NSV Liidu kogutoodangu kasvu ja toodangu üksikute liikide kasvu vahel ei ole. Teatmikus on näidatud, kuidas nõukogude tootmise kiire ja lakkamatu kasvutempo, mis on sotsialistliku majandussüsteemi üheks peamiseks eeliseks, tõestab NSV Liidu võidu paratamatust majanduslikus võitluses Ameerika Ühendriikidega.

Nõukogude ja ameerika statistika vahel esineb lahku minekuid põllumajanduses tööviljakuse taseme arvutamise meetodis. Nii näiteks vähendab ameerika statistika Ameerika Ühendriikide farmides töötavate inimeste arvu. Ameerika Ühendriikides ei arvestata neid palgatöölisi ja farmeri perekonnaliikmeid, kes töötavad pooliku töönladala. Peale selle ei arva ameerika statistika põllumajanduslike tööde hulka paljusid niisuguseid töid, mida NSV Liidus kolhoosnikud ja sovhoositöölised ise teevad (vilja puhastamine ja kuivatamine, põllumajandussaaduste toimetamine linna, masinate ja seadmete remont jne.). Kui kõiki neid töid arvesse ei võeta, siis osutub NSV Liidu põllumajanduses tööviljakuse näitaja Ameerika Ühendriikidega võrreldes vähendatuks. Teatmikus tuuakse nõukogude statistika teaduslikult põhjendatud andmed, mis näitavad, et Ameerika Ühendriikides on põllumajanduses töötavate inimeste arv ligemale 12 miljonit, mitte aga 7,4 miljonit, nagu arvestab ameerika statistika.

Kõige keerukamad on elatustaseme kõrvutamise küsimused. Vaatamata sellele, et NSV Liidu elanikkonna elatustase on esialgu veel madalam kui Ameerika Ühendriikides, on NSV Liidu töötajatel mitmeid eeliseid ameerika töötajatega võrreldes. Kodanlik statistika võtab elanikkonna reaaltulude kõrvutamisel arvesse ainult rahapalka. NSV Liidus aga saavad töölised ja teenistujad lisaks rahapalgale riigi arvel märkimisväärsed summasid pensioonide, toetuste, stipendiumide, tasuta koolihariduse ja arstiabi ning teiste väljamaksete ja soodustuste näol. Muidugi mõista ei saa nõukogude majandusteadlased NSV

Liidu töötajate elatustaseme arvutamisel kõiki neid riiklikke väljamakseid ja soodustusi arvesse võtmata jätta.

Elatustaseme iseloomustamisel kasutab ameerika kodanlik statistika niinimetatud keskmiste suuruste arvutamise meetodit. Seda meetodit rakendatakse selleks, et üldiste keskmiste arvude taha varjata klassivastuolusid, ilustada töötajate elu kapitalistlikus ühiskonnas. Ameerika statistika ametlike andmete järgi moodustab näiteks ameerika perekonna keskmine aastatulu 6000 dollarit. Sealjuures on peaaegu pooltel ameerika perekondadel aastatulu (enne maksude mahaarvamist) väiksem kui 4000 dollarit. Ameerika Ühendriikide elatustaseme kohta teatmikus toodud materjal on vastupidiselt kodanliku statistika andmetele arvutatud marksistliku teadusliku meetodi alusel, mis arvestab tulude ebaühtlast jaotamist töötavate ja ekspluataatorlike klasside vahel. Teatmikus toodud arvud, mis iseloomustavad NSV Liidu töötajate elatustaset, annavad tunnistust sellest, et Nõukogude Liidus tähendab kogu ühiskonna heaolu ka iga tema liikme heaolu.

Teaduslikult kontrollitud suure faktilise materjali alusel iseloomustatakse teatmikus Nõukogude Liidu majanduse tähtsamaid näitarve Ameerika Ühendriikide majandusega võrreldes. NSV Liidu üha kasvav majanduslik võimsus, tema arengutempo, nõukogude rahva loov initsiatiiv annavad tunnistust Nõukogude Liidu võidu paratamatusest majanduslikus võistluses Ameerika Ühendriikidega.

NLKP XXI kongressi otsustes on märgitud: *«Kahe süsteemi võistluse majanduslikud ja poliitilised tulemused ning nende edasise arengu perspektiivid annavad veenvalt tunnistust selle kohta, et sotsialismi progressiivne edasi liikumine on võitmatu, et tema võit rahulikus võistluses kapitalismiga on paratamatu.»*

ÜLDISED ANDMED

Territoorium ja rahvastik Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit on kõige suurema territooriumiga riik maailmas, asetsedes kahes maailmajaos — Euroopas ja Aasias.

Ameerika Ühendriigid on riik, mis asetseb Ameerika kontinendi põhjaosas.

Elanike arvult on NSV Liit kolmandal kohal maailmas, pärast Hiinat ja Indiat, Ameerika Ühendriigid on neljandal kohal.

NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide territoorium ja rahvastik¹

¹ Rahvastik on toodud 1960. aasta juulikuu seisuga.

Nõukogude Liit ja Ameerika Ühendriigid on paljurahvuselised riigid.

NSV Liidus elab rohkem kui 100 mitmesugust rahvast.

Põhilisteks rahvusteks (1959. a. rahvaloenduse andmeil) on: venelased — 114,1 milj., ukrainlased — 37,3 milj., valgevenelased — 7,9 milj., usbekid — 6. milj., tatarlased — 5 milj., kasahhid — 3,6 milj., aserbaidžaanlased — 2,9 milj., armeenlased — 2,8 milj., grusiinlased — 2,7 milj., leedulased — 2,3 milj., juudid — 2,3 milj., moldaavlased — 2,2 milj., sakslased — 1,6 milj., tšuvašid — 1,5 milj., lätlased — 1,4 milj., tadžikid — 1,4 milj., poolakad — 1,4 milj., mordvalased — 1,3 milj., turkmeenid — 1 milj., baškiirid — 1 milj., eestlased — 1 milj., kirgiisid — 1 milj. jt. rahvused.

Praeguse Ameerika Ühendriikide territooriumi põlisteks elanikeks olid indiaanlased. Indiaanlaste arv moodustas 1955. aastal 0,3 milj. inimest, neegrite arv, Aafrika neegrite järeltulijad, keda veeti 17.—19. sajandil Ameerikasse orjadeks tööle istandustesse, moodustas 17,5 milj. inimest.

Põhja-Ameerika rahvus tekkis mitmesuguste rahvuste segunemise teel, kes olid sisse rännanud Euroopast, Aasiast ja Aafrikast. Ameerika Ühendriikide rahvuste statistika arvestab elanike rahvust nende maade järgi, kust need inimesed või nende esivanemad on sisse sõitnud.

Ametlike andmete järgi sõitis Ameerikasse Saksamaalt 4,7 milj. inimest, Itaaliast — 4,6 milj., Kanadast — 3,6 milj., Poolast — 2,8 milj., Venemaalt — 2,5 milj., Irimaalt — 2,4 milj., Inglismaalt — 2 milj., Mehhikost — 1,3 milj., Austriast — 1,2 milj., Rootsist — 1,2 milj., Tšehhoslovakiast — 1 milj., Norrast — 0,9 milj., Šotimaalt — 0,7 milj., Ungarist — 0,7 milj., Taanist — 0,4 milj., Hollandist — 0,4 milj., Kreekast — 0,4 milj., Prantsusmaalt — 0,4 milj., Jugoslaaviast — 0,3 milj. inimest.

Nõukogude Liidu ja Ameerika Ühendriikide rahvamajanduses töötavate inimeste arvu iseloomustavad järgmised andmed:

tööliste, teenistujate ja kolhoosnikute üldarv NSV Liidus moodustab ligemale 100 milj. inimest;

Ameerika Ühendriikides on rahvamajanduses töötavate inimeste üldarv 65 milj. inimest (Ameerika Ühendriikide ametlik statistika ei arvesta ligemale 4 milj. töötut).

Seitsme aasta plaani kohaselt moodustab NSV Liidus tööliste ja teenistujate arv 1965. aastal 66,5 miljonit inimest.

Töölise ja teenistujate arv (milj. inimest)

NSV Liit

AMEERIKA ÜHENDRIIGID

	aasta	
26,7	1937	33,6
38,9	1950	46,0
48,4	1955	51,8
53,1	1957	54,3
54,6	1958	52,7
56,5	1959	54,2

Töölise ja teenistujate jagunemine tähtsamate rahvamajandusharude järgi 1959. aastal ¹

Tootmisharud	NSV Liit		Ameerika Ühendriigid	
	milj. inimest	protsentides	milj. inimest	protsentides
Tööstus	20,2	35,8	16,8	31,0
Ehitus	4,8	8,5	2,6	4,8
Põllumajandus	5,8	10,3	2,0	3,7
Transport	6,0	10,6	4,2	7,8
Kaubandus	4,4	7,8	11,1	20,5
Side	0,7	1,2	0,8	1,5
Rahandus ja pangad	0,3	0,5	2,4	4,4
Muud tootmisharud	14,3	25,3	14,3	26,3
Kokku	56,5	100,0	54,2	100,0

¹ Töölise ja teenistujate jagunemist rahvamajanduse üksikute tootmisharude järgi NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides on raske võrrelda arvutamisel kasutatud meetodite erinevuse tõttu ja sellepärast on esitatud andmed ligikaudsed. Andmed töölise ja teenistujate arvu kohta Ameerika Ühendriikide põllumajanduses on vähen-
datud.

Suuremate linnade elanike arv

NSV Liit	Elanike arv (tuhandetes) 15. I 1959	Ameerika Ühend- riigid	Elanike arv (tuhandetes) 1. IV 1960
Moskva	5046 ¹	New York	7660
Leningrad	3321	Chicago	3516
Kiiev	1104	Los Angeles	2448
Bakuu	971	Philadelphia	1960
Gorki	942	Detroit	1673
Harkov	934	Houston	933
Taškent	912	Baltimore	921
Novosibirsk	856	Cleveland	870
Kuibõšov	806	Washington	747
Sverdlovsk	779	Saint Louis	740
Stalino	699	Milwaukee	735
Tbilisi	695	San Francisco	716
Tšeljabinsk	689	Boston	678
Odessa	667	Dallas	672
Dnepropetrovsk	660	New Orleans	621
Kaasan	647	Pittsburgh	601
Perm	629	San Antonio	584
Riia	605	Seattle	551
Rostov Doni ääres	600	San Diego	547
Stalingrad	592	Buffalo	528
Omsk	581		
Saraatov	581		
Ufaa	547		
Minsk	509		
Jerevan	509		

NSV Liidus on 25 linna elanike arvuga rohkem kui 500 000 inimest. Ameerika Ühendriikides on selliseid linnu 20.

¹ 18. VIII 1960. aasta määrusega laiendatud piirides oli Moskva linna uutes piirides elanike arv 15. I 1959 ligemale 6 miljonit inimest (arvesse võtmata metsade ja haljasalade vööndit).

Valdav enamik NSV Liidu elanikest — ligemale $\frac{3}{4}$ — on sündinud pärast Suurt Oktoobrirevolutsiooni. NSV Liidu elanike vanuselist struktuuri mõjustas suuresti sõda. NSV Liit kandis sõjas kõige suuremaid inimkaotusi ja selle tõttu moodustab NSV Liidus 35- kuni 49-aastaste inimeste arv 16,5%, Ameerika Ühendriikides aga, kus inimkaotused olid väikesed, on selles vanuses inimesi 20%.

Nõukogude tervishoiu edusammud võimaldasid vähendada laste surevust ja säilitada neid laste põlvkondi, kes on sündinud sõja eel ja sõja ajal. Need põlvkonnad on osaliselt jõudnud juba töövõimelisse ikka. NSV Liidu töövõimelise elanikkonna arv (naised vanusega 16—54 aastat ja mehed vanusega 16—59 aastat) pärast sõda ei vähenenud; vaid isegi suurenes 102 miljonilt inimeselt 1939. aastal 119,8 milj. inimeseni ehk rohkem kui 17% võrra.

Elanikkonna vanuseline struktuur

Vanuserühmad	NSV Liit ¹		Ameerika Ühendriigid ²	
	miljonit inimest	protsentides	miljonit inimest	protsentides
Kokku	208,8	100,0	174,1	100,0
0—9 aastat	46,4	22,2	37,9	21,7
10—15 aastat	17,1	8,2	28,1	16,1
16—19 aastat	14,7	7,0		
20—24 aastat	20,3	9,7	10,9	6,3
25—29 aastat	18,2	8,7	11,2	6,4
30—34 aastat	19,0	9,1	12,1	7,0
35—39 aastat	11,6	5,6	12,2	7,1
40—44 aastat	10,4	5,0	11,4	6,5
45—49 aastat	12,3	5,9	10,7	6,1
50—59 aastat	19,1	9,2	17,5	10,1
60—69 aastat	11,7	5,6	12,7	7,3
70 aastat ja vanemad	8,0	3,8	9,4	5,4

¹ 1959. aasta rahvaloenduse järgi.

² 1958. aasta rahvaloenduse järgi.

Loodusvarad Nõukogude Liit on oma looduslike ressursside poolest üks rikkamaid maa-
ilmas. NSV Liit on esikohal maailmas hüdroenergiavarude, söevarude, raua- ja mangaanimaagi, vase-, seatina-, volframi-, fosforiitide, apatiitide, kaalisoola- ja turbavarude poolest; ühel esimestest kohtadest maailmas nafta-, gaasi-, magneesiumi-, koobalti-, molübdeen-, boksiitide, nikli-, plaatina-, keedusoola jm. varude poolest.

«... Me võiksime naftaga üle valada kogu maailma, varustada kivisõega rikkalikult kõiki tööstusharusid ja kütta ka suurt osa Euroopast... Rauamaagist aga võiksime saada niipalju malmi, rauda ja terast, et sel alal ei suudaks meiega võistelda mitte ainult Inglismaa ja Sakamaa, kellel head maaki peaaegu ei olegi, vaid isegi mitte Põhja-Ameerika Ühendriigid,» kirjutas möödunud sajandi lõpul D. I. Mendelejev.

Nõukogude Liidule kuulub maailma läbiuuritud söevarudest 57%, rauamaagivarudest 41%, turbast 60%, mangaanivarudest 88%, kaalisoolast 54%. NSV Liidule kuuluv mets moodustab $\frac{1}{3}$ kogu maailma metsast, ulatudes rohkem kui 7 milj. km², mis võrdub ligilähedalt Ameerika Ühendriikide territooriumiga.

Ameerika Ühendriigid jäävad Nõukogude Liidust maha rea maapõuevarade poolest. Samal ajal on Ameerika Ühendriikidel tunduvad hüdroenergiaressursid, söe-, nafta-, gaasi-, rauamaagi-, vase-, tsingi-, fosforiitide, keedu- ja kaalisoola-, ehitusmaterjalide jne. varud. Väga väikesed on Ameerika Ühendriikide nikli-, boksiitide, elavhõbeda- ja asbestivarud. Ameerika Ühendriikidel ei ole peaaegu üldse kõrgesordilist mangaanimaaki, kromiite, plaatinat ja inglistina ning ta on sunnitud importima neid välismaalt.

Peale defitsiitsete materjalide impordivad Ameerika Ühendriigid mineraaltooraineid, mille vajadused nad saaksid katta ka oma toodanguga (nafta, rauamaak, vask, tsink jne.). See on seotud monopolide taotlusega kasutada ennekõike Ameerika Ühendriikidest sõltuvate maade tooraineallikaid, kust toorainet saadakse tunduvalt odavamalt.

Seoses majanduse militariseerimisega on hakanud Ameerika Ühendriikides kiiresti arenema strateegilise tooraine (uraanimaak jne.) tootmine.

MAJANDUSLIKU VÕISTLUSE
PEAMISED ETAPID

«... Me saavutamegi seda, et jõuame teistele riikidele järele niisuguse kiirusega, millest nemad pole unistanudki... Niisugusesse kiirusesse me usume ja niisuguse kiiruse me saavutame, maksku mis maksab.»

V. I. Lenin

Lähteolukord Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Venemaal, kukutanud ekspluataatorite võimu, kehtestanud proletariaadi diktatuuri $\frac{1}{6}$ maakera territooriumil ning moodustanud esimese sotsialistliku riigi maailmas, pani aluse kahe süsteemi vahelisele majanduslikule võistlusele.

Millistes tingimustes see võistlus algas?

Tsaristlik Venemaa, olles maailmas esikohal territooriumi suuruselt ja kolmandal kohal elanike arvult, asus majandusliku arengu taseme poolest ühel viimastest kohadest arenenud kapitalistlike maade hulgas.

«... Venemaa jääb uskumatult, ennenägematult maha jäänud maaks, puruvaeseks ja poolmetsikuks, mis on varustatud kaasaegsete tootmisvahenditega neli korda viletsamini kui Inglismaa, viis korda viletsamini kui Saksa-maa ja kümme korda viletsamini kui Ameerika,» kirjutas V. I. Lenin Esimese maailmasõja eelõhtul.

1913. aastal oli Venemaa (revolutsioonieelsetes piirides) Ameerika Ühendriikidest tööstusliku tootmise poolest 8 korda maha jäänud.

Revolutsioonieelne Venemaa andis iga elaniku kohta tööstustoodangut 13—14 korda vähem kui Ameerika

Ühendriigid, tööstustöölise tööviljakus oli umbes 9 korda väiksem.

Venemaa maaelanikkond moodustas 86% kogu riigi elanikkonnast, Ameerika Ühendriikides — 54%. Põllumajandusliku tootmise maht Venemaal oli 40% võrra madalam, ühe elaniku kohta aga 2,2 korda madalam kui Ameerika Ühendriikides.

Iga 100 elaniku kohta oli:

	Venemaal	Ameerika Ühendriikides
Veiseid	29	62
Sigu	9,5	69

Tööstusliku tootmise kasvutempo oli Ameerika Ühendriikides aastail 1860—1913 tunduvalt kõrgem kui Venemaal. Vahemaa, mis eraldas Venemaad Ameerika Ühendriikidest majandusliku arengu tasemelt, suurenes iga aastaga.

Tähtsamate toodanguliikide valmistamine (miljonites tonnides)

	1900. aastal			1913. aastal		
	Venemaa	Ameerika Ühendriigid	Venemaa toodang Ameerika Ühendriikide toodangust %	Venemaa	Ameerika Ühendriigid	Venemaa toodang Ameerika Ühendriikide toodangust %
Malm	2,6	14,0	18,6	4,2	31,5	13,3
Teras	2,3	10,4	22,0	4,2	31,8	13,2
Nafta	10,4	8,3	125,3	9,2	34,1	27,0
Süsi	12,0	244,6	4,9	28,6	516,9	5,5

Esimene maailmasõda purustas Venemaa majanduse. 1917. aastal tootis Venemaa vähem kui 3% kogu maailma tööstustoodangust, Ameerika Ühendriigid — ligemalt 50%. Venemaa tööstuslik tootmine vähenes aastail 1913—1917 29% võrra, põllumajandustoodang — 12% võrra. Sa-

mal ajal kasvas Ameerika Ühendriikides tööstuslik tootmine 27% võrra, põllumajandustoodang — 8% võrra.

Tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise dünaamika
(1913. aasta = 100)

	Venemaa		Ameerika Ühendriigid	
	1913	1917	1913	1917
Tööstuslik tootmine	100	71	100	127
Põllumajanduslik tootmine	100	88	100	108

Kodusõda aastail 1918—1920 ja välismaine intervent-sioon tekitasid NSV Liidu rahvamajandusele tohtu suuri kahjusid. Needsamad aastad olid aga perioodiks, mil Ameerika Ühendriikide majandus üha kasvas ja Ameerika kodanlus rikastus.

	1920. aasta		1920. aasta tase 1913. aasta tasemest %	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
Tööstuslik tootmine	—	—	14	116
Elektrienergia, miljardit kWh	0,5	55	26	277
Süsi, milj. t	8,7	597,2	30	115
Nafta, milj. t	3,9	62,1	42	183
Teras, milj. t	0,2	42,8	5	135
Tsement, milj. t	0,04	17,2	2	108
Puuvillane riie, miljardit m	0,1	6,4	4	112
Peensuhkur, milj. t	0,09	1,1	7	168
Põllumajanduslik tootmine	—	—	67	117

1920. aastal valmistasid Ameerika Ühendriigid tööstustooteid 60 korda rohkem, tootsid elektrienergiat — 110, sütt — 69, naftat — 16 ja terast 210 korda rohkem kui NSV Liit.

Selline oli lähteolukord, kust NSV Liit alustas majanduslikku võistlust Ameerika Ühendriikidega.

Tingimused olid täiesti ebavõrdsed. Majandusliku võistluse starti alustasid kõrvuti purustatud, puruvaene, räbala, nälgiv töötav Nõukogude Vabariik ja võimas kapitalistlik suurriik — Ameerika Ühendriigid. *«Kas hukkuda või täie auruga edasi tormata. Nii on küsimuse seadnud ajalugu,»* kirjutas V. I. Lenin juba Oktoobrirevolutsiooni eelõhtul.

Kahe maailmasõja vahelisel ajal

Pärast Esimese maailmasõja, kodusõja, samuti välismaiste intervenitide poolt purustatud rahvamajanduse taastamist lõi Nõukogude Liit sotsialistliku majanduse eelistele tuginedes mõningate aastatega võimsa rasketööstuse ja eesrindliku sotsialistliku põllumajanduse.

«Kui me pärast 1913. aasta tööstusliku tootmise taseme taassaavutamist asusime radikaalselt rekonstrueerima rahvamajandust, hakkasime ellu viima esimest viie aasta plaani, oli Nõukogude Liit kõige arenenumatest kapitalistlikest maadest ligikaudu 50—100 aasta võrra maha jäänud. Kümne-kaheteistkümne aasta kestel tegi meie maa, üle saanud põlisest mahajäämusest, hüppe sellelt mahajäämuselt progressile ja muutus võimsaks sotsialistlikuks suurriigiks, kes on suuteline kaitsma oma suuri saavutusi, vabadust ja sõltumatust.»

NLKP XXI kongressi otsustest

Viisaastakuplaanide edukas täitmine vähendas tunduvalt vahemaad, mis lahutas NSV Liitu Ameerika Ühendriikidest, ning tegi praktiliselt võimalikuks lahendada põhiline majanduslik ülesanne — jõuda järele kõige arenenumatele kapitalistlikele maadele ja neist ette minna toodangu hulgal iga elaniku kohta. NLKP XVIII kongress (1939. aastal) otsustas:

«Nüüd, kus NSV Liit on välja kujunenud kui sotsialistlik riik, kus põhiliselt on lõpetatud rahvamajanduse tehniline rekonstrueerimine ja kus NSV Liit on oma tööstuse ning põllumajanduse tootmistehnika taseme poolest ees

NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide tootmise dünaamika
aastail 1921—1940

	1940		NSV Liidu tase % Ameerika Ühendriikide tasemest		Toodangu kasv 1940. aastal võrreldes 1920. aastaga	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	1913	1940	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
Elektrienergia, miljardit kWh	48,3	179,9	8,4	26,8	96 korda	3,2 korda
Süsi, milj. t	165,9	463,6	6,9	35,7	19 "	22%
Nafta, milj. t	31,1	182,9	27,0	17,0	8 "	2,9 korda
Malm, milj. t	14,9	42,6	14,6	34,9	128 "	7%
Teras, milj. t	18,3	60,8	15,4	30,1	94 "	1,4 korda
Väävelhape, milj. t	1,6	5,2	6,0	30,8	106 "	2 "
Tsement, milj. t	5,7	22,6	9,4	25,2	160 "	1,5 "
Puuvillane riie, miljardit m	3,9	7,8	45,6	50,0	39 "	1,2 "
Suhkur, milj. t	2,2	2,0	145,0	110,0	24 "	1,7 "
Teraviljasaak, milj. t	95,5	115,7	77,4	82,6	28 korda	22%
Veokäive raudteedel, miljardit t/km	415	545	15,1	76,2		

igast Euroopa kapitalistlikust maast, — nüüd me võime ja peame täies ulatuses praktiliselt üles seadma ja lahendama NSV Liidu põhilise majandusliku ülesande: järele jõuda ja ette minna Euroopa kõige rohkem arenenud kapitalistlikest maa-dest ja Ameerika Ühendriikidest ka majanduslikult ning lahendada see ülesanne lõplikult lähema aja jooksul.»

Majandus Teise maailmasõja aastail ja sõjajärgsel perioodil

Hitlerliku Saksamaa kallaletung katkestas nõukogude rahva rahuliku ülesehitava töö. Sõja-aastatel saksa fašistlikud röövvalutajad ja nende satelliidid Nõukogude Liidu territooriumil:

purustasid ja põletasid 1710 linna, rohkem kui 70 000 asulat ja küla, üle 6 milj. hoone;

hukkasid ligemale 25 miljonit inimest;

purustasid 31 850 tööstusettevõtet, 4100 raudteejaama, 65 000 km raudteid;

hävitasid ja lõhkusid 40 000 haiglat ja meditsiinilist asutust, 84 000 kooli, tehnikumi, ülikooli ja teadusliku uurimise instituuti, 43 000 üldkasutatavat raamatukogu;

rüüstasid ja röövisid 98 000 kolhoosi, 1876 sovhoosi ja 2890 masina-traktorijaama;

tapsid, konfiskeerisid või saatsid Saksamaale 7 milj. hobust, 17 milj. veist, 20 milj. siga, 27 milj. lammast ja kitse.

Sõjakulud ja sõja poolt tekitatud kahjud NSV Liidus ulatusid 1890 miljardi rublani.

Kui Nõukogude Liit, kelle territooriumil toimusid Teise maailmasõja peamised lahingud, kandis koletislikke materiaalseid ning inimkaotusi, siis

Ameerika Ühendriikide territooriumile ei astunud ühegi vaenlase sõduri jalg,

Ameerika Ühendriikides ei purustatud ühtegi maja.

Sõja-aastad olid Ameerika Ühendriikidele majanduse tormilise kasvu aastaks, tööstus ja põllumajandus arenesid tunduvalt kiiremini kui rahu ajal. Töötleva tööstuse võimsus kasvas sõja ajal 30% võrra, terasevalamine suurenes 12% võrra, keemia- ja elektrotehnika tööstus kasvasid 75% võrra. Sõja-aastail suurenesid Ameerika korporatsioonide puhaskasumid 1934.—1939. aastate 19,5 miljardilt dollarilt 55,2 miljardi dollarini 1945. aastal.

Ameerika Ühendriikides oli tööstustoodangu maht 1943. aastal 86% võrra ja põllumajandustoodangu maht 15% võrra suurem kui 1940. aastal.

NSV Liidus valmistati tööstustoodangut 1945. aastal 9% võrra ja põllumajandussaadusi toodeti 39% võrra vähem kui 1940. aastal.

Sõjajärgsel perioodil saavutas NSV Liit suurt edu nii oma maa majanduse taastamisel kui ka selle edasiarendamisel.

«Hoolimata tohutust kahjust, mida NSV Liidu rahvamajandusele tekitas Teine maailmasõda, taastas Nõukogude Liit umbes kahe ja poole aastaga pärast Isamaasõja lõppemist sõjaeelse, 1940. aasta tööstusliku

Ameerika korporatsioonide puhaskasumid

tootmise taseme ning ületas selle järgnenud aastakümne vältel rohkem kui neljakordselt.»

NLKP XXI kongressi otsustest

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXI kongress määras põhilise majandusliku ülesande lahendamise konkreetsed tähtajad. Pärast kongressi poolt vastuvõetud seitsme aasta plaani (1959—1965) täitmist jõuab NSV Liit umbes viie aasta jooksul, umbkaudu 1970. aastal, aga võib-olla ka varem, järele Ameerika Ühendriikidele ning saavutab esikoha maailmas nii oma tootmise absoluutse mahu kui ka toodangu hulga poolest iga elaniku kohta.

TÖÖSTUSLIK TOOTMINE

«Ajalooliselt lühikese perioodi vältel jõudis Nõukogude Liit oma majanduse arendamisel ette kõige arenenumatest kapitalistlikest maadest, saavutas teise koha maailmas ning lahendab praegu edukalt ülesannet — Ameerika Ühendriikidele tööstuslikus tootmises järele jõuda ja neist ette minna.»

N. S. Hruštšov

Tööstusliku tootmise tase

Nõukogude Liit on võimas maailmariik. Sotsialistliku ülesehitustöö käigus ületas NSV Liit tööstusliku tootmise tasemelt Euroopa peamised kapitalistlikud riigid ning praegu on temast ees vaid Ameerika Ühendriigid (vt. tabel lk. 30).

Ajavahemikul 1913—1959 suurenes NSV Liidu tööstusliku tootmise maht rohkem kui 40 korda, Ameerika Ühendriikides — 5 korda.

NSV Liidu tööstusliku tootmise maht Ameerika Ühendriikide tööstusliku tootmise tasemega võrreldes (protsentides)

USA
toodangutase

12,5%

1913a.
Venemaa

33%

1953a.
N S V

ligemale
60%

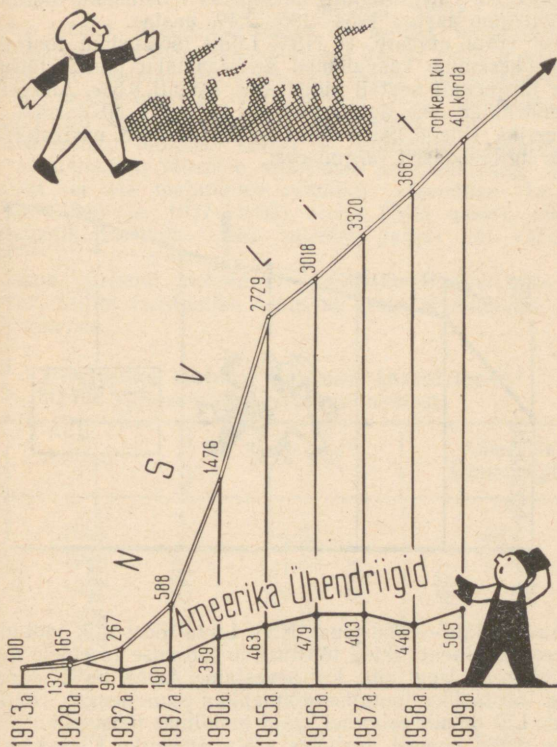
1959a.
L i i t

Kui 1913. aastal oli Venemaa tööstuslik tootmine 8 korda väiksem kui Ameerika Ühendriikides, siis 1959. aastal jäi NSV Liit Ameerika Ühendriikidest maha vähem kui 2 korda.

NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide osatähtsus maailma tööstuslikus tootmises

	1913			1959		
	Venemaa		Ameerika Ühend- riigid	NSV Liit		Ameerika Ühend- riigid
	Euroopas	maailmas		Euroopas	maailmas	
Kogu tööstustoodang	4	5	1	1	2	1
Elektrienergia	6	8	1	1	2	1
Süsi	5	6	1	1	1	2
Nafta	1	2	1	1	3	1
Rauamaak	4	5	1	1	1	2
Malm	4	5	1	1	2	1
Teras	4	5	1	1	2	1
Keemiatööstus	...	...	...	1	2	1
Masinaehitus	3	4	1	1	2	1
Vedurid	...	...	1	1	1	2
Kaubavagunid	...	...	1	1	1	2
Veoad autod (kaasa arvatud autobussid)	—	—	1	1	2	1
Traktorid (15-hobujõuli- ses arvestuses)	—	—	1	1	2	1
Teraviljakombainid	—	—	—	1	1	2
Väävelhape	7	8	1	1	2	1
Tsement	4	5	1	1	2	1
Saematerjalid	2	3	1	1	1	2
Puuvillane riie	2	5	1	1	2	1
Villane riie	2	6	2	1	1	2
Jalanõud	3	4	1	1	2	1
Suhkur	2	4	7	1	1	4

NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide tööstusliku tootmise dünaamika (1913. aasta = 100)

Seitsme aasta plaani kohaselt suurendatakse NSV Liidu tööstuslikku tootmist aastail 1959—1965 ligemale 80% võrra. NSV Liidu tööstuslik tootmine saavutab 1965. aastal Ameerika Ühendriikide tööstusliku tootmise 1958. a. taseme.

Aastad	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1937	+11	+ 9
1938	+12	-22
1939	+16	+23
1940	+12	+14
1947	+22	+10
1948	+26	+ 4
1949	+20	- 5
1950	+23	+15
1951	+16	+ 9
1952	+12	+ 3
1953	+12	+ 9
1954	+13	- 6
1955	+12	+12
1956	+11	+ 3
1957	+10	+ 1
1958	+10	- 7
1959	+11	+13
1960 ¹	+10	+ 3

«Kapitalistlik tootmine areneb hüpete ja puhangute kaupa. Kord tööstuse «hiilgav» õitseng, kord krahh, kriis, tööpuudus. Teisiti ei saa olla niisuguses majandussüsteemis, kus üksikud, killustatud ja üksteisest sõltumatud peremehed «töötavad» tundmatu turu jaoks, käsutades eraomandusõiguse põhjal tuhandete ja tuhandete suurtes ettevõtetes töötavate tööliste ühendatud tööd.»

V. I. Lenin

Aastail 1918—1959 oli NSV Liidus tööstusliku tootmise kasvutempo kolm korda kõrgem kui Ameerika Ühendriikides. Kui võrrelda majanduse rahuliku arenemise perioode, siis oli NSV Liidus kasvutempo 4—5 korda kõrgem kui Ameerika Ühendriikides.

¹ Ligikaudsed andmed.

Tööstusliku tootmise aasta keskmine juurdekasvu tempo (protsentides)

Aastad	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
42 aasta jooksul (1918—1959)	10,1	3,3
Sealhulgas:		
12 aasta vältel (1918—1929)	6,9	3,1
11 aasta vältel (1930—1940)	16,5	1,2
15 aasta vältel (1945—1959)	10,7	1,7
sellest viimase 6 aasta vältel (1954—1959)	11,3	2,4

Vaatamata tootmise kõrgele arengutempole jäi NSV Liit kaua aega Ameerika Ühendriikidest maha tööstustoodangu tähtsamate liikide valmistamise iga-aastase juurdekasvu absoluutse suuruse poolest. Näiteks kasvas NSV Liidus terasesulatamine 1951. aastal 15% ehk 4,1 milj. t võrra, Ameerika Ühendriikides aga 8,6% ehk 7,6 milj. t võrra. Tootmise kasvutempo oli NSV Liidus peaaegu kaks korda kõrgem kui Ameerika Ühendriikides, absoluutse juurdekasvu osas aga peaaegu kaks korda väiksem.

Viimaste aastate jooksul on NSV Liit Ameerika Ühendriikidest ette jõudnud mitte üksnes kasvutempo poolest, vaid ka terve rea toodanguliikide, eriti rauamaagi, malmi, terase, nafta, söe ja tsemendi aastase absoluutse juurdekasvu poolest.

Tööstustoodangu valmistamine iga elaniku kohta

Tööstusliku tootmise üldmaht, elanike arvu arvesse võtmata, kajastab ühiskonna majandusliku arenemise tegelikku taset ühekülgselt. Kõige täielikumaks näitajaks on tööstus-

toodangu hulk iga elaniku kohta.

Tootmise kasvutempo iga elaniku kohta oleneb kahest tegurist:

kogu tööstuse kasvutempost,
elanike arvu kasvutempost.

Tööstustoodangu peamiste liikide aasta keskmine juurdekasvu tempo ja absoluutne juurdekasv NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides aastail 1954—1959

	Aasta keskmine juurdekasvu tempo (protsentides)		Aasta keskmine absoluutne juurdekasv	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid ¹
Malm	7,8	— 3,6	2,6 milj. t	—2,3 milj. t
Teras	7,8	— 2,9	3,6 " "	—2,7 " "
Rauamaak	7,9	—10,9	5,8 " "	—10,0 " "
Süsi (tõmberarvestatult kivisöele)	8,0	— 2,1	26,9 " "	—8,8 " "
Nafta	16,1	1,5	12,8 " "	4,9 " "
Gaas	29,2	5,1	4,9 miljard. m ³	14,0 miljard. m ³
Elektrienergia	11,9	7,5	20,4 miljard. kWh	46,7 miljard. kWh
Tsement	15,9	4,0	3,8 milj. t	2,0 milj. t
Puuvillane riie (toorkangas)	3,3	— 1,1	148 milj. m ²	—100 milj. m ²
Villane riie	7,8	— 1,7	19,8 milj. m	—5,1 milj. m
Nahkjalatsid	8,5	2,9	25,2 milj. paari	16,7 milj. paari
Peensusukkur	9,8	3,2	430 000 t	72 500 t

¹ (—) tootmise vähenemine.

Mitu korda valmistatakse tööstustoodangut Ameerika Ühendriikides iga elaniku kohta rohkem kui NSV Liidus

	1913	1929	1937	1950	1955	1958	1959
Elektrienergia	18,6	24,0	5,2	5,1	4,4	3,7	3,5
Süsi	25,9	18,2	4,8	2,7	1,6	1,09	1,06
Nafta	5,3	12,7	7,8	8,4	5,6	3,5	3,2
Malm	10,8	13,6	3,3	3,7	2,5	1,6	1,5
Teras	10,9	15,2	3,7	3,8	2,8	1,7	1,7
Gaas	—	199,0	42,7	36,9	35,3	13,2	10,3
Väävelhape	23,2	23,3	4,2	6,6	4,4	3,6	3,7
Tsement	14,8	17,3	4,7	4,5	2,7	1,9	1,7
Keemiline kiud	—	255,0	24,0	32,3	8,4	5,2	5,5

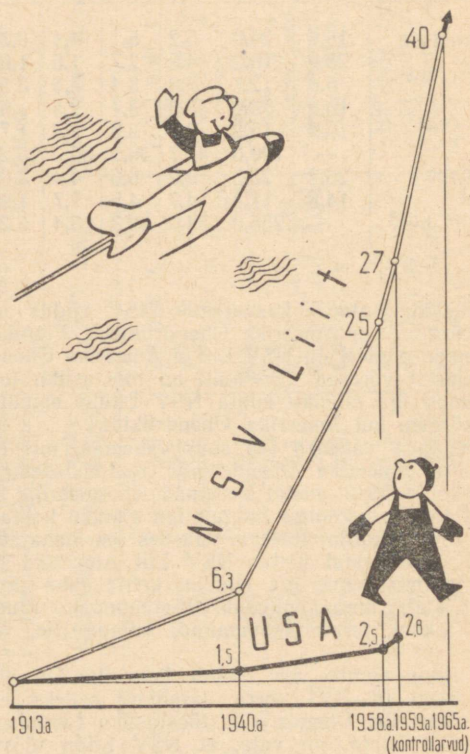
Tööstusliku tootmise kasvutempo NSV Liidus on 3—4 korda kõrgem kui Ameerika Ühendriikides. Elanike arvu kasvutempo poolest on NSV Liit ja Ameerika Ühendriigid ligilähedaselt võrdsed. Järelikult on tööstusliku tootmise kasvutempo iga elaniku kohta NSV Liidus samuti 3—4 korda kõrgem kui Ameerika Ühendriikides.

Iga aastaga väheneb see suur vahemaa, mis eraldas NSV Liitu Ameerika Ühendriikide tootmistasemest iga elaniku kohta. 1913. aastal Venemaa oli Ameerika Ühendriikidest tööstustoodangu hulgalt iga elaniku kohta maha jäänud 13—14 korda, 1959. a. vähenes see mahajäämus 2 korrale. 1959. aastal ületas NSV Liit Ameerika Ühendriikide tootmistaseme iga elaniku kohta juba järgmiste toodete alal: mangaanimaak, kroomimaak, rauamaak, turvas, nikkel, teraviljakombainid, villane riie, suhkur, või.

NSV Liidu elanike arv ületab Ameerika Ühendriikide elanike arvu 18—20% võrra. Järelikult selleks, et saavutada Ameerika Ühendriikide tööstusliku tootmise taset iga elaniku kohta, on vaja, et NSV Liidu tööstusliku tootmise üldmaht oleks niisama palju, s. t. 18—20% võrra suurem kui Ameerika Ühendriikides. 1970. aastal on NSV Liidu tööstuslik tootmine 18—20% võrra suurem Ameerika Ühendriikide omast ja seega saavutatakse Ameerika Ühendriikide tööstustoodangu tase iga elaniku kohta ning lahendatakse NSV Liidu põhiline majanduslik ülesanne tööstuse alal.

Tööstusliku tootmise dünaamika
(iga elaniku kohta)
(1913. aasta = 1)

Tööviljakus

1913. a. oli tööviljakuse tase Venemaa tööstuses umbes 9 korda madalam kui Ameerika Ühendriikide tööstuses. 1959. a. oli tööviljakuse tase Nõukogude Liidu tööstuses umbes 2—2,5 korda madalam kui Ameerika Ühendriikide tööstuses.

Töövijakuse tase NSV Liidu tööstuses

(Ameerika Ühendriikide tasemest)

1913. a. 11%

1959. a. . . . . 40—50%

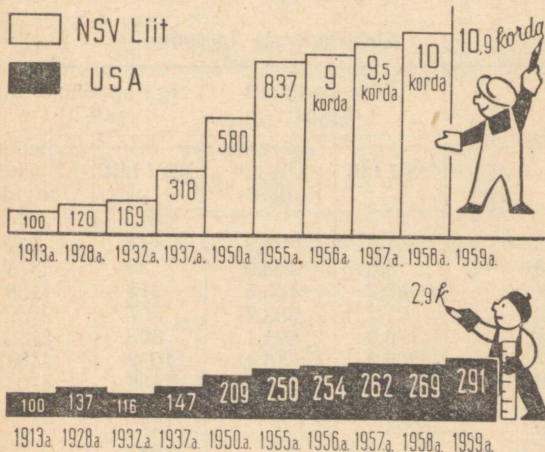
Töövijakuse kasvutempo poolest on NSV Liit esikohal maailmas.

1959. aastal on töövijakus NSV Liidu tööstuses tööpäeva tunduva lühendamise juures 1913. aastaga võrreldes kasvanud umbes 10,9 korda. Ameerika Ühendriikides on töövijakus kasvanud kõigest 2,9 korda.

Üleolek tempos võimaldas NSV Liidul järsult vähendada vahemaad, mis NSV Liitu Ameerika Ühendriikidest töövijakuse taseme poolest eraldas.

Töövijakuse kasv tööstuses

(1913. aasta = 100)

«... Sotsialism nõuab teadlikku ja massilist edasiliikumist kapitalismiga võrreldes kõrgema töövijakuse poole... Sotsialism peab teostama selle edasiliikumise

oma moodi, oma meetoditega — ütleme konkreetsemalt, nõukogulike meetoditega.»

V. I. Lenin

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaani järgi kasvab tööviljakus tööstuses 1958. aastaga võrreldes 1965. aastal 45—50% võrra. 1965. a. saadakse NSV Liidus $\frac{3}{4}$ tööstustoodangu juurdekasvust tööviljakuse kasvu arvel.

Tööviljakuse tase NSV Liidus moodustab 1965. a. ligemale 75% Ameerika Ühendriikide 1958. a. tasemest. Tööviljakuse kõrge kasvutempo NSV Liidus võimaldab kõige lühema aja jooksul pärast seitsme aasta plaani täitmist Ameerika Ühendriikidele tööviljakuse tasemelt järele jõuda ning seejärel neist selles suhtes ette minna.

**Tööstustoodangu
tähtsamate liikide
tootmine**

Elektrienergia. NSV Liit on elektrienergia tootmise poolest teisel kohal maailmas, esimesel kohal on Ameerika Ühendriigid. Jäädes

Elektrienergia tootmine

Aastad	Üldse (miljardit kWh)		Iga elaniku kohta (kWh)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid ¹	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid ¹
1913	1,9	24,8	14	260
1928	5,0	105,0	33	876
1937	36,2	146,5	218	1136
1950	91,2	388,7	507	2562
1955	170,2	625,1	868	3782
1957	209,7	716,4	1032	4184
1958	235,4	724,8	1138	4164
1959	265,1	794,5	1260	4490
1960	295		1370	
1965 (plaan)	500—520		2183— 2270	

¹ Ameerika Ühendriikide kohta toodud andmed ei näita elektri- jaamade endi elektritarvidust, mis moodustab 5—6% toodetavast elektrienergiast.

Ameerika Ühendriikidest maha elektrienergia tootmise üldmahu ja iga elaniku kohta toodetava elektrienergia hulga poolest, ületab NSV Liidu elektrienergia tootmise kasvutempo tunduvalt Ameerika Ühendriike. Aastail 1955—1959 kasvas Ameerika Ühendriikides elektrienergia tootmine 27% võrra, NSV Liidus aga 55% võrra. 1980. aastaks moodustab NSV Liidus elektrienergia tootmine vähemalt 2300 miljardit kWh ning ületab tunduvalt Ameerika Ühendriikide taseme.

Olgugi et Ameerika Ühendriigid toodavad elektrienergiat ligemale 3 korda rohkem kui NSV Liit, moodustas elektrienergia tööstuslik tarbimine NSV Liidus 1959. a. veidi vähem kui poole elektrienergia tööstuslikust tarbimisest Ameerika Ühendriikides.

Nafta NSV Liit on nafta tootmise poolest maailmas kolmandal kohal (Ameerika Ühendriikide ja Venetsueela järel). 1928. a. tootis NSV Liit naftat 10,7 korda, 1950. a. — 7 korda vähem kui Ameerika Ühendriigid. 1959. a. tootis NSV Liit naftat 2,7 korda vähem kui Ameerika Ühendriigid.

Nafta tootmise tempo on aga NSV Liidus mitu korda kõrgem kui Ameerika Ühendriikides. Aastail 1954—1959

Nafta tootmine

Aastad	Kokku (milj. t)		Iga elaniku kohta (kg)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	9,2	34,1	66	350
1928	11,6	123,6	77	1026
1937	28,5	172,9	172	1340
1950	37,9	266,7	210	1758
1955	70,8	335,7	361	2032
1957	98,3	353,6	484	2066
1958	113,2	330,9	547	1901
1959	129,5	347,9	616	1966
1960	147,5		689	
1965 (plaan)	230—240		1004— 1048	

kasvas NSV Liidus nafta tootmine aastas keskmiselt 16,1% ehk 12,8 milj. t võrra, Ameerika Ühendriikides aga ainult 1,5% ehk 4,9 milj. t võrra.

Süsi 1913. a. toodeti Venemaal sütt 18 korda vähem kui Ameerika Ühendriikides. Aastail 1913—1959 suurenes NSV Liidus söe tootmine 15 korda, Ameerika Ühendriikides aga vähenes 25% võrra. 1959. a. ületas söe tootmine NSV Liidus 12% võrra Ameerika Ühendriike. Praegu on NSV Liit söe tootmise poolest esikohal maailmas. Rohkem kui 20% kogu maailma söetoodangust annab NSV Liit.

Nõukogude Liidu kaevandustes töötab söekombaine üle 2,5 korra rohkem kui Ameerika Ühendriikides, Inglismaal ja Prantsusmaal kokku.

Seitse aastaku viimasel aastal hakkab NSV Liit tootma sütt 135—138% Ameerika Ühendriikide 1959. a. toodangust.

Söe tootmine (ümberarvestatult kivisöele)

Aastad	Kokku (milj. t)		Iga elaniku kohta (kg)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	28,6	516,9	205	5316
1937	119,4	450,0	721	3490
1950	224,5	507,1	1247	3343
1955	335,6	444,1	1711	2707
1957	397,6	469,0	1957	2739
1958	425,0	390,6	2055	2244
1959	436,0	388,8	2070	2197
1965 (plaan)	527—537		2299— 2343	

Looduslik gaas 1913. a. ei olnud Venemaal gaasi-tööstust üldse veel kui omaette tööstusharu. Isegi veel 1955. a. toodeti Ameerika Ühendriikides gaasi ligemale 30 korda rohkem kui NSV Liidus. 1959. a. jäi NSV Liit Ameerika Ühendriikidest gaasi tootmise poolest maha vaid 9 korda.

Loodusliku gaasi tootmine

Aastad	Üldse (miljardit m³)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	0,02	16
1928	0,3	44
1932	1,05	44
1937	2,18	70
1950	5,76	178
1955	8,98	264
1957	18,58	302
1958	28,08	312
1959	35,38	325
1965 (plaan)	150	

Rauamaagi tootmine

Aastad	Üldse (miljonit tonni)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	9,2	63,0
1928	6,1	63,2
1937	27,8	73,2
1950	39,7	99,6
1955	71,9	106,7
1957	84,3	107,1
1958	88,8	69,1
1959	94,4	59,9
1960 (plaan)	105,0	
1965 (plaan)	150—160	

Rauamaak NSV Liidu läbiuuritud rauamaagi-
varud moodustavad 41% kogu maa-
ilma rauamaagivarudest. NSV Liidu rauamaagivaja-
duse katab omatoodang täielikult ning NSV Liit
eksportib rauamaaki ka teistesse maadesse. Ameerika
Ühendriigid on sunnitud tunduva osa oma rauamaagi-
vajadusest katma sisseveo arvel. Mõned aastad tagasi
jõi NSV Liit rauamaagi tootmises Ameerika Ühendriiki-
dest maha. Kuid juba 1958. a. möödus NSV Liit Ameerika
Ühendriikidest ning jõudis rauamaagi tootmise poo-
lest esimesele kohale maailmas. 1959. a. toodeti Ameerika
Ühendriikides rauda iga elaniku kohta 338 kg,
NSV Liidus aga 448 kg.

Malm 1913. a. sulatati Venemaal malmi 7,5
korda vähem kui Ameerika Ühend-
riikides. 1959. a. moodustas NSV Liidu malmitoodang
78% Ameerika Ühendriikide malmitoodangust. Seitsme
aasta plaani kohaselt sulatatakse NSV Liidus 1965. a.
malmi 65—70 milj. tonni. Malmitoodangu juurdekasv seit-
seaastaku jooksul võrdub ligikaudu malmitoodangu juur-
dekasvuga nõukogude võimu 40 aasta jooksul. 1965. a.
ületab malmi sulatamine NSV Liidus tunduvalt Ameerika
Ühendriikide 1959. a. taseme.

Malmi sulatamine

Aastad	Üldse (milj. t)		Iga elaniku kohta (kg)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	4,2	31,5	30	324
1928	3,3	38,6	22	320
1937	14,5	37,4	87	290
1950	19,2	59,4	106	391
1955	33,3	70,6	170	427
1957	37,0	72,0	182	420
1958	39,6	52,4	191	301
1959	43,0	55,1	204	312
1960	46,8		220	
1965 (plaan)	65—70		285—306	

Teras 1913. a. sulatati Venemaal terast 7,5 korda vähem kui Ameerika Ühendriikides; 1959. a. tootis NSV Liit terast 29% võrra vähem kui Ameerika Ühendriigid.

Aasta keskmise juurdekasvu tempo poolest jõudis Nõukogude Liit juba ammugi Ameerika Ühendriikidest ette. 30 aasta jooksul, 1929. aastast 1959. aastani, moodustas terase sulatamise juurdekasvu tempo NSV Liidus 8,7%, Ameerika Ühendriikides — 1,3%. Vastavalt seitsme aasta plaanile (1959—1965) kasvab NSV Liidus terase tootmine 86—91 milj. tonnini, mis ületab Ameerika Ühendriikide 1959. a. terase tootmise taseme.

Terase sulatamine

Aastad	Üldse (milj. t)		Iga elaniku kohta (kg)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	4,2	31,8	30	327
1928	4,3	52,4	28	435
1937	17,7	51,4	107	398
1950	27,3	87,8	152	579
1955	45,3	106,2	231	642
1957	51,2	102,3	252	597
1958	54,9	77,3	266	444
1959	59,9	84,8	285	479
1960	65		303	
1965 (plaan)	86—91		377—397	

Masinaehitus Pikemat aega olid Ameerika Ühendriigid, Inglismaa, Saksamaa ja Prantsusmaa monopolistideks masinate tootmise alal. Nende monopoli murdis esimesena Nõukogude masinatööstus.

1925. a. seadis ÜK(b)P XIV kongress ülesandeks: «... Muuta NSV Liit masinaid ja seadmeid sissevedavast maast masinaid ja seadmeid tootvaks maaks ...» See ülesanne täideti edukalt.

1959. a. suurenes masinaehituse toodang NSV Liidus 1913. aastaga võrreldes enam kui 270 korda.

Samal perioodil kasvas Ameerika Ühendriikide masinaehituse toodang 19,4 korda.

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaani kohaselt suureneb 1965. aastal masinaehituse ja metallitöötlemise toodangu maht 1958. aastaga võrreldes umbes 2 korda.

Masinatööstuse toodangu dünaamika
(1913. aasta = 1)

Aastad	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	1	1
1928	1,8	4,5
1932	7	1,7
1937	20	5,3
1950	75	12,5
1955	162	17,8
1956	184	18,5
1957	208	19,0
1958	237	16,5
1959	enam kui 270	19,4
1960 (plaan)	enam kui 300	

Ei ole sellist masinat, aparaati või seadmete liiki, mida ei saaks toota NSV Liidu masinaehitus. Esimesena võis kosmose vallutamist alustada NSV Liit ainult selle tõttu, et ta on loonud niisugused kõrgeltarenenud tööstusharud, nagu elektrotehnika, pöör- ja täppismasinaehitus, raketi-ehitus jne.

Tööpingipark NSV Liidus moodustas 1959. a. umbes 2 milj. ühikut, s. o. ligemale 90% Ameerika Ühendriikide tööpingipargist.

1965. a. toodetakse NSV Liidus turbiine 18,7—20,4 milj. kW, metallilõikepinke 190 000—200 000 tükki.

	Möötühik	1913	1928	1937	1950	1955	1957	1958	1959
Turbiinid									
NSV Liit	milj. kW	0,006	0,04	1,2	2,7	5,6	5,4	6,6	7,6
Ameerika									
Ühendriigid	milj. kW					11,2	18,0	22,0	19,0
Metalli-									
lõikepingid									
NSV Liit	tuh. tükki	1,5	2,0	48,5	70,6	117,1	131,0	138,3	147,1
Ameerika									
Ühendriigid	tuh. tükki					135,0	149,0	113,0	145,0
Veoad autod									
NSV Liit	tuh. tükki	—	0,8	182	298	337	382	389	370
Ameerika									
Ühendriigid	tuh. tükki	24	545	891	1337	1291	1107	877	1137
Traktorid ¹									
NSV Liit	tuh. tükki	—	1,8	66,5	241	322	391	419	423
Ameerika									
Ühendriigid	tuh. tükki	...	172	289	550	640	500	475	600
Teravilja-									
kombainid ²									
NSV Liit	tuh. tükki	—	—	43,9	46,4	48,0	131,5	65,0 ³	54,7 ³
Ameerika									
Ühendriigid	tuh. tükki	...	...	29,4	116,1	63,7	44,7	47,1	45,3

¹ 15-hobujõulises arvestuses.

² NSV Liidus valmistatavatel teraviljakombainidel on tunduvalt suurem lõikelaius kui Ameerika Ühendriikides valmistatavatel kombainidel.

³ Tootmise mahu vähenemise tingis teraviljakombainide tootmise ümberkorraldamine seoses uute, enamtootlike ning vähem metalli vajavate teraviljakombainide konstrueerimisega.

Keemiatööstus Kaasaja keemia on tehnilise progressi tähtsaks teguriks kõigis rahvamajandusharudes. Ta võimaldab täielikumalt kasutada meie maa looduslikke ressursse, laiendada mitmesuguste produktide tootmist kõige odavamast toorainest — sünteetilisest toorainest.

Keemiatööstuse saaduste tootmise üldmahu poolest on Nõukogude Liit Ameerika Ühendriikide järel teisel kohal maailmas.

Keemiatööstuse kasvutempo on NSV Liidus palju kõrgem kui Ameerika Ühendriikides. 1913. aastaga võrreldes on NSV Liidu keemiatööstus 1959. aastal oma toodangut 150 korda suurendanud, Ameerika Ühendriikide keemiatööstus on selsamal ajavahemikul kasvanud ainult 14,3 korda.

Rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaani järgi on kavas suurendada keemiasaaduste tootmise üldmahtu NSV Liidus 3 korda. 1965. aastaks jõuab NSV Liit keemiasaaduste tootmise tasemelt Ameerika Ühendriikide tasemeni.

Keemiasaaduste tootmise dünaamika
(1913. aasta = 1)

Aastad	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	1	1
1928	1,5	2,6
1932	4,7	2,2
1937	14	3,6
1950	42	8,8
1955	94	12,0
1956	107	12,5
1957	120	13,0
1958	135	13,0
1959	150	14,3

Enne revolutsiooni toodeti Venemaal väävelhapet 20 korda vähem kui Ameerika Ühendriikides. 1959. a. vähenes vahemaa NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahel väävelhappe tootmise alal tunduvalt; NSV Liidus toodeti väävelhapet umbes 3 korda vähem kui Ameerika Ühendriikides.

Väävelhappe tootmine

Aastad	Üldse (milj. t)		Iga elaniku kohta (kg)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	0,1	2,0	0,9	20,9
1928	0,2	4,1	1,2	34,0
1937	1,4	4,5	8,3	34,8
1950	2,1	11,8	11,8	77,9
1955	3,8	14,3	19,4	86,2
1957	4,6	14,9	22,5	86,8
1958	4,8	14,5	23,2	83,1
1959	5,1	15,9	24,1	89,8

Keemilise kiu tootmine NSV Liidus on tegelikult uus tootmisharu, mis viimastel aastatel on hakanud üha kiiremas tempos arenema. Aastail 1955—1959 suurenes keemilise kiu valmistamine Ameerika Ühendriikides 25% võrra. Sellesama ajavahemiku jooksul suurenes see NSV Liidus 62% võrra. Üleolek tempo osas võimaldab Nõukogude Liidul lähematel aastatel Ameerika Ühendriikide 1958. a. tasemest ette jõuda.

Keemilise kiu tootmine

Aastad	Üldse (tuh. t)		Iga elaniku kohta (kg)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	—	0,7	—	10
1928	0,2	44,1	13	360
1937	8,6	154,8	50	1200
1950	24,2	637,5	130	4200
1955	110,5	709,1	560	4700
1957	148,7	800,4	730	4700
1958	166,0	729,0	810	4200
1959	179,4	890,0	900	5000
1965 (plaan)	666			

Tsement

Tsemendi tootmine on industriaalse ehitustegevuse aluseks. Seoses ehitustegevuse ulatuse laienemisega NSV Liidus suurendatakse järsult tsemendi tootmist. 1913. aastaga võrreldes on tsemendi tootmine 1959. aastal peaaegu 26 korda suurenenud. 1937. a. toodeti NSV Liidus tsementi 3,7 korda vähem kui Ameerika Ühendriikides, 1960. a. aga ainult 20% võrra vähem.

1965. aastaks ületab Nõukogude Liit Ameerika Ühendriikide praeguse tsemenditoodangu taseme mitte ainult toodangu üldmahu poolest, vaid ka toodangu hulga poolest iga elaniku kohta.

Tsemendi tootmine

Aastad	Üldse (milj. t)		Iga elaniku kohta (kg)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	1,5	15,9	11	163
1928	1,8	30,4	12	252
1937	5,5	20,1	33	156
1950	10,2	38,7	57	255
1955	22,5	51,2	115	313
1957	28,9	50,0	142	292
1958	33,3	52,3	161	300
1959	38,3	56,8	184	321
1960	45,3		211	
1965 (plaan)	75—81		327—355	

Saematerjalid ja paber

Vaatamata sellele, et Venemaa valduses on alati olnud tohutud metsarikkused, tootis ta 1913. a. kõigest 11,9 milj m³ saematerjale ehk 8,7 korda vähem kui Ameerika Ühendriigid. Nõukogude võimu aastate jooksul on NSV Liidu metsatööstus muutunud kõrgeltindustrialiseeritud tööstusharuks, mis on varustatud ajakohaste masinate ja mehhanismidega. Juba 1957. a. möödus NSV Liit metsavarumise ja saematerjalide tootmise mahu poolest Ameerika Ühendriikidest ning jõudis esikohale maailmas. Paberi tootmises jääb NSV Liit veel tunduvalt maha Ameerika Ühendriikidest. Kuid NSV Liidus ja Ameerika

Ühendriikides paberi tootmise taseme võrdlemisel peab tingimata arvestama paberi ebaratsioonaalset kasutamist Ameerika Ühendriikides, kus tunduv osa paberist kulutatakse ära reklaamile. Ajalehed ilmuvad Ameerika Ühendriikides 80—120-leheküljelistena, millest 90% võtab enda alla reklaam.

Paberi tootmine NSV Liidus suureneb 1965. aastal 4,15 milj. tonnini, papi tootmine — 3 milj. tonnini.

Saematerjalide tootmine

Aastad	Üldse (milj. m³)		Iga elaniku kohta (m³)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	11,9	103,8	0,1	1,1
1928	13,6	89,3 ¹	0,1	0,6
1937	33,8	68,4	0,2	0,5
1950	49,5	89,7	0,3	0,6
1955	75,6	92,2	0,4	0,6
1957	81,6	80,7	0,4	0,5
1958	93,8	78,7	0,5	0,5
1959	104,0	86,0	0,5	0,5

Paberi tootmine

Aastad	Üldse (milj. t)		Iga elaniku kohta (kg)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	0,2	3,4	1,4	34,2
1928	0,3	5,5	1,9	45,6
1937	0,8	6,4	5,0	49,5
1950	1,2	10,9	6,6	72,1
1955	1,9	13,0	9,5	79,1
1957	2,1	13,5	10,5	79,1
1958	2,2	13,5	10,8	77,5
1959	2,3	14,5	11,1	81,9

¹ 1929. a. andmed.

Rahvatarbe- esemed

Erinevalt Ameerika Ühendriikidest, kus materiaalse tootmise kasv toob kaasa valitsevate klasside rikastumise ja töörahva vaesumise, paranevad Nõukogude Liidus koos tootlike jõudude arenemisega pidevalt kogu rahva elutingimused. Kapitalistliku tootmise eesmärgiks on kasumi saamine; sotsialistliku tootmise eesmärgiks on inimese kasvavate vajaduste üha täielikum rahuldamine.

NSV Liidus kasvab tootmisvahendite tootmise pideva suurendamise alusel, mis kindlustab kõigi rahvamajandusharude kiire arengu, samuti sotsialistliku põllumajanduse arendamise alusel rahvatarbeesemete tootmine.

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaan aastaiks 1959—1965 näeb ette elanikkonna küllaldast varustamist riide, rõivaste ja jalanõudega.

NSV Liidu Ülemnõukogu viies istungjärk, mis toimus 1960. a. maikuus, võttis vastu otsuse eraldada tekstiili- ja jalatsitööstuse arendamiseks ning samuti nende tööstusharude toorainebaasi laiendamiseks seitseaastaku jooksul lisaks kontrollarvudes ettenähtud kapitaalmahutustele ligikaudu 25—30 miljonit rubla täiendava akumulatsiooni arvel. Laiatarbekaupade tootmise arengutempo kiirenemine aitab lühendada seda aega, mil NSV Liit muutub maailma kõige kõrgema tarbimistasemega riigiks.

Rahvatarbekaupade tootmise tase on Ameerika Ühendriikides kõrge, kuid see ei tähenda veel, et kõigi Ameerika Ühendriikide elanike tarbimise tase on kõrge. Ameerika Ühendriikides peitub keskmiste arvude taga ekspluataatorlike klasside kõrge tarbimine ja töötajate ning töötute äärmiselt madal tarbimine.

NSV Liidus kajastab tootmine iga elaniku kohta iga ühiskonnaliikme tegelikku tarbimist. Seepärast, saavutades Ameerika Ühendriikide tootmise taseme iga elaniku kohta, ületab NSV Liit tunduvalt Ameerika Ühendriikide tarbimise iga elaniku kohta.

Villase riide tootmise osas ületas NSV Liit Ameerika Ühendriikide taseme juba 1957. aastal. Iga aastaga suureneb vahemaa NSV Liidu kasuks. 1965. aastal ületab Nõukogude Liit villase riide tootmise alal Ameerika Ühendriikide 1959. a. taseme umbes 1,8 korda.

Puuvillast ja siidriiet toodetakse NSV Liidus rohkem kui üheski kapitalistlikus riigis, välja arvatud Ameerika Ühendriigid. Villase ja linase riide toodangu hulga poolest on NSV Liit maailmas esikohal. 1965. aastal läheneb

NSV Liit kõikide riideliikide tootmise alal tunduvalt Ameerika Ühendriikide tasemele.

Villase riide tootmine

Aastad	Üldse (milj. m)		Iga elaniku kohta (m)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	103	340	0,7	3,4
1928	87	309 ¹	0,5	2,5 ¹
1937	108	339	0,7	2,6
1950	155	430	0,9	2,8
1955	252	284	0,8	1,7
1957	284	267	1,4	1,6
1958	303	250	1,5	1,4
1959	328	280	1,6	1,6
1965 (plaan)	500		2,2	

Puuvillase riide tootmine ²

Aastad.	Üldse (miljardit m ²)		Iga elaniku kohta (m ²)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	1,8	5,7	12,8	57,5
1937	2,6	7,9	15,8	61,2
1950	3,0	9,2	16,6	60,8
1955	4,6	9,3	23,0	56,0
1957	4,4	8,8	21,7	51,4
1958	4,6	8,3	22,5	47,5
1959	5,0	8,8	23,7	50
1965 (plaan)	6,4—6,7		28—29	

¹ 1929. a. andmed.

² Puuvillase riide tootmise taseme võrdlemisel NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides tuleb arvestada seda, et Ameerika Ühendriikides läheb tehnoloogilisteks vajadusteks palju suurem hulk puuvillast riidet kui NSV Liidus. Puuvillase riide hulk, mis läheb vahe-tult elanikkonna tarvidusteks, on NSV Liidus tunduvalt suurem kui Ameerika Ühendriikides.

Siidriide tootmine

Aastad	Üldse (milj. m)		Iga elaniku kohta (m)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	42,6	...	0,3	...
1928	9,6	...	0,06	...
1937	58,9	...	0,3	...
1950	130	2295	0,7	15,1
1955	526	2407	2,7	14,6
1957	805	2082	4,0	12,1
1958	845	2179	4,1	12,5
1959	801	2272	3,8	12,8
1965 (plaan)	1485		6,5	

Nahkjalatsite tootmine¹

Aastad	Üldse (milj. paari)		Iga elaniku kohta (paari)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	60	293	0,4	2,9
1928	58	344	0,4	2,9
1937	183	412	1,1	3,2
1950	203	523	1,1	3,4
1955	271	582	1,4	3,5
1957	317	598	1,6	3,5
1958	356	582	1,7	3,3
1959	389	632	1,9	3,6
1965 (plaan)	515		2,3	

¹ Nahkjalatsite tootmise mahu võrdlemisel NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides tuleb arvestada seda, et tunduv osa NSV Liidu elanikkonnast kannab talvel vilte, mida Ameerika Ühendriikides tegelikult ei toodeta. Järelikult on elanike varustamine jalanõudega NSV Liidus 1965. aastal suurem, kui eespool toodud andmetest järgneb.

Jalatseid toodeti Venemaal enne revolutsiooni 5 korda vähem kui Ameerika Ühendriikides. 1959. a. jäi NSV Liit Ameerika Ühendriikidest jalatsite tootmise osas maha 39% võrra. 1965. a. läheneb NSV Liit nahkjalatsite tootmise tasemelt Ameerika Ühendriikide tasemele.

Lastejalanõude osas rahuldatakse elanike vajadused tunduvalt varem. Juba 1960. aastal on planeeritud toota iga lapse kohta 3,2 paari jalanõusid.

Raadiovastuvõtjate ja televiisorite tootmine

Aastad	Raadiovastuvõtjad ¹ (milj. tükki)		Televiisorid (tuh. tükki)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1950	1,1	9,8	12	7464
1955	3,5	7,7	495	7757
1957	3,5	9,0	708	6399
1958	3,9	8,0	979	4920
1959	4,0	10,1	1277	6350

Suhkru tootmine

Aastad	Üldse (milj. t)		Iga elaniku kohta (kg)	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
1913	1,3	0,9	9,7	9,5
1928	1,3	1,1	8,5	9,2
1937	2,4	1,6	14,6	12,0
1950	2,5	2,2	14,0	14,4
1955	3,4	2,1	17,4	12,0
1957	4,5	2,3	22,1	13,5
1958	5,4	2,4	26,3	13,7
1959	6,0	2,5	28,6	14,2
1965 (plaan)	9,25—10		41—44	

¹ Ilma autodes kasutatavate raadioaparaatideta.

Enne revolutsiooni tootis Venemaa ainult 1,3 miljonit tonni suhkrut aastas ehk 9,7 kg iga elaniku kohta. Ajavahemikus 1913—1959 suurenes NSV Liidus suhkru tootmine 4,6 korda, Ameerika Ühendriikides — 2,7 korda. 1959. aastal tootis NSV Liit suhkrut iga elaniku kohta 2 korda rohkem kui Ameerika Ühendriigid. 1965. a. hakkab NSV Liit tootma suhkrut iga elaniku kohta 41—44 kg.

PÕLLUMAJANDUSLIK
TOOTMINE

«Meie maal on nüüd loodud kõik vajalikud tingimused edasise võimsa tõusu saavutamiseks kõigis põllumajandusharudes. Uha suurema ulatuse ja hoo võtab eesrindlike kolhooside ja sovhooside algatatud ning üldrahvalikuks saanud liikumine selle eest, et lähematel aastatel Ameerika Ühendriikidele järele jõuda ja nendest mööda minna liha, piima ja või tootmises iga elaniku kohta.»

NLKP Keskkomitee 1959. a. detsembripleenumi otsusest

Nõukogude Liit ja Ameerika Ühendriigid on maailma suurimad riigid põllumajandusliku tootmise ulatuse, kasvatatavate kultuuride mitmekesisuse ja loomakasvatuse mitmekülgsuse poolest.

Ameerika Ühendriikides on kliimatingimused palju soodsamad kui NSV Liidus. Ameerika Ühendriikide territoorium asetseb paras- ning subtroopilise kliima vööndis. Ameerika Ühendriikide põhjapiir asetseb mõnevõrra kõrgemal paralleelist, mis läheb läbi järgmiste NSV Liidu linnade — Vinnitsa, Poltaava ja Stalingradi. Isegi kõige põuasemates Ameerika Ühendriikide piirkondades on aastas 400—700 mm sademeid, maisivöönd saab siin küllaldaselt sooja ning suurel hulgal niiskust — 800—1000 mm sademeid aastas.

NSV Liidu põhiline territoorium asetseb kõrbe-, stepi-, metsa- ja tundravööndis nii paraja, külma kui ka arktilise kliima tingimustes. Nõukogude Liidus on kõrbemaid roh-

kem kui Ameerika Ühendriikides; NSV Liidu laialdastes piirkondades kannatavad saagid sageli põuda.

Ameerika Ühendriikide põhilisi põllumajanduslikke piirkondi võib kliimatingimuste poolest kõrvutada vaid NSV Liidu Ukraina lõunapiirkondadega, Põhja-Kaukaasiaga ning Taga-Kaukaasia Musta mere rannikualadega.

Vaatamata ebasoodsamaile pinnase- ja kliimatingimustele arenes NSV Liidu sotsialistlik põllumajandus sellise kiire tempoga, mis osutus kapitalismile kättesaamatuks. Selle arenguga käsikäes kasvab Nõukogude Liidus kolhoosnike ja sovhoositöötajate aineeline elujärg ja kultuuritase; Ameerika Ühendriikides suureneb aga vaesumine, töötavate talupoegade laiade hulkade laostumine.

Maaomandus NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides Noor Nõukogude vabariik sai tsaristlikult Venemaalt päranduseks mahajäänud väike-talumajanduse. Meie maal oli üle 20 miljoni väike-talu, nende hulgas: kehvikuid — 65%, keskmikke — 20%, kulakuid — 15%. Talude üldarvust oli hobuseta majapidamisi 30%, inventarita majapidamisi — 34% ja külvi-pinnata majapidamisi — 15%.

Leninliku koöperatsiooniplaani alusel toimunud küla sotsialistliku ümberkujundamise tulemusena likvideeriti NSV Liidus täielikult ekspluataatorlikud klassid ning loodi suured tootmisüksused kolhooside ja sovhooside näol.

Põllumajanduslike maade jaotus revolutsioonieelsel Venemaal ja NSV Liidus

	Miljo- nites hekta- rites	Prot- senti- des
<i>Revolutsioonieelsel Venemaal</i>		
Üldse põllumajanduslikke maid (NSV Liidu piirides, mis kehtisid enne 1939. a. 17. septembrit)	367	100
Seal hulkas:		
talumajapidamistel	215	59
sellest kulakutel	üle 80	22

	Miljo- nites hekta- rites	Prot- senti- des
mõisnikel, tsaariperekonnal ning kloostritel	152	41
<i>NSV Liidus 1959. a. lõpul</i>		
Kogu kolhooside ja sovhooside põllu- majanduslik maa	552	100
<i>Sealhulgas:</i>		
kolhoosidel	367	67
sovhoosidel ja teistel riiklikel põllu- majanduslikel ettevõtetel	185	33

Kolhooside jaotus külvipinna suuruse järgi
(protsentides)

	1933	1949	1950	1953	1956	1958	1959
Kolhoose üldse	100	100	100	100	100	100	100
neist kol- hoose, kelle üldine kül- vipind hekta- rites on:							
kuni 100	28,7	14,0	5,4	1,9	} 5,0	2,2	} 7,8
101—200	21,1	23,4	8,0	2,8		3,6	
201—300	11,9	15,6	7,5	4,0	} 12,7	3,8	} 5,8
301—500	12,4	16,9	13,8	9,8		8,6	
üldse kuni							
500	74,1	69,9	34,7	18,5	17,7	18,2	13,6
501—1000	14,0	19,2	28,9	28,9	24,6	23,3	18,3
1001—2000	} 11,9	10,9	36,4	52,6	29,2	28,2	27,9
2001—5000					22,6	23,2	29,2
üle 5000					5,9	7,1	11,0

Ajavahemikul 1933—1959 suurenes kolhooside üldarvus rohkem kui 1000 ha külvipinnaga kolhooside osatähtsus 11,9 protsendilt 68,1 protsendini; alla 500 ha külvipinnaga kolhooside osatähtsus vähenes 74,1 protsendilt 13,6 protsendini. Koos kolhooside ühinemisega kasvasid nende jagamatud fondid, suurenesid kolhooside ja kolhoosnikute sissetulekud.

Kolhooside rahalised sissetulekud suurenesid 6 aasta jooksul (aastail 1953—1959) 92,9 miljardi rubla võrra ning moodustasid 1959. aastal 136,9 miljardit rubla. Selsamal ajavahemikul kasvasid kolhooside jagamatud fondid 69,8 miljardilt rublalt 185,7 miljardi rublani (karja ümberhindlust arvesse võttes).¹

Kolhoosnikute reaalsissetulekud suurenesid iga töötaja kohta 1959. aastal 1940. aastaga võrreldes 2,2 korda, 1913. aastaga võrreldes aga umbes 7 korda.

Ameerika Ühendriigid olid aga juba 19. sajandi lõpul — 20. sajandi algul kõige suuremaks kapitalistlikuks maaks põllumajandusliku tootmise alal.

«Uusima kapitalismi eesrindlik maa pakub tänapäeva põllumajanduse ühiskondlik-majandusliku korra ja selle evolutsiooni uurimisel erilist huvi,» kirjutab V. I. Lenin. *«Ühendriikidel ei ole võrdselt võistlejat ei kapitalismi arenemise kiiruse poolest..., ei kapitalismi arenemise kõrgeima taseme poolest, mis Ühendriigid on juba saavutanud, ei selle pindala suuruse poolest, millel rakendatakse teaduse viimase sõna järgi tehnikat...»*

Ameerika Ühendriikide põllumajanduse kapitalistliku edasiarenemise tagajärjel laostusid väikefarmerid.

Ajavahemikul 1935—1950 vähenes farmerite majapidamiste üldarv peaaegu 1,5 milj. võrra, peamiselt väikemajapidamiste arvel (suurte farmide arv kasvas).

Ajavahemikul 1950—1959 laostus veelgi ligemale miljon majapidamist. Selsamal ajavahemikul suurenes farmerite võlgnevus 12,5 miljardilt dollarilt 23,3 miljardi dollarini.

Laostumise tagajärjel tõrjutakse farmereid pidevalt põllumajandusest välja. 1920. a. tuli farmidesse 560 000 inimest, lahkus farmidest 896 000 inimest (2,8% kõigist farmides töötavatest inimestest), 1947. a. tuli farmidesse 1 016 000 inimest ja lahkus 2 702 000 inimest, 1956. a. tuli farmidesse 459 000 inimest ja oli sunnitud lahkuma

---

¹ Andmed on toodud enne 1. jaanuari 1961 kehtinud hindade mastaabis.

**Põllumajandusliku maa jagunemine Ameerika Ühendriikide
farmerite vahel aastail 1935—1954**
(põllumajandusloenduse järgi)

Farmide rüh- mad maa suuruse järgi (hektarites)	Farmide arv (tuhandetes)			Protsentides		
	1935	1950	1954	1935	1950	1954
Kuni 4	571	484,9	484,3	8,4	9,0	10,1
5—20	2124	1478	1213	31,1	27,5	25,4
21—40	1444	1048	864	21,2	19,5	18,1
41—73	1438	1103	953	21,1	20,5	19,9
74—105	507	487	464	7,4	9,0	9,7
106—202	473	478	482	7,0	8,9	10,1
203—405	167	182	192	2,5	3,4	4,0
406 ja roh- kem	88,7	121,4	130,4	1,3	2,2	2,7
K o k k u	6812,7	5382,3	4782,7	100	100	100

**Farmerite poolt toodetud toiduainete jaehinnad ja
kogusumma, mis farmerid nende eest saavad**

Aastad	Kogusumma, mis tarbijad maksavad (mil- jardites dollari- tes)	Farmerite poolt saadud summa (mil- jardites dolla- rites)	Osa, mis saa- duste turuhin- dadest saavad endale farmerid (protsentides)
1929	17,1	7,2	42,1
1930	16,1	6,3	39,1
1935	12,9	5,0	39,0
1940	14,1	5,6	39,8
1945	24,4	12,6	51,6
1948	39,0	19,2	49,2
1950	38,9	17,7	45,5
1955	46,2	18,3	40,0
1956	47,7	18,8	39,4

2 695 000 inimest (11,2% kõikidest farmides töötavatest inimestest).

Ameerika farmerid, tootes iga aastaga üha rohkem saadusi, saavad nende eest üha vähem. Ajavahemikul 1947—1955 vähenes farmerite puhastulu 17 191 miljonilt dollarilt 10 770 miljoni dollarini.

Tarbijate poolt toiduainete eest makstavast summast saavad farmerid vähem kui poole — 39,4%. Seevastu kasvavad aga põllumajanduslikku toorainet töötlevate korporatsioonide kasumid pidevalt. Mitmesuguste töötleva tööstuse korporatsioonide kasumid kasvasid 16 529 milj. dollarilt 1947. aastal 24 611 milj. dollarini 1956. aastal. 1957. aastal said Ameerika farmerid endi saaduste eest 15,5% võrra vähem kui 1952. aastal, tarbijad maksid aga toiduainete eest 2% võrra rohkem. Toidukaupu tootvate monopolide kasum oli 1956. aastal 36% võrra suurem kui 1952. aastal.

Põllumajanduslike kaupade ja niisuguste tööstuskaupade, mida farmerid on sunnitud ostma tööstusmonopolidelt, hindade vahe suureneb iga aastaga aina rohkem.

Põllumajanduslike kaupade ja tööstuskaupade hindade vahe Ameerika Ühendriikides

Selleks et osta	Oli tarvis müüa	1952. aastal	1957. aastal
Traktor	Nisu (buššelit ¹)	951	1130
Kahe korpusega ader	Maisi (buššelit ¹)	147	214
Kombain	Veiseid (keskmise kaaluga 100 ameerika naela ²)	56	89
Veoauto	Piima (1000 ameerika naela ²)	44,7	74,4
Pesumasin	Mune (tosinat)	390	562

¹ Ameerika buššel võrdub ligikaudu 27,2 kg nisu ehk 25,4 kg maisiga.

² Ameerika nael võrdub ligikaudu 454 grammiga.

Sovhooside ja kolhooside arv NSV Liidus ning farmide arv Ameerika Ühendriikides

	1929	1940	1953	1959
<i>NSV Liit</i> ¹				
Sovhooside arv, tuhandetes	1,5	4,2	4,9	6,5
Kolhooside arv, tuhandetes	57,0	236,9	93,3	54,6
<i>Ameerika Ühendriigid</i> ²				
Farmide arv, tuhandetes	6512	6350	5201 ³	4645

NSV Liidus toimus kolhooside arvu vähenemine sõja-järgsetel aastatel nende ühinemise tõttu, viimastel aastatel aga ka seoses ühe osa kolhooside reorganiseerimisega sovhoosideks, mis toimus kolhoosnikute nõusolekul.

1959. aastal tuli keskmiselt iga sovhoosi kohta 23 500 ha ja iga kolhoosi kohta 5 538 ha põllumajanduslikke kõlvikuid.

Ameerika Ühendriikides tuli iga farmi kohta keskmiselt 89 ha põllumajanduslikke kõlvikuid.

¹ Andmed NSV Liidu osas 1929. a. kohta on toodud neis piirides, mis kehtisid kuni 1939. aasta 17. septembrini; ülejäänud aastate osas — praegustes piirides vastava aasta lõpu seisuga.

² Farmide arv on toodud Ameerika Ühendriikide jooksva statistika andmete järgi. Üldiselt oli põllumajanduslike loenduste järgi farmide arv mõnevõrra väiksem ning moodustas: 1950. a. loenduse järgi — 5 382 300, 1954. a. loenduse järgi — 4 782 700.

³ 1954. aastal.

Ühe majandi keskmise suurus NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides

	Kolhooside, sovhooside, farmide arv (tuhandetes)	Ühe majapidamise kohta			
		külvipinda (hektarites)	veiseid	sigu	lambaid ja kitsi
NSV Liit ¹					
Kolhoosid	54,6	2316 ²	674 ³	490 ³	1422 ³
Sovhoosid	6,5	8296	1633	1518	4532
Ameerika Ühendriigid ⁴					
Farmid	4782,7	29,0 ⁵	20	11	6

Põllumajandusliku tootmise tase ja kasvutempo

NSV Liidus areneb põllumajandus kiirema tempoga kui Ameerika Ühendriikides. Eriti kiiresti hakkas NSV Liidu põllumajandus arenema pärast NLKP Keskkomitee septembripileenumi (1953. a.) ajaloolisi otsuseid. Viimaste aastate jooksul ellu rakendatud abinõude tulemusena on NSV Liidu põllumajandus 6 aasta jooksul (1954—1959) saavutanud kõige kõrgema aasta keskmise arengutempo — 7%.

1959. a. moodustas NSV Liidu põllumajandussaaduste maht 75—80% ja põllumajandussaaduste tootmine iga elaniku kohta 70% Ameerika Ühendriikide tasemest.

NSV Liidu põllumajandussaaduste tootmise tase üksi-

¹ 1959. a. lõpuks.

² Ainult ühismajandite külv.

³ Ilma erasektoris olevate loomadeta.

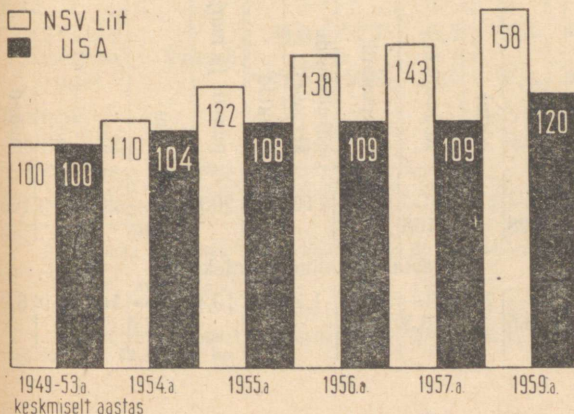
⁴ 1955. a. põllumajandusloenduse järgi.

⁵ Koristuspindala.

**NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide põllumajandus-
saaduste kogutoodangu aasta keskmine juurdekasvu
tempo**
(protsentides)

	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
23 aasta jooksul — 11 sõjaeelset ja 12 sõjajärgset aastat, välja arvatud Suure Isamaasõja aastad, s. o. keskmiselt aasta- tel 1930—1940 ja 1946—1957	4,3	1,2
Sealhulgas nelja aasta keskmine		
1950—1953	1,6	1,7
1954—1957	7,1	1,1
15 aasta jooksul (1945—1959)	6,7	1,7
6 aasta jooksul (1954—1959)	7,0	2,3
7 aasta jooksul (aastad 1959— 1965, kontrollarvud)	8,0	

**Põllumajandusliku toodangu mahu indeksid NSV Liidus
ja Ameerika Ühendriikides**
(protsentides aastail 1949—1953)

kute liikide järgi oli Ameerika Ühendriikide tasemest 1959. aastal (protsentides):

Kõik teraviljakultuurid	67
Sealhulgas:	
nisu	223
mais	11
Kartul	784
Suhkrupeet	284
Toorpuuvill	48
Piim	110
Liha ja rasv	50
Või	128
Vill	238
Munad	37

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaanis aastaiks 1959—1965 on ette nähtud, et põllumajanduslik tootmine kasvab 1958. aastaga võrreldes 70% võrra. Tootmise aasta keskmine juurdekasv moodustab seitseaastaku jooksul 8%.

Põllumajandustoodangu juurdekasv NSV Liidus seitse-aastaku jooksul

(toodang 1965. a. lõpuks protsentides 1958. aasta tasemest):

Põllumajanduse kogutoodang	Sealhulgas:										
	teravili	kartul	suhkrupeet	toorpuuvill	õlikultuuride seemned	linakiud	puuvili ja marjad	piim	liha	vill	munad
170	116— 128	170	140— 155	130— 140	110	131	200	170— 180	200	170	160
Aasta keskmine juurdekasv											
8,0	2,2— 3,6	7,9	4,9— 6,5	3,8— 4,9	1,4	3,9	10,4	7,9— 8,8	10,4	7,9	6,9

Seitsme aasta plaani täitmise tulemusena hakkab NSV Liit tootma põllumajandussaadusi rohkem kui Ameerika Ühendriigid nii kogutoodangult kui ka toodangu hulgalt iga elaniku kohta.

Maaviljelus

Teravili. NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise võistluse

põhiküsimuste lahendamine põllumajandusliku tootmise alal oleneb paljus teraviljamajanduse arengust. Teraviljamajandus varustab elanikkonda toiduainetega, kerge- ja toiduainete tööstust toorainega, loomakasvatust —

Külvipinnad ¹ (milj. ha)

	1913	1928	1950	1953	1959
Kogu külvipind					
NSV Liit	118,2	113,0	146,3	157,2	196,3
Ameerika Ühendriigid	120,2	136,9	130,4	132,1	124,1 ²
Teraviljade külvipind					
NSV Liit	104,6	92,2	102,9	106,7	119,7
Ameerika Ühendriigid	82,0	90,4	84,8	83,4	79,2 ³
Sealhulgas:					
nisu					
NSV Liit	33,0	27,7	38,5	48,3	63,0
Ameerika Ühendriigid	21,0	23,6	24,9	27,4	21,6 ³
teramais					
NSV Liit	2,2	...	4,8	3,5	8,7 ⁵
Ameerika Ühendriigid	40,6	39,6 ⁴	33,1	32,6	29,7 ³

¹ Andmed Ameerika Ühendriikide kohta on toodud koristuspindala järgi.

² 1957. a. andmed.

³ 1958. a. andmed.

⁴ 1929. a. andmed.

⁵ Maisikülvid teramaisi, silo ja haljassööda saamiseks moodustasid 1959. a. 22,4 milj. ha.

söötadega. NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides on põhilisteks kasvatatavateks teraviljakultuurideks nisu ja mais

NSV Liit

USA

1913. aastast 1959. aastani suurenesid külvipinnad NSV Liidus 78,1 milj. ha võrra, teraviljakulvide all olev pind — 15,1 milj. ha võrra.

Ainuüksi aastail 1953—1959 suurenes nisu külvipind NSV Liidus 14,7 milj. ha võrra ning moodustas 63 milj. ha. See moodustab ligemale $\frac{1}{3}$ kogu nisu all olevast külvipinnast maailmas.

Ameerika Ühendriikides suurenes aastail 1913—1953 kogu koristuspindala ainult 3,9 milj. ha võrra, teraviljakultuuride all olev pind vähenes.

Otsustavaks tingimuseks teravilja tootmise suurendamisel NSV Liidus oli kümnete miljonite hektarite uudis- ja jäätmaade kasutuselevõtmine ning võimsa teravilja baasi loomine meie maa idapiirkondades. Kolme aasta jooksul (1954—1956) võeti NSV Liidus kasutusele 35,9 miljonit hektarit uudis- ja jäätmaid.

Uudis- ja jäätmaade kasutuselevõtmine NSV Liidus

35,9 milj. ha

«... Uudismaade ülesharimine oli mitte üksnes otsustav vahend teravilja tootmise suurendamiseks, vaid on ka riigile tähtsaks akumulatsiooniallikaks kommunistliku ülesehitustöö programmi teostamise eesmärgil.»

N. S. Hruštšov

Uudismaadelt on saadud nii palju tulu, et see on teinud tasa nende kasutuselevõtmisel tehtud kulutused ning andnud ka tulu riigieelarvesse. Ajavahemikul 1954—1959 kulutas riik uudis- ja jäätmaade kasutuselevõtmiseks 37,4 miljardit rubla. Selle ajavahemiku jooksul laekus uudismaapiirkondadest täiendavalt riigieelarvesse kaubateravilja arvel ligemale 62 miljardit rubla. Seega sai riik uudismaade kasutuselevõtmise tulemusena üle 24 miljardi rubla puhastulu.

Teraviljakultuuride kogusaak
(miljonites tonnides)

	1953	1958	1959	1965 (plaan)
Kõik teraviljakultuurid				
NSV Liit	82,5	141,2	125,9 ¹	164—180
Ameerika Ühendriigid	142,3	186,6	184,9	
Sealhulgas:				
nisu				
NSV Liit	41,3	76,6	69,1 ¹	
Ameerika Ühendriigid	31,9	39,8	30,7	
mais ²				
NSV Liit	3,7	16,7	12,0 ¹	
Ameerika Ühendriigid	81,5	96,5	110,8	

¹ Teraviljasaagi vähenemise tingisid ebasoodsad meteoroloogilised tingimused.

² Mais täisküpsena ja piimvahaküpsena, kuivadesse teradesse ümberarvestatult.

Uudis- ja jäätmaade piirkondadest varuti ainuüksi 1958. aastal 2 miljardit puuda teravilja, mis on umbes niisama palju, kui seda varuti kogu meie maal 1953. aastal.

1959. a. ületas NSV Liidus nisu tootmise üldmaht Ameerika Ühendriikide taseme 2,2 korda. NSV Liit läks Ameerika Ühendriikidest ette ka nisu tootmise poolest iga elaniku kohta.

Maisi kui teise tähtsa teraviljakultuuri absoluutse tootmise poolest jääb NSV Liit veel Ameerika Ühendriikidest tunduvalt maha. Ameerika Ühendriikides oli 1958. a. kogu teraviljakultuuride koristuspindalast maisi all 37,5%, kogusaagist moodustas maisi erikaal (kaasa arvatud ka siloks minev teramais) 51,7%.

Veel hiljaaegu ei hinnatud NSV Liidus maisi tootmist. Pärast NLKP Keskkomitee septembripleenumit (1953), mis juhtis tähelepanu maisi kui teravilja- ja silokultuuri kasvatamise laiendamise vajadusele, hakkasid maisi külvipinnad pidevalt suurenema. Kui 1953. a. oli maisi all 3,5 miljonit ha (kasvatati põhiliselt teramaisi), siis 1959. a. oli maisi all juba 22,4 miljonit hektarit.

Esimesed kokkuvõtted maisi laialdasel juurutamisel tootmisse näitasid neid hiiglaslikke võimalusi, mis Nõukogude Liidul on selle kultuuri kogusaagi suurendamisel.

Maisi tootmise kasvutempo Nõukogude Liidus on tunduvalt suurem kui Ameerika Ühendriikides.

Maisi tootmise dünaamika (protsentides 1950. a. tasemest)

	1950	1951	1952	1953	1955	1958	1959
NSV Liit	100	72	88	56	221	252	181
Ameerika Ühendriigid	100	95	107	104	104	123	142

Teramaisi saagikus ületas kogu NSV Liidu ulatuses 1958. a. teiste teraviljakultuuride saagikuse kahekordselt.

Vaatamata teravilja tootmise kiirele kasvule jääb NSV Liit teraviljade kogusaagilt ikkagi veel maha Ameerika Ühendriikidest. Vastavalt rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaanile hakkab NSV Liit 1965. aastal

**Maisi ja teiste teraviljakultuuride saagikus NSV Liidus
1958. aastal**

(tsentnerites hektarilt)

	Mais teraviljana	Kõik tera- viljad (ilma maisita)
Kabardiini-Balkaari ANSV	47,8	16,1
Dnepropetrovski oblast	31,5	19,3
Kirovogradi oblast	29,9	20,0
Zaporožje oblast	25,9	19,1
Tšernovtsõ oblast	31,4	12,1
Stavropoli krai	24,2	14,6
Moldaavia NSV	25,1	16,7

tootma 10—11 miljardit puuda (164—180 miljonit tonni) teravilja, s. t. jõuab Ameerika Ühendriikides 1958. aastal saadud rekordilise teraviljade saagini või ületab selle.

**Teraviljade tootmine arvestatult iga elaniku kohta
(kilogrammides)**

	NSV Liit				Ameerika Ühendriigid	
	1953	1958	1959	1965 (plaan)	1958	1959
Kõik teraviljakul- tuurid	435	683	598	716— 786	1073	1045
Sealhulgas:						
nisu	218	370	328		229	174
mais ¹	20	81	57		554	626

¹ Mais täisküpsena ja piimvahaküpsena, kuivadesse teradesse ümberarvestatult.

Tehnilised kultuurid

Põhilisteks NSV Liidus kasvatatavateks tehnilisteks kultuurideks on puuvill, suhkrupeet, kiulina, päevalill. Ameerika Ühendriikides kasvatatakse puuvilla, õlilina, suhkrupeeti, aga ka suhkruroogu, tähtsal kohal farmerite majanduses on sojauba.

NSV Liidus on nõukogude võimu aastail tehniliste kultuuride külvipind revolutsioonieelse perioodiga võrreldes ligemale kolm korda suurenenud. Külvipinna põhiline suurenemine toimus puuvilla, suhkrupeedi ja päevalille külvipinna suurenemise arvel.

Ameerika Ühendriikides on puuvilla koristuspindala aastail 1940—1958 vähenenud üle kahe korra. Õlilina koristuspindala on 1940. aastaga võrreldes 1958. aastal veidi suurenenud, kuid 1950. ja 1954. aastaga võrreldes vastavalt 96 000 ning 733 000 ha võrra vähenenud. Suhkrupeedi kasvupind on viimase 20 aasta jooksul faktiliselt muutumatuks jäänud, suhkruroo koristuspindala on aga vähenenud 151 000 hektarilt 1940. aastal 121 000 hektarini 1958. aastal.

Erinevalt Ameerika Ühendriikidest on Nõukogude Liidus märgata tehniliste kultuuride tootmise kiiret kasvu.

1913. aastal saadi NSV Liidus 0,74 miljonit tonni toorpuuvilla, 1940. aastal oli selle tootmine suurenenud 2,24 miljoni tonnini, 1953. aastal — 3,85 miljoni tonnini. 1959. aastal toodeti meil 4,7 miljonit tonni toorpuuvilla — kõige rohkem puuvilla kogu Nõukogude Liidu puuvilla-

Puuvilla saagikus

NSV Liit

USA

kasvatuse ajaloos. 1959. aastal saadi toorpuuvilla aastail 1954—1958 saadud keskmise aastase saagiga võrreldes peaaegu 500 000 tonni võrra rohkem. 1965. aastal suureneb NSV Liidus toorpuuvilla tootmine 5,7—6,1 miljoni tonnini.

Ameerika Ühendriikides on viimastel aastatel märgata puuvilla tootmise vähenemist. 1940. aastal toodeti Ameerika Ühendriikides 2,7 miljonit tonni puuvillakiudu ning 4,8 miljonit tonni puuvil-

laseemet. 1958. aastal toodeti Ameerika Ühendriikides 2,5 miljonit tonni puuvillakiudu ning 4,34 miljonit tonni puuvillaseemet.

Vaatamata sellele, et Nõukogude Liit jääb puuvilla absoluutse tootmise poolest Ameerika Ühendriikidest maha, on NSV Liidus puuvilla saagikus 1,5 korda suurem kui Ameerika Ühendriikides. Puuvilla saagikus NSV Liidus moodustas 1940. aastal 10,8 tsentnerit hektarilt, 1953. aastal — 20,5 ts, 1958. aastal — 20,4 ts, 1959. aastal — 21,7 tsentnerit hektarilt, Ameerika Ühendriikides oli puuvillasaak 1954. aastal 10,5 tsentnerit hektarilt, 1956. aastal — 12,5 ts ja 1957. aastal 12,9 tsentnerit hektarilt.

Põhiliste tehniliste kultuuride külvipind ¹

(miljonites hektarites)

	1913	1940	1953	1959 ³
Tehnilised kultuurid				
NSV Liit	4,9	11,8	11,5	12,4
Ameerika Ühendriigid	...	14,9	18,7 ²	17,5
Sealhulgas:				
puuvill				
NSV Liit	0,69	2,08	1,88	2,15
Ameerika Ühendriigid	14,2	9,6	9,9	4,8
suhkrupeet				
NSV Liit ⁴	0,68	1,23	1,57	2,75
Ameerika Ühendriigid	...	0,36	0,30	0,36
lina				
NSV Liit ⁵	1,25	2,10	1,24	1,61
Ameerika Ühendriigid ⁶	...	1,28	2,29 ²	1,55
päevalill				
NSV Liit	0,98	3,54	3,90	3,90
sojauba				
Ameerika Ühendriigid	...	1,94	6,77	9,61

¹ Ameerika Ühendriikide andmed on toodud koristuspindala järgi.

² Ameerika Ühendriikide 1954. aasta andmed.

³ Ameerika Ühendriikide 1958. aasta andmed.

⁴ Tööstuslikuks otstarbeks kasutatav suhkrupeet.

⁵ Kiulina.

⁶ Öilina.

Suhkrupeedi kogusaagi osas on NSV Liit Ameerika Ühendriikidest ees, kuid selle saagikus on NSV Liidus madalam kui Ameerika Ühendriikides.

Suhkrupeedi saagikus NSV Liidus oli 1958. aastal 218 ts hektarilt. Suhkrupeedi keskmine saagikus Ameerika Ühendriikides on 385—395 tsentnerit hektarilt.

**Põhiliste tehniliste kultuuride tootmise suurenemise tempo
NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides
(1940. aasta = 100)**

	1950	1953	1958	1959
NSV Liit				
Toorpuuvill	156 ¹	172	194	209
Suhkrupeet	116 ¹	128	302	244
Õlikultuuride seemned	78 ¹	99,7	160	104
Ameerika Ühendriigid				
Puuvillakiud	77	109 ²	92	118
Suhkrupeet	110	115 ²	126	140
Õlilina	130	134 ²	128	128 ³

**Suhkrupeedi kogusaak
(miljonites tonnides)**

	Aastad 1909— 1913	Aastad 1925— 1929	1950	1953	1957
NSV Liit ⁴	10,9	10,1	20,8	23,2	39,7
Ameerika Ühendriigid	4,4	6,7	12,3	11,0	14,1
Mitu korda on saak NSV Liidus suurem kui Ameerika Ühendriikides	2,4	1,5	1,7	2,1	2,8

¹ Keskmiselt aastail 1949—1953.

² 1954. aasta andmed.

³ 1958. aasta andmed.

⁴ Tööstuslikuks otstarbeks kasutatav suhkrupeet.

Kartuli, köögivilja ning puuvilja ja marjade kogusaak
(miljonites tonnides)

	1940	1945	1953	1958	1959
NSV Liit					
Kartul	75,9	58,3	72,6	86,5	86,6
Köögivili	13,7	10,3	11,4	14,9	14,8
Puuvili ja marjad	2,71	1,88	2,16	3,43	3,46
Viinamari	1,13	0,52	1,04	1,73	1,73
Ameerika Ühendriigid					
Kartul	10,2	11,7 ¹	10,3	11,9	11,0
Köögivili	10,3	13,8 ¹	14,8 ²	16,4	15,7
Puuvili ja marjad	10,5	12,2	14,8 ²	12,6	...
Viinamari	2,2	2,4	2,3 ²	2,7	2,9

Suhkrpeedi kogusaak 1959. aastal

**Köögivili
ning puuvili
ja marjad**

NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide põllumajanduslikus tootmises on suur tähtsus kartuli ja köögiviljade, puuviljade, marjade ja viinamarjade kasvatamisel.

Kartuli kasvatamise poolest on NSV Liit esikohal maailmas. NSV Liidu osa selle kultuuri tootmisel ülemaailmses ulatuses moodustab 40%. Kartuli kogutoodang

¹ 1950. a.

² 1954. a.

NSV Liidus ületab peaaegu 8 korda Ameerika Ühendriikide kogutoodangu.

NSV Liidus toodeti kartuleid iga elaniku kohta 1953. aastal 383 kg, 1959. aastal suurenes see 411 kilogrammini ning 1965. aastal on ette nähtud toota kuni 642 kg. Ameerika Ühendriikides toodeti 1959. a. kartuleid iga elaniku kohta vaid 62 kg.

Köögi- ja puuvilja tootmises jääb NSV Liit veel maha Ameerika Ühendriikidest. Lähematel aastatel on ette nähtud suurendada järsult puuvilja ja marjade ning köögiviljakultuuride tootmist. NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvudes aastaiks 1959—1965 on ette nähtud suurendada köögivilja tootmist sellises ulatuses, mis täielikult rahuldab elanikkonna vajadused. Puuviljade ja marjade tootmist suurendatakse 1965. aastal vähemalt 2 korda ja viinamarjade tootmist vähemalt 4 korda 1958. aastaga võrreldes.

Loomakasvatus NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelises võistluses põllumajandusliku tootmise alal on Nõukogude Liidu peaülesandeks lähemal aastail järele jõuda Ameerika Ühendriikidele loomakasvatussaaduste tootmises iga elaniku kohta.

Viimastel aastatel on NSV Liidus loomakasvatus kiiresti edasi arenenud, mis võimaldas oluliselt parandada elanikkonna varustamist liha, piima ja teiste loomakasvatussaadustega.

Produktiivloomade arv NSV Liidus
(kõikides majandite kategooriates seisuga 1. jaanuaril, miljonites)

Aastad	Veised	Sealhulgas lehmi	Sead	Lambad	Kitsed
1941	54,5	27,8	27,5	79,9	11,7
1946	47,6	22,9	10,6	58,5	11,5
1954	55,8	25,2	33,3	99,8	15,7
1957	61,4	29,0	40,8	108,2	11,6
1958	66,8	31,4	44,3	120,2	9,9
1959	70,8	33,3	48,7	129,9	9,3
1960	74,2	33,9	53,4	136,1	7,9
1965	109	49,0		189,0	
(arvestus)					

Produktiivloomade arv NSV Liidus on suurenenud. 1960. aastal on veiste arv 1953. aastaga võrreldes suurenenud 17,6 miljoni võrra, 1941. aastaga võrreldes — 19,7 miljoni võrra; sigade arv 1960. aastal on 1953. aastaga võrreldes suurenenud 24,9 miljoni, lammaste arv — 41,8 miljoni võrra.

Loomade arv Ameerika Ühendriikide farmides
(seisuga 1. jaanuaril, miljonites)

Aastad	Veised	Sealhulgas piimalehmad	Sead	Lambad
1940	68,3	36,4	61,1	52,1
1950	77,9	35,4	58,9	29,8
1954	95,7	36,1	45,1	31,3
1957	94,5	34,2	51,7	30,8
1958	93,3	33,4	50,9	31,3
1959	96,8	32,8	57,2	32,6

Samal ajal kui Ameerika Ühendriikides veiste arv aastail 1940—1959 suurenes, vähenes piimakarja arv, samuti sigade arv, eriti järsult aga lammaste arv (19,5 miljoni võrra).

Eriti suur on vahe NSV Liidu produktiivloomade arvu kasvutempo ja Ameerika Ühendriikide produktiivloomade arvu kasvutempo vahel.

Produktiivloomade arvu kasv 1958. aastal 1953. aasta suhtes protsentides

Loomad	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
Veised	127	101
Sealhulgas lehma	132	91
Sead	146	127
Lambad	130	104

Loomakasvatussaaduste tootmine Ajavahemikus 1913—1954 ei olnud loomakasvatussaaduste tootmise kasvutempo NSV Liidus kaugeltki küllaldane ning jäi tunduvalt maha NSV Liidu kogu rahva-

majanduse arenemise tempost. Loomakasvatuse mahajäämuse põhjused paljastati NLKP Keskkomitee septembripleenumil 1953. aastal. Loomakasvatuse juhtimises esinenud vigu ja puudusi kritiseeriti karmilt NLKP Keskkomitee septembripleenumil (1953) ning see pleenum ja hulk NLKP Keskkomitee järgnenud pleumeid avasid selle tähtsa põllumajandusharu ees laialdased perspektiivid.

Aasta keskmine piimatoodangu juurdekasvu tempo aastail 1954—1958 moodustas NSV Liidus 10%, Ameerika Ühendriikides 0,8%. 1958. aastal jõudis NSV Liit Ameerika Ühendriikidele järele piima tootmise üldmahu poolest. 1959. aastal tootis NSV Liit 61,7 miljonit tonni piima, mis ületas piima kogutoodangu Ameerika Ühendriikides 5,3 miljoni tonni võrra.

Piima tootmine 1958. ja 1959. aastal

Piima ja või tootmine NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides

	1953	1957	1958	1959	1965
Piim, miljonit tonni					
NSV Liit	36,5	54,8	58,7	61,7	100—105
Ameerika Ühendriigid	54,7	57,1	56,6	56,4	
Või (tuhat tonni)					umbes
NSV Liit	497	754	779	845	1150
Ameerika Ühendriigid	729	704	685	653	

	1953	1957	1958	1959	1965

Tootmine iga elaniku kohta (kilogrammides)

Piim					
NSV Liit	192	269	284	293	437—458
Ameerika Ühendriigid	342	334	325	319	
Või					
NSV Liit	2,6	3,7	3,8	4,0	5
Ameerika Ühendriigid	4,6	4,1	3,9	3,7	

Vastavalt plaanile hakatakse NSV Liidus 1965. aastal tootma 100—105 miljonit tonni piima (437—458 kg iga meie maa elaniku kohta).

Või kogutoodangu osas jõudis NSV Liit juba 1957. aastal Ameerika Ühendriikidele järele ning 1959. aastal ületas Nõukogude Liit Ameerika Ühendriigid või tootmise osas iga elaniku kohta. 1959. aastal toodeti NSV Liidus 845 000 tonni võid, s. o. 4 kg iga elaniku kohta, samal aastal toodeti Ameerika Ühendriikides 653 000 tonni võid ehk 3,7 kg iga elaniku kohta.

Liha tootmise aasta keskmine tempo NSV Liidus aastail 1954—1958 oli 6%, Ameerika Ühendriikides umbes 1,7%. Liha tootmise tase on NSV Liidus praegu veel madalam kui Ameerika Ühendriikides.

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise plaan aastaiks 1959—1965 näeb ette suurendada liha tootmist seitseaastaku jooksul 16 miljoni tonnini, s. t. Ameerika Ühendriikide liha tootmise taseme saavutamist.

Selleks et NSV Liidus toodetaks liha iga elaniku kohta niisama palju kui Ameerika Ühendriikides, on meil vaja

1959. aastal toodeti võid (iga elaniku kohta)

**Liha ja rasva tootmine NSV Liidus ja Ameerika
Ühendriikides**
(miljonites tonnides)

	1953	1957	1958	1959	1965
Liha ja rasv (tapakaalus)					
NSV Liit	5,8	7,4	7,7	8,9	16,0
Ameerika Ühendriigid	15,0	16,7	16,3	17,4	

Tootmine iga elaniku kohta (kilogrammides)

Liha ja rasv (tapakaalus)					
NSV Liit	31	36	37	42	70
Ameerika Ühendriigid	94	97	94	98	

toota liha 20—21 miljonit tonni. Seitseaastaku ülesanded on mõnevõrra väiksemad, «*kuid see ei tähenda hoopiski, et meie maal ei ole võimalik viia liha tootmine 20—21 miljoni tonnini.*»

N. S. Hruštšov

NLKP Keskkomitee detsembripleenum (1959) kutsus kõiki põllumajanduse alal töötajaid üles tootma täiendavalt seitseaastaku plaanile 4—5 miljonit tonni liha, mis võimaldab saavutada juba 1965. aastal liha tootmise taseme Ameerika Ühendriikides iga elaniku kohta.

**Põllumajanduse
mehhaniseeri-
mine ja elektri-
fitseerimine**

NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise võistluse üheks tähtsamaks tingimuseks põllumajandusliku tootmise alal on põllumajanduse mehhaniseerimine ja elektrifitseerimine, põllumajanduse varustamine traktorite ja teraviljakombainidega.

1928. aastal, kui algas NSV Liidu põllumajanduse intensiivne mehhaniseerimine, oli Ameerika Ühendriikides traktoreid 29 korda rohkem kui NSV Liidus. 1940. aastal oli see vahe vähenenud 2,9 korrani. Teraviljakombaine hakkas Nõukogude Liit kasutama 20 aastat hiljem kui Ameerika Ühendriigid. 1940. aastaks oli NSV Liit kombainide arvu poolest peaaegu võrdne Ameerika Ühendriikidega. Sõja-aastatel vähenes tunduvalt traktorite ja

Traktorite ja teraviljakombainide arv NSV Liidu ja
Ameerika Ühendriikide põllumajanduses

Aastad		Traktoreid (tuhat tükki)	Külvipinna suurus ühe traktori kohta (hektarites)	Mitu korda on Ameerika Ühendriikides traktoreid rohkem kui NSV Liidus	Teraviljakombaine (tuhat tükki)	Mitu korda on Ameerika Ühendriikides kombaine rohkem kui NSV Liidus
1920	Ameerika Ühendriigid	246	585		4	
1928	NSV Liit	27	4185	} 29,0	2 tk.	}
	Ameerika Ühendriigid	782	184		36	
1940	NSV Liit	531	283	} 2,9	182	} 4,4%
	Ameerika Ühendriigid	1545	88		190	
1945	NSV Liit	381	299	} 6,2	148	} 2,5
	Ameerika Ühendriigid	2354	60		375	
1953	NSV Liit	744	211	} 5,5	318	} 2,9
	Ameerika Ühendriigid	4100	34		930	
1958	NSV Liit	1001	195	} 4,7	502	} 2,1
	Ameerika Ühendriigid	4685	28 ¹		1040	

¹ 1957. a. koristuspindala järgi.

teraviljakombainide park NSV Liidus, Ameerika Ühendriikides see aga märgatavalt kasvas.

Sõjajärgsel perioodil on põllumajanduse mehhaniseerimine NSV Liidus toimunud kiires tempos. Ainuüksi aastail 1953—1959 kasvas NSV Liidus traktorite, kombainide, veoautode ja põllumajandusmasinate park enam kui poolteist korda. Laienes masinate nomenklatuur. Kui 1953. aastal laskis tööstus välja 164 tüüpi traktoreid ja masinaid, siis 1959. a. toodeti juba 400 tüüpi.

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaan aastaiks 1959—1965 nägi ette põllumajandusmasinate väljalaske tunduvat suurendamist. NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu võtsid maikuus 1960. aastal vastu määruse traktorite ja põllumajandusmasinate väljalaske suurendamise kohta. Plaani järgi oli seitseaastakul ette nähtud välja lasta põllumajanduse jaoks 1 240 000 traktorit, kuid toodetakse 1 610 000 traktorit ehk 370 000 võrra rohkem. Teraviljakombaine oli plaanis toota ligemale 400 000, kuid toodetakse ligemale 540 000. Silokombaine toodetakse seitseaastaku jooksul 75 000 võrra, buldoosereid — 8000 võrra, ekskavaatoreid — 23 300 võrra ning traktori-haakeriistu 150 000 võrra rohkem kui seitseaastaku plaanis oli ette nähtud. 1965. aastal ületab Nõukogude Liidu traktoripark umbes 2 korda 1959. aasta traktoripargi.

Ameerika Ühendriikides on ligemale 5 miljonit traktorit. Töömaht ühe traktori kohta moodustab mitte rohkem kui 28 hektarit. NSV Liidu sotsialistlikus ja plaanipärasel suurpõllunduses, kus suurtel põllumassiividel on tunduvalt paremini organiseeritud traktoripargi kasutamine, nõutakse Ameerika Ühendriikidega võrdse ja isegi veel kõrgema põllumajanduslike tööde mehhaniseerimise astme saavutamiseks, et ühe traktori töömaht oleks umbes 3 korda suurem.

Töömaht ühe traktori kohta moodustab 1965. aasta lõpuks umbes 110 ha. Pärast 1965. aastat on tarvis vaid lühikest perioodi selleks, et täielikult rahuldada NSV Liidu põllumajanduse vajadused traktorite järele maa-harimise igakülgeks kompleksseks mehhaniseerimiseks.

Vaatamata sellele, et Ameerika Ühendriikides on põllumajanduse mehhaniseerimise üldine tase kõrgem kui NSV Liidus, ei ole seal suurel hulgal väikestel ja keskmistel farmidel traktoreid ega teisi masinaid, seal töötatakse tööloomadega ning kasutatakse väikese töö-

jõudlusega masinaid ning seadmeid. Ainult suured jõudsalt arenevad farmid saavad muretseda ajakohaseid masinaid ning rakendada progressiivset tehnoloogiat.

Masinaid omavate Ameerika Ühendriikide farmide protsent

	1950	1954
Traktorid	46,9	60,1
Teraviljakombainid	12,4	19,3
Maisipikkerid	8,3	14,1
Press-sorteerijad	3,6	9,3
Veoad	34,2	46,3
Lüpsimasinad	11,8	14,9

Põllumajanduses elektrienergia absoluutse tarbimise poolest jääb NSV Liit maha Ameerika Ühendriikidest, kuid elektrienergia tarbimise kasvutempo poolest on ta ees.

Vahe põllumajanduses kasutatava elektrienergia tarbimise tasemes NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahel väheneb.

1959. aasta lõpuks oli NSV Liidus elektrifitseeritud 96% sovhoosidest ja 61% kolhoosidest.

Rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaan näeb ette 1965. aastal põhiliselt lõpule viia kõigi meie maa kolhooside elektrifitseerimine; sovhooside ning remondi- ja tehnikajaamade elektrifitseerimine viiakse lõpule tunduvalt varem. Elektrienergia tarbimine NSV Liidu põllumajanduses suureneb seitseaastaku kestel umbes 4 korda.

Seitseaastaku lõpuks hakkavad NSV Liidu kolhoosid, sovhoosid ja teised põllumajanduslikud ettevõtted tarbima elektrienergiat umbes 24 miljardit kWh. Ameerika kirjanduses on avaldatud arvamisi, et elektrienergia tarbimine Ameerika Ühendriikide põllumajanduses ulatub 1965. aastal umbes 40—45 miljardile kilovatt-tunnile. Järelikult väheneb vahe NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide põllumajanduses elektrienergia tarbimise osas tunduvalt. Arvestades neid tehnilisi ja majanduslikke võimalusi, mis NSV Liidu majandus ja eriti just põllumajandus pärast seitsme aasta plaani täitmist oma käsutusse saab, ületatakse niisugune mahajäämus kõige lühema aja jooksul.

Elektrienergia tarbimine NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide põllumajanduses¹

Aastad	NSV Liit		Ameerika Ühendriigid		Mitu korda oli elektrienergia tarbimine Ameerika Ühendriikides suurem kui NSV Liidus
	Kasutatud elektrienergia põllumajanduses (milj. kWh)	Suurenemine eelmise aasta arvuga võrreldes	Elektrienergia kasutamine farmides (milj. kWh)	Suurenemine eelmise aasta arvuga võrreldes	
1926	30		723		24 korda
1930	48	1,6 korda	1 749	2,4 korda	36,5 "
1935	236	4,9 "	1 693	—3,2 %	7,2 "
1940	538	2,3 "	3 355	2 korda	6,2 "
1945	398	—26 %	5 908	1,7 "	14,8 "
1951	1 977	5 korda	15 978	2,7 "	8 "
1957	5 824	2,9 "	24 556	1,5 "	4,2 "

Tööviljakus

Tööviljakuse taseme poolest põllumajanduses jääb Nõukogude Liit veel tunduvalt maha Ameerika Ühendriikidest. 1959. a. töötas Ameerika Ühendriikide põllumajanduses palgatöölisi ning farmerite perekonnaliikmeid, kes ei töötanud tervet nädalat, ligemale 12 miljonit inimest.

Kogu NSV Liidu põllumajanduses töötas 1959. aastal 33 miljonit inimest, kääsa arvatud kolhoosnikud, töölised ja teenistujad, kes töötasid isiklikes majapidamistes. Seega oli NSV Liidu põllumajanduses töötajaid aastas keskmiselt 2,8 korda rohkem kui Ameerika Ühendriikides. Põllumajandusliku toodangu maht NSV Liidus oli aga 20—25% võrra väiksem kui Ameerika Ühendriikides. Järelikult on tööviljakus NSV Liidu põllumajanduses umbes 3 korda madalam kui Ameerika Ühendriikides.

Tööviljakuse kasvutempo on NSV Liidu põllumajanduses suurem kui Ameerika Ühendriikides. Tööviljakus on

¹ (—) — tarbimise vähenemine.

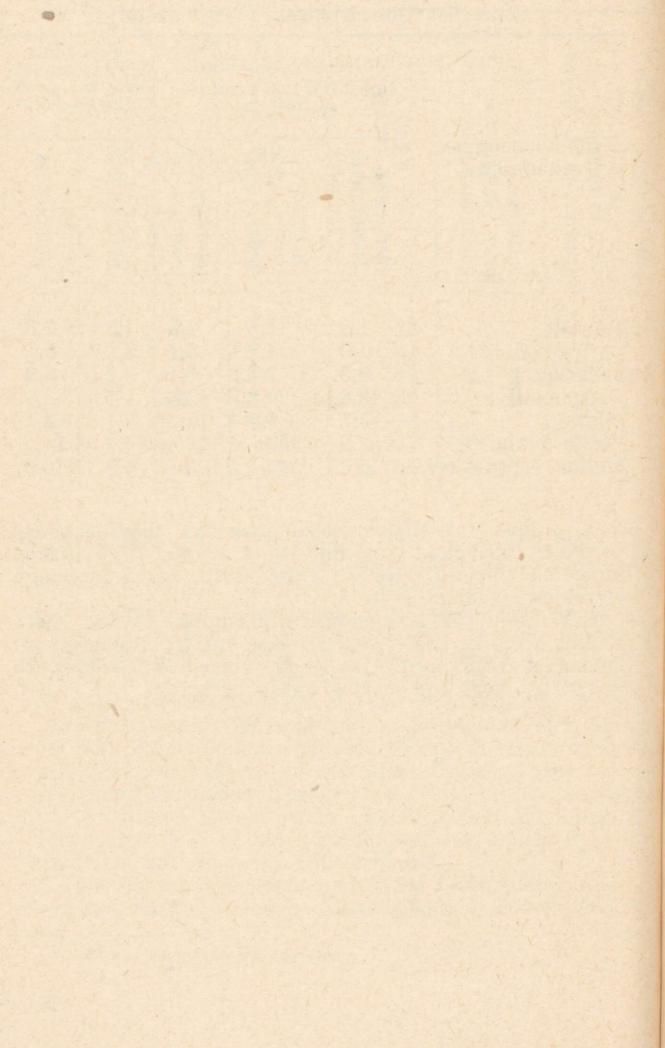

**Ühe tsentneri põllumajandussaaduste tootmiseks kulutatud
aeg NSV Liidus (keskmiselt aastail 1956—1957) ja
Ameerika Ühendriikides (1956. aastal)**

Põllumajandus- saadused	Võrreldav tööjõukulu tundides 1 ts saaduste tootmiseks			Mitu korda NSV Liidus roh- kem kui Ameer- rika Ühendrii- kides	
	Ameerika Ühendriiki- de farmides	NSV Liidus		sovhoosides	kolhoosides
		sovhoos- sides	kolhoos- sides		
Teravili	1,0	1,8	7,3	1,8	7,3
Kartul	1,0	4,2	5,1	4,2	5,1
Suhkrupeet	0,5	2,1	3,1	4,2	6,2
Toorpuuvill	18,8	29,8	42,8	1,6	2,3
Piim	4,7	9,9	14,7	2,1	3,1
Veiste kaaluiive	7,9	52	112	6,6	14,2
Sigade juurdekasv	6,3	43	103	6,8	16,3

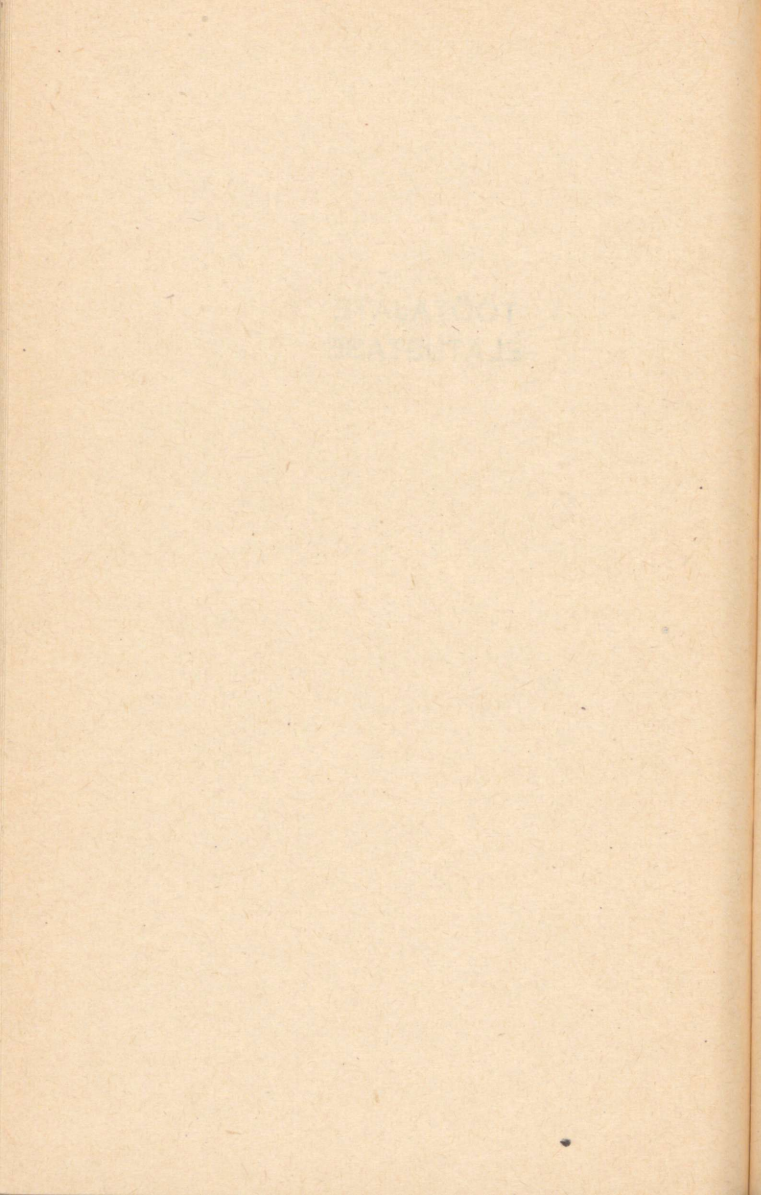
NSV Liidus revolutsioonielse Venemaa tööviljakusega võrreldes kasvanud rohkem kui 4 korda. Tööviljakus Ameerika Ühendriikides on 1910.—1913. aasta tasemega võrreldes kasvanud 3 korda.

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaanis aastaks 1959—1965 nähakse ette tööviljakuse suurendamist 1958. aasta tasemega võrreldes sovhoosides 60—65% võrra, kolhoosides umbes 2 korda.

TÖÖTAJATE
ELATUSTASE

«Võistluses Ameerikaga ei pea me teda enesele etalooniks majanduslikus ülesehitustöös. Vaatamata kõrgesti arenenud majandusele valitseb Ameerika Ühendriikides täiesti kõlbmatu kapitalistlik tootmis- ja jaotamisviis. Vaatamata kõikvõimalike kaupade küllusele on seal miljooneid töötajaid ja majanduslikult kindlustamata inimesi, kes ei saa rahuldada oma kõige elementaarsemaidki vajadusi. Kommunistid ei taha matkida seda korda, vaid ümberpöörduvad — tahavad teha lõpu niisugusele ebaõiglusele maa-keral.»

N. S. Hruštšov

Elatustaseme tähtsamate näitajate hulka kuuluvad tööga kindlustatus, toit, riided, jalanõud, korter, haridus, tervishoid jne. Elatustase oleneb mitte ainult ühiskonna tootlike jõudude arengust, vaid ka ühiskondliku korra iseloomust. Ameerika Ühendriikides on elanikkonna reaaltulude ja tarbimise suhteliselt kõrgete keskmiste näitajate taga varjul väikesearvulise kodanlasterühma luksuslik elu ja laiade töörahvahulkade armetu vaesus.

«Tõepoolest, mis kasu on näiteks töötul ameeriklasel sellest, et tema maal toodetakse keskmiselt iga elaniku kohta palju liha, võid, televiisoreid ja autosid?»

Läheb ju lõviosa loodavatest varadest kapitalistlikes maades ekspluateerijatele ja nende kambameestele, samal ajal kui tootmise ulatuse suurenemine iga elaniku kohta sotsialismi tingimustes tähendab tegelikult töötajate elu paranemist.»

N. S. Hruštšov

Võistluses Ameerika Ühendriikidega ongi NSV Liit talle reas elatustaseme näitajais järele jõudnud. Kuid mitme näitaja osas jääb NSV Liit veel maha Ameerika Ühendriikide tasemest. Kuid see mahajäämus on ajutise iseloomuga. NLKP XXI kongress seadis ülesandeks saavutada NSV Liidus kõige kõrgem elatustase maailmas. See tähendab, et kõikides põhinäitajates, mis määravad elanikkonna materiaalse heaolu, ennetab NSV Liit lühikese aja jooksul Ameerika Ühendriigid ning jõuab elanikkonna elatustaseme poolest esikohale maailmas.

Natsionaalse tulu jagunemine

NSV Liidus läheb kogu natsionaalne tulu töötajaile.

Ameerika Ühendriikides läheb üle poole natsionaalsest tulust ekspuataatorlikele klassidele, vähem kui poole saab töötav elanikkond oma tarvete rahuldamiseks.

Natsionaalse tulu jagunemine

	NSV Liit		Ameerika Ühendriigid		Natsionaalse tulu jagunemine (protsentides)	
	miljonit inimest	protsentides kogu elanikkonnast	miljonit inimest	protsentides kogu elanikkonnast	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
Elanikkond	214,4	100	180,5	100	100	100
Töötajad ja nende perekonnaliikmed	214,4	100	162,5	90	100	vähem kui 50
Ekspuataatorlikud klassid ja nende perekonnaliikmed	—	—	18	10	—	üle 50

Kogusummas on Ameerika Ühendriikide natsionaalne tulu suurem kui NSV Liidu natsionaalne tulu. 1959. aastal moodustas NSV Liidu natsionaalne tulu umbes 60% Ameerika Ühendriikide natsionaalsest tulust, iga elaniku kohta arvestatult aga ligemale 50%. See on seletatav sellega, et tootmise ja tööviljakuse tase on Ameerika Ühendriikides seni veel kõrgem kui NSV Liidus.

Samal ajal on natsionaalse tulu kasvutempo NSV Liidus aga tunduvalt kõrgem kui Ameerika Ühendriikides.

Natsionaalne tulu 1959. aastal

	Protsentides 1913. aasta ta- semest	Protsentides 1928. aasta ta- semest	Protsentides 1940. aasta ta- semest	Protsentides 1950. aasta ta- semest
Natsionaalne tulu NSV Liit	24,7 korda	20,8 korda	405	247
Ameerika Ühend- riigid	338	260	212	131
Natsionaalne tulu iga elaniku kohta				
NSV Liit	16,4 korda	15,0 korda	365	211
Ameerika Ühend- riigid	186	177	159	113

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaan näeb ette natsionaalse tulu suurenemist 1965. aastaks 1958. aastaga võrreldes 62—65 protsendi võrra. 1965. aastal jõuab NSV Liidu natsionaalne tulu summaarselt peaaegu Ameerika Ühendriikide 1959. a. tasemele. 1970. aastaks ületab NSV Liit Ameerika Ühendriigid natsionaalse tulu osas täielikult ja ka iga elaniku kohta arvestatult.

Töötajate tulud ja kulud

Ameerika Ühendriikides on elanikkonna reaaltulude keskmine tase seni veel kõrgem kui NSV Liidus.

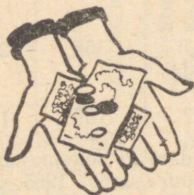
NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide elanikkonna reaaltulude tase 1959. aastal

(NSV Liidu tase protsentides Ameerika Ühendriikide tasemest)

	Kogu elanikkond	Sealhulgas töötajad ja nende perekonnaliikmed
Tulude üldmaht (tarbimisfond)	50	65
Keskmine reaaltulu iga elaniku kohta	40	50

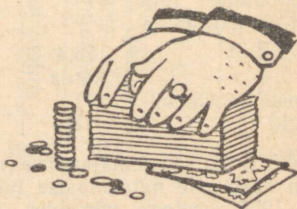
Ameerika Ühendriikides käib laiade töörahvahulkade vaesumine käsikäes ekspluataatorite klassi ääretu luksusega:

10% on majanduslikult nõrgalt kindlustatud perekondi

saavad kõigest 1% tulude üldsummast

10% on majanduslikult hästi kindlustatud perekondi

saavad üle kolmandiku tulude üldsummast

Ametlike andmete järgi on perekonna küllaltki suure keskmise sissetuleku juures (ligemale 6000 dollarit aastas) peaaegu pooled Ameerika perekonnad niisugused, kelle aastatulu (enne maksude mahaarvamist) on väiksem kui 4000 dollarit.

Aastatulu perekonna kohta (dollarites)	Perekondade arv (tuhandetes)	Perekondade arv nende üldarvust (protsentides)
Vähem kui 500	1300	2
501 kuni 1 000	3250	6
1 001 „ 2 000	7400	13
2 001 „ 3 000	6258	11
3 001 „ 4 000	7397	13
K o k k u kuni 4 000	25 605	45

Nõukogude Liidu töötajate reaaltulud kasvavad tunduvalt kiiremini kui Ameerika Ühendriikide töötajate reaaltulud.

Tööliste ja teenistujate reaaltulud	1959. aastal protsentides 1940. aasta tasemest	1959. aastal protsentides 1950. aasta tasemest
NSV Liit	2 korda	1,6 korda
Ameerika Ühendriigid	1,2 korda	1,1 korda

Aastail 1959—1965 kasvavad NSV Liidu töötajate reaaltulud iga töötaja kohta arvestatult keskmiselt 40 protsendi võrra. Selle tõttu väheneb erinevus NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide töötajate reaaltulude vahel 50 protsendilt 1959. aastal 75 protsendini 1965. aastal. Kulub veel umbes 5 aastat, et selle elatustaseme tähtsa näitaja osas Ameerika Ühendriikidega võrdsele tasemele jõuda ja neist ette minna.

Erinevalt Ameerika Ühendriikidest saavad NSV Liidu töötajad peale töötasu veel mitmesuguseid väljamakseid ja soodustusi riigi poolt ning ettevõtete vahendite arvelt.

Riigi arvel toimub elanikkonna tervise kaitsmine ja meditsiiniline teenindamine, hariduse andmine, lasteae-

dade, lastesõimede, sanatooriumide, puhkekodude, internaatkoolide, vanadekodude ülalpidamine, toimuvad sotsiaalkindlustus-alased väljamaksed, puhkusetasu, toetuste, pensionide ja õppijatele stipendiumide väljamaksmine.

Lapse viibimine lastesõimes või lasteaias läheb riigile maksma 50—60 rbl. kuus, ühe üliõpilase õppimine ülikoolis 75—100 rbl. kuus (stipendiumi arvestamata), ühe täiskasvanu haiglas viibimine maksab umbes 5 rbl. ööpäevas (pärast 1. jaanuari 1961 kehtivate hindade mastaabis).

1959. a. oli riigi, kolhooside ja ühiskondlike organisatsioonide poolt kindlustatud:

üle 20 miljoni pensionäri;

5,7 miljonit last lasteaedades, lastesõimedes ja lastekodudes;

3,4 miljonit üliõpilast ja õppijat kõrgemates koolides, kesk-eriõppeasutustes ning teistes koolides ja õppeasutustes;

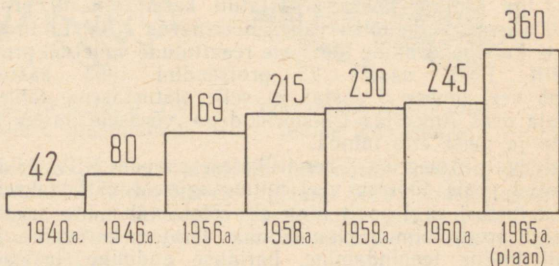
6 miljonit last, kes igal aastal puhkavad pioneerilaagrites, laste suvistel mänguväljakutel ning ekskursioonitourismibaasides;

üle 3 miljoni töölise, teenistuja ja kolhoosniku, kes viibisid ravil sanatooriumides või puhkasid puhkekodudes sotsiaalkindlustuse või kolhooside summade arvel;

ligemale 7 miljonit paljulapselist ja üksikut ema, kes said riigilt toetust.

NSV Liidu elanikkonnale riigieelarvest ja ettevõtete vahendite arvel teostatud väljamaksed ning soodustused

(miljardites rublades, enne 1. jaanuari 1961 kehtinud hindade mastaabis)

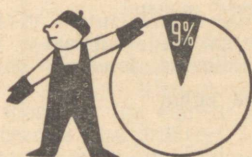
Aastail 1959—1965 suurenevad väljamaksed ja soodustused, mis NSV Liidu elanikud saavad riigieelarvest ja ettevõtete summade arvel, 67 protsendi võrra ning moodustavad 1965. aastal ligemale 380 rubla aastas keskmiselt iga töötaja kohta. Peale selle kulutab riik elamute, koolide, kultuuri- ja elukondlike ning meditsiiniliste asutuste ehitamiseks üle 80 rbl. aastas iga töötaja kohta (pärast 1. jaanuari 1961 kehtivate hindade mastaabis).

Töölise ja teenistujate sissetulekute struktuur NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides
(protsentides)

	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
Kõik kulud	100	100
Neist:		
palk (ilma puhkusetasuta)	70	91
palga lisatasud	8	5
pensionid, toetused ja väljamaksed finantssüsteemist	8	3
tasuta soodustused elanikkonnale riigi poolt	9	1

NSV Liit

USA

Riigi poolt elanikkonnale makstavad pensionid, toetused ja tasuta soodustused

Palk (ilma puhkusetasuta) ning muud sissetulekud

NSV Liidu töötajate kulude struktuur on Ameerika Ühendriikide töötajate kulude struktuurist samuti suuresti erinev.

Töölise ja teenistujate kulude struktuur NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides
(protsentides)

	Ameerika Ühend- riigid 1959. a.	NSV Liit	
		1960. a.	1965. a. (arvestus)
Kõik kulud	100	100	100
Sealhulgas:			
toidukaupade ja rahva- tarbe-tööstuskaupade ostmine	37	75	80
korteriuur ja kommu- naalteenused	20	4	5
kulutused ravile ja ars- timatele	5	0,1	0,1
transpordi- ja postiku- lud	13	3	3
otsesed maksud	12	7	—
sissemaksed sotsiaal- kindlustuse fondi	4	—	—
muud kulud	9	10,9	11,9

Ameerika Ühendriikides läheb korteriuuriks, meditsiiniliseks teenindamiseks, transpordiks ning muudeks kuludeks rohkem kui pool töötajate tuludest. Ameerika Ühendriikides kulutavad töölised oma otsesteks vajadusteks vähem kui poole oma tuludest.

Nõukogude Liidus läheb rõhuv osa tuludest vahetult rahvatarbekaupade ostmiseks.

Elanikkonna tarbimine Toiduainete tarbimises iga elaniku kohta jääb NSV Liit Ameerika Ühendriikidest maha umbes 1,6—1,7 korda, kuid Ameerika Ühendriikide elanikkonna töötava osaga võrreldes — 1,5 korda.

Toiduainete tarbimine iga elaniku kohta

	NSV Liit ¹	Ameerika Ühendriigid ²	NSV Liidu tase Ameerika Ühendriikide tasemest protsentides
Piim ja piimasaadused			
piimaks ümberarvestatult (kg)	283	317	90
Liha ja lihasaadused (kg)	45	94	50
Kala ja kalasaadused (kg)	11	11	100
Munad (tk.)	123	348	35
Suhkur (kg)	28	39	70

Nõukogude Liidus kasvavad toiduainete tarbimise normid iga elaniku kohta tunduvalt kiiremini kui Ameerika Ühendriikides.

NSV Liidu elanike varustamine toiduainetega suureneb aastail 1959—1965 1,5 korda ja seega jõuab NSV Liit peaaegu Ameerika Ühendriikide elanike keskmiste toidunormide tasemeni. Juba 1959. a. möödus Nõukogude Liit Ameerika Ühendriikidest või tootmises iga elaniku kohta (NSV Liidus toodeti 4 kg, Ameerika Ühendriikides 3,7 kg võid iga elaniku kohta).

NSV Liidu elanike varustamine rahvatarbekaupadega moodustab 30—40 protsenti keskmise ameerika perekonna tarbimise tasemest, kuid elanikkonna töötava osaga võrreldes — 40—45 protsenti.

¹ 1960. aasta plaan.

² 1958. aasta.

**Tarbimise normi suurenemine (+) või vähenemine (—)
iga elaniku kohta
(protsentides)**

	Liha ja rasv	Piim ja piima- saadu- sed	Munad	Kala ja kala- saadu- sed	Suh- kur
NSV Liit aastail 1954—1959	+27	+40	+44	+29	+37
Ameerika Ühend- riigid aastail 1951—1958	+5	—1	—12	—16	—4

1965. aastal on nõukogude inimesed riiete, tekstiilikau-
pade ja jalanõudega varustatud keskmiselt 70—75% ulatu-
ses Ameerika Ühendriikide 1959. a. tasemega võrreldes,
rahvatarbekaupade osas aga ligemale 50% ulatuses Amee-
rika Ühendriikide tasemega võrreldes.

Tööstuskaupade tootmine iga elaniku kohta

	NSV Liit		Ameerika Ühendrii- gid 1959. a.	NSV Liit prot- sentides Amee- rika Ühend- riikidest	
	1959. a.	1965. a.		1959. a.	1965. a.
Puuvillane riie, m ²	23,7	28—29	50	47	57
Villane riie, m	1,6	2,2	1,6	100	137
Siidriie, m	3,8	6,5	12,8	30	50
Sukad-sokid, paari	4,4	5,5	11	40	50
Nahkjalanõud, paari	1,9	2,3	3,6	53	64

«Seitse aastaku jooksul lahendame elanikkonna toidu-
ainete tarviduse täieliku rahuldamise ülesande ning varus-
tame elanikkonna küllaldaselt riiete ja jalatsitega. Seitse-
aastaku lõpuks jõuab Nõukogude Liit paljude tähtsamate
rahvatarbekaupade tarbimises iga elaniku kohta ette Lää-
ne-Euroopa arenenumatest kapitalistlikest maadest. Me
seame endale ülesandeks pärast seitsme aasta plaani täit-
mist Ameerika Ühendriikidele viie aasta jooksul järele

jõuda ning seejärel neist ette minna rahvatarbekaupade, sealhulgas riide ja jalatsite tarbimises iga elaniku kohta.»

N. S. Hruštšov

NSV Liidu Ülemnõukogu viies istungjärk 1960. aasta mais võttis vastu otsuse eraldada tekstiili- ja jalatsitööstuse arendamiseks, samuti nende tööstusharude toorainebaasi laiendamiseks lisaks rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaani kontrollarvude assigneeringutele täiendavaid kapitaalmahutusi 2,5—3 miljardi rubla ulatuses (pärast 1. jaanuari 1961 kehtivate hindade mastaabis). See aitab kaasa laiatarbekaupade tootmise tempo kiirendamisele ja lühendab seda aega, mil meie maa saavutab kõige kõrgema tarbimistaseme maailmas.

Töötasu Kapitalistlikus Ameerikas makstakse töölisele palga näol tasu vaid ühe osa tööaja eest, ülejäänud osa tema tööajast saab kapitalist. Kui 19. sajandi keskpaiku töötas tööline tööajast keskmiselt $\frac{3}{5}$ enesele ja $\frac{2}{5}$ kapitalistidele, siis 20. sajandi keskpaiku töötab tööline juba $\frac{2}{3}$ oma tööajast kapitalistide rikastamiseks ning enese jaoks ainult $\frac{1}{3}$ tööajast.

NSV Liidus makstakse palka töö kvaliteedi ja kvantiteedi järgi. Lisaprodukt, mille töölised loovad, jaotatakse töötajate eneste huvides. Töötasu määratakse kindlaks olenemata soost, vanusest või rahvusest.

Ameerika Ühendriikides teenivad naised keskmiselt 2 korda vähem kui mehed, neegrid — 2 korda vähem kui valged, neegritarid — 4 korda vähem kui «valged» mehed, põllumajandustöölised — 3 korda vähem kui töötleva tööstuse töölised.

NSV Liidus kasvab palk koos tööviljakuse kasvuga. Ameerika Ühendriikides lähevad tööviljakuse kasvust saadud põhilised tulud monopolistidele.

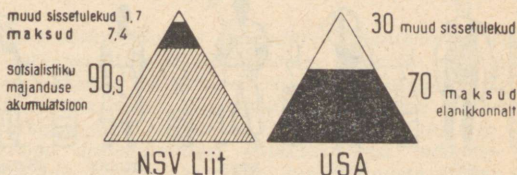
	1959. aastal protsentides 1940. aasta tasemest		1959. aastal protsentides 1950. aasta tasemest	
	NSV Liit	Ameerika Ühend- riigid	NSV Liit	Ameerika Ühend- riigid
Tööviljakus tööstuses	257	175	187	139
Tööstustöölise reaalpalk	rohkem kui 2 korda	1,2 korda	ligemale 1,7 korda	1,1 korda

Seadusega kehtestatud minimaalpalgaks on Ameerika Ühendriikides 1 dollar tunnis. See seadus on formaalne ja selle seaduse alla ei käi ligemale pooled rahvamajanduses töötavad inimesed.

Vastavalt minimaalpalga seadusele peaks Ameerika tööline saama aastas palka vähemalt 2000 dollarit (1 dollar tunnis 40-tunnise töönädala puhul ja aastas on 52 nädalat). Tegelikult oli 1958. a. 2000-dollarine sissetulek 11 950 000 perekonnal ehk 21% kõigist Ameerika Ühendriikide perekondadest (makse maha arvamata) aastas (2000 dollarit aastas peetakse «nälja piiriks»).

NSV Liidus on minimaalpalga määr 27—35 rubla kuus. Aastail 1959—1962 suureneb minimaalpalk 40—45 rbl. kuus, aastail 1963—1965 aga tõuseb see 50—60 rbl. kuus (pärast 1. jaanuari 1961 kehtivate hindade mastaabis).

Eelarvetulud (protsentides)¹

Miinimumpalga kasvades seitseaastaku jooksul 1,7—1,9 korda peab kasvama ka tööliste ja teenistujate keskmine palk 26% võrra, kuid kõrgemapalgaliste töötajate palgataase jääb põhiliselt samaks.

**Töötajatelt
võetavad
maksud**

Ameerika Ühendriikides on töötajatelt võetavad maksud riigieelarve põhiallikaks.

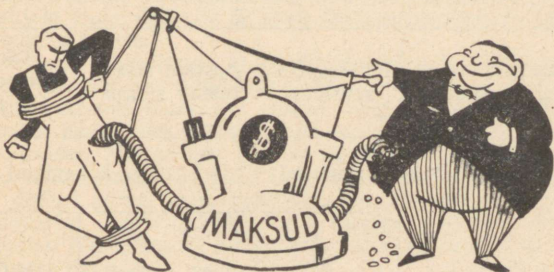
NSV Liidus on riigieelarve aluseks sotsialistlike ettevõtete akumulatsioon, maksud elanikkonnalt moodustavad selle tühise osa.

Ameerika Ühendriikide töötajailt maksude näol saadud summasid kasutatakse peamiselt sõjalistel eesmärkidel. 1958/59. aastal moodustasid föderaalearves kulutused:

sõjalisteks eesmärkideks	70%
sotsiaal-kultuurilistele abinõudele	11%

«Kapitalistlike maade keerukas maksumehhanism pumbab otsekui hiigelpumbaga summasid töötavate hulkade taskust nende monopolide avarasse taskusse, mis teenivad tohutut kasu sõjaliste tellimuste täitmise teel, sest nende eest makstakse kõrget hinda ja seda peamiselt maksude arvel.»

N. S. Hruštšov

NSV Liidus kasutatakse elanikelt võetavaid makse ühiskondlikeks vajadusteks. 1960. a. moodustasid elanikelt võetavad maksud 5,7 miljardit rubla, kulutused haridusele, tervishoiule, pensionidele, toetustele jms. moodustasid 24,9 miljardit rubla, seega 4,3 korda rohkem (pärast 1. jaanuari 1961 kehtivate hindade mastaabis).

¹ NSV Liit — 1960. a.; Ameerika Ühendriigid — 1958/59. finantsaasta.

NSV Liidu riigieelarves 1960. a.:

kulutused sotsiaal-kultuurilisteks abinõudeks . . . 32 %

kulutused riigikaitseks 12,9%

Ameerika Ühendriikides on töötajatelt võetavad maksud palju suuremad kui NSV Liidus. Ameerika Ühendriikide töölised ja teenistujad maksavad otseste maksude näol kõigist rahalistest sissetulekutest ligemale 12%, NSV Liidus — ligemale 7%.

Otseste maksude kõrval peavad Ameerika Ühendriikide elanikud maksma suurel hulgal niinimetatud kaudseid makse, mis on arvestatud kaupade hindade sisse ning tõstatavad tunduvalt nende hindu. Kaudsed maksud hõlmavad tegelikult kõiki tarbekaupu, kaasa arvatud suhkur, kruubid, petrooleum, sool, tikud, tubakas, riided ja arstimid.

Maksustamise määrad NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides

Ameerika Ühendriigid ¹			
Aastase sissetuleku suurus	Maks (protsentides)	Aastase sissetuleku suurus	Maks (protsentides)
Vallalised (mehed ja naised)		Lastega kodanikud	
1000 dollarit	8,0	3000 dollarit	4,0
2000 dollarit	14,0	5000 dollarit	10,4
3000 dollarit	16,3	8000 dollarit	14,4
5000 dollarit	18,9		

¹ Peale föderaalset maksu, mille määrad on allpool ära toodud, on Ameerika Ühendriikides veel osariikide, linnade jne. maksud,

NSV Liit

Kuupalga suurus (pärast 1. jaan. 1961 kehtivate hinda- de mastaabis)	Maks (protsentides)		Kuupalga suu- rus (pärast 1. jaan. 1961 kehtivate hinda- de mastaabis)	Maks (protsen- tides)
	Vallalised			
	Mehed	Naised	Lastega kodanikud	
50 rbl. ¹	—	—	50 rbl. ¹	—
100 rbl.	14,2	8,2	100 rbl.	8,2
150 rbl.	15,8	9,8	150 rbl.	9,8
200 rbl.	16,6	10,6	200 rbl.	10,6

Kinopiletisse, mis maksab üks dollar, on sisse arvestatud 20 senti föderaalset maksu ning 5 senti kohalikku maksu. Telefoni kasutamise eest New Yorgis lisatakse igakuulisele viiele dollarile 50 senti föderaalset ning 15 senti kohalikku maksu.

Peaaegu kõik linnad ja osariigid võtavad maksu tunnelite, sildade jne. kasutamise eest.

Ameeriklased maksavad makse isegi valimistest osavõtmise eest. Viies lõunapoolses osariigis — Alabamas, Arkansases, Mississipis, Texases ja Virginias — on olemas eriline valimiste maks, mis tavaliselt kõigub 1 kuni 1,5 dollari piires, kuid erandjuhtudel võib see suureneda 4 dollarini. See riigimaks tuleb tingimata maksta enne valimisi. Need, kes ei suuda seda maksta, jäävad hääleõigusest ilma.

Ameerika Ühendriikides võetakse töötajailt üha rohkem makse ning nende suurus kasvab. Oma eksisteerimise aja esimese 156 aasta jooksul kogus Ameerika riik elanikkonnalt 244 miljardit dollarit, kuid viie aasta

¹ Alates 1. okt. 1960 lõpetati maksude võtmine neilt töölistelt ja teenistujailt, kes saavad palka kuni 50 rbl. kuus, ning vähendati maksumäära neil töölistel ja teenistujail, kes saavad 50,1—60 rbl. kuus.

kestel (1954—1958) — 373 miljardit dollarit makse. Ameerika Ühendriikide eelarves on maksudest saadavad sissetulekud viimase 20 aasta jooksul suurenenud 8 korda.

Maksude suurenemine iga elaniku kohta Ameerika Ühendriikides (dollarites)

1939.a

1950.a

1959.a

NSV Liidus vähenevad elanikkonnalt võetavad maksud pidevalt:

1953. aastal alandati põllumajandusmaksu 2,5 korda;

1957. aastal tõsteti maksuvaba palga minimaalsuurst 37 rublale kuus ning vähendati maksumäärasid neil, kelle palk on 37,1—45 rubla kuus (pärast 1. jaanuari 1961 kehtivate hindade mastaabis).

1958. aastal vabastati kodanike maksu maksmisest lastetute ja vähelapseliste

need töötajad, kel on lapsi, ja samuti vallalised naised.

1960. a. mais võttis NSV Liidu Ülemnõukogu viies istungjärk vastu seaduse «Töölise ja teenistujate töötasult võetavate maksude kaotamise kohta».

1. oktoobriks 1965 kaotatakse täielikult kõik tööliste ja teenistujate palgalt võetavad maksud. Lastetute maks kaotatakse täielikult. Tulumaksu kaotamisel ei vä-

Alates 1.X.1965

Töolistelt ja teenistujatelt võetavate maksude kaotamine¹

	Alates 1. X 1960	Alates 1. X 1961	Alates 1. X 1962	Alates 1. X 1963	Alates 1. X 1964	Alates 1. X 1965
Maksuvaba minimaalse kuu- palga suurus (rbl.)	50	60	70	70	70	Töolistelt ja teenistujailt võetavate maksude täielik kaota- mine
Kuupalga suurus, millelt vähendatakse maksumää- rasid (rbl.)	50,1—60	60,1—70	70,1—80	70,1—90	70,1—100	
Töolistele ja teenistujatele otseselt kättemakstava palga suurenemine mak- sude kaotamise tagajär- jel (miljonites rublades aastas)	360	400	450	240	240	

¹ Pärast 1. jaanuari 1961 kehtivate hindade mastaabis.

hendata tariifimäärasid ja palkasid, kui palga suurus on kuni 100 rubla kuus, tariifimääradelt ja palkadelt 100 rublast kuni 200 rublani vähendatakse maksu osaliselt, aga tariife ja palku üle 200 rubla vähendatakse kogu neilt tulumaksu mahaarvamise summa ulatuses (pärast 1. jaanuari 1961 kehtivate hindade mastaabis). Üldine summa, mille saavad NSV Liidu töölised ja teenistujad kõigi maksude kaotamise tagajärjel, moodustab 1966. aastal arvestuse järgi umbes 7,4 miljardit rubla.

Töö saamise olukord

Tööpuudus — see kõigi kapitalistlike maa-de töötajate hirmsaim nuhtlus — likvideeriti Nõukogude Liidus igaveseks 1930. aastal. NSV Liidus on esmakordselt ajaloos kehtestatud konstitutsiooniga õigus tööle, s. t. garanteeritud õigus töö saamiseks.

Ameerika Ühendriikides pole töötute arv viimase 40 aasta vältel kordagi olnud väiksem kui üks miljon inimest aastas.

«Iga Wall-Street'i palavikuhoog mõjustab nende lihtsate ameeriklaste olukorda, kes küll ei nälgi, kuid elavad alalises hirmus, hirmul tänase päeva ees, hirmul homse päeva ees, hirmul oma töö ja perekonna pärast. Ebakindlus ning ennekõike igapäevase leiva saamise mure ähvardab iga päev ameeriklasi.»

Joseph Nort,
Ameerika ajakirjanik

Tunduv osa Ameerika Ühendriikide töötajast pole aasta ringi

tööga täielikult kindlustatud (andmed 1957. a. kohta):

50—52 nädalat aastas töötas	55,1% kõigist töölistest ja teenistujatest
27—49 nädalat aastas töötas	15,5% kõigist töölistest ja teenistujatest
26 nädalat ja vähem aastas töötas	10,4% kõigist töölistest ja teenistujatest ning 19% ei töötanud tervet päeva.

Täielikult töötute arv Ameerika Ühendriikides ¹

	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
Miljonit inimest	3,1	1,9	1,7	1,6	3,2	2,7	2,6	2,9	4,7	3,7
Protsentides kõigi töötajate arvust	5,2	3,1	2,8	2,6	5,2	4,3	4,0	4,5	7,3	5,5

Rahvamajanduses töötab

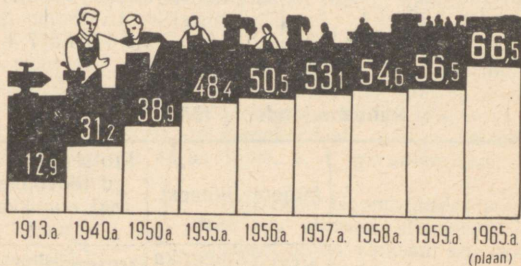
	Miljonit inimest		Protsentides kogu töövõimelisest elanikkonnast	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
Töövõimeline elanikkond (naised 16.—54. eluaastani, mehed 16.—59. eluaastani)	120	94	100	100
Töötab rahvamajanduses	100	65	83	69
Sealhulgas: mittetäieliku tööndalaga (1 kuni 34 tundi nädalas)	—	14	—	15
Täielikult töötud	—	4	—	4

1959. a. juunis töö puudumise tõttu Ameerika Ühendriikide töölistest ja teenistujatest: 5% töötas 1 kuni 14 tundi nädalas mitte põllumajanduse alal, 3,8% — 15—21 tundi nädalas, 3,5% — 22—29 tundi nädalas, 3,5% — 30—34 tundi nädalas.

¹ Ameerika Ühendriikide ametliku statistika andmeid on töötute hulga kohta tunduvalt vähendatud.

Ameerika Ühendriikide töötajast töötab iga kolmas mittetootlikul tööl kaubanduses, finants-krediidi-, riigi- või mõnes teises asutuses, NSV Liidus töötab samadel tööaladel iga üheksas kodanik.

Tööliste ja teenistujate arvu suurenemine NSV Liidus (milj. inimest)

	Protsentides	
	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
Üldse rahvamajanduses töötajaid (ilma sõjaväelasteta)	100	100
Materiaalse tootmise harudes (ilma kaubanduseta)	80	50
Mittetootmisalastes tööharudes ning kaubanduses	20	50
Sealhulgas:		
sotsiaal- ja kultuuri aladel (haridus, teadus, tervishoid, kunst)	10	9
kaubanduses, finantsasutustes, riigi-aparaadis ning teistel mittetootlikel aladel	10	41
Sõjaväelaste arv võrreldes kõigis rahvamajandusharudes olevate töötajate arvuga (NSV Liidu andmetes on arvesse võetud meil läbi viidud sõjaväelaste arvu vähendamist)	2,4	4,0

Tööpäeva pikkus Seoses tööliste ja teenistujate ülemine- kuga 7—6-tunnilisele tööpäevale 1960. aastal on NSV Liidus töönädala pikkus mitte üle 41 tunni (7 tundi äripäevadel ning 6 tundi laupäevadel ning puhke- ja pidupäevade eelsetel päevadel). Üksikutele töötajate rühmadele ning alaealistele on kehtestatud 6- ja 4-tunniline tööpäev. Keskmiselt moodustab NSV Liidu tööliste ja tee- nistujate töönädala pikkus 1960. aasta lõpus 40,2 tundi, samal ajal kui Ameerika Ühendriikides on see ligemale 41 tundi.

Erinevalt NSV Liidust ei ole Ameerika Ühendriikides tööpäeva pikkus kindlaks määratud. «Neljakümne-tunni- lise töönädala» seadus näeb ette ainult lisatasu ületunni- töö eest. Neljakümne-tunnilise töönädala taha varjatakse tunduva osa tööliste mittetäielik tööga varustatus ning ülemäära pikk tööpäev teise osa töötajate jaoks.

Ligemale 20% Ameerika Ühendriikide töötajaist, olles tegelikult osaliselt töötud, töötavad kuni 34 tundi nädala- las;

ligemale 25% töötajaist töötab 48 ja rohkem tundi nädala- las;

ning ainult pooltel rahvamajanduses töötavail inimestel läheneb tööaja pikkus 40 tunnile nädalas.

Nõukogude Liidus toimub lühendatud töönädalale üle- minek ilma töötasu vähendamiseta. Tööstuses ja ehitustööl, kus üheaegselt viiakse läbi abinõusid tööpäeva lühenda- mise ja töötasude reguleerimise alal, suurenes töötasu ulatus. Seitsme- ja kuuetunnilisele tööpäevale ülemineku- ga aastail 1956—1960 kasvas tööstustööliste töötasu kesk- miselt 11% ja ehitustöölistel 12% võrra.

1962. aastast alates on ette nähtud lühendada töönädalat 40 tunnile, 1964. aastast peale aga alustatakse järkjärgu- list üleminekut 35—30-tunnilisele töönädalale (2 puhke- päeva nädalas ehk 6- ja 5-tunnilised tööpäevad). Nende abinõude lõplik rakendamine planeeritakse 1967.—1968. aastaks. Nende abinõude elluviimise tulemusena muutub NSV Liit kõige lühema tööpäeva ja kõige lühema töö- nädalaga maaks maailmas.

Korteri- Iga elaniku kohta tuleb Ameerika Ühendrii- probleem kides elamispinda umbes 2 korda rohkem kui NSV Liidus. Kuid nende keskmiste näitajate taga peituvad Ameerika Ühendriikide ühe osa töötajate rasked elamistingimused.

1956. aasta rahvaloenduse andmeil elas 18 miljonit

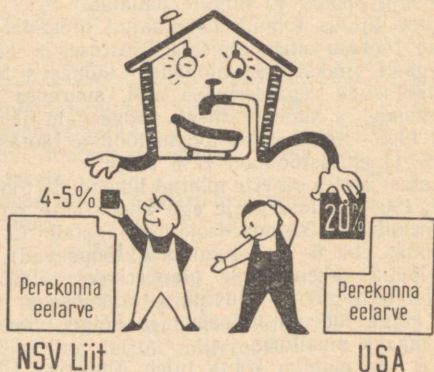
ameeriklast hurtsikutes või vanades lagunenud majades, mis ei vasta kõige algelisematelegi nõuetele. Nende elumajade uutega asendamist või remontimist hinnatakse 67 miljardile dollarile.

Suur osa Ameerika Ühendriikide linnade elanikest (kõigepealt neegrid) elavad urgastes.

Riikliku elamuehituse tagajärjel, mida Ameerika Ühendriikides alustati 1936. aastal, on kokku 444 000 riiklikku korterit, ning sellesama aja vältel on likvideeritud vaid 7% urgastest. Ameerika ajakirjanduse andmeil on elamuehituse niisuguse tempo juures Ameerika Ühendriikides olemasolevate urgaste likvideerimiseks vaja 280 aastat.

Korterile ja kommunaalteenustele kulutavad Ameerika Ühendriikide töötajad üle 20% oma perekonna eelarvest. Neegerelanikkonnalt võetakse kõrgemat tasu. Harlemis (New York) maksavad neegrid 60% võrra kõrgemat korteriüüri kui New Yorgi naaberrajooni elanikud.

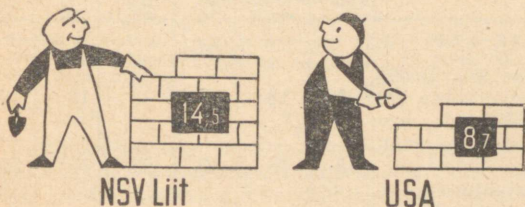
Nõukogude Liidus kindlustatakse elanikkond põhiliselt riiklikust elamufondist. Korteriuur ja kommunaalteenused moodustavad NSV Liidus kõigest 4—5% perekonna sissetulekuist.

NSV Liidu elanikkonna korteritingimused paranevad kiiresti. Partei ja valitsuse poolt 1957. aastal püstitatud ülesannet — likvideerida korteripuudus lähema 10—12 aasta jooksul — täidetakse edukalt.

Kahe aasta jooksul (aastail 1959—1960) on antud Nõukogude Liidus linnades ja töölisasulates eksploatatsiooni 180 miljonit m² üldelamispinda, mis võrdub kõigi revolutsioonielise Venemaa linnade kogu elamufondiga.

**Ehitatud kortereid 1000 elaniku kohta
1959. aastal**

Seitsme aasta plaani kohaselt ehitatakse aastail 1959—1965 NSV Liidu linnades ja töölisasulates elamispinda üldse 650—660 miljonit ruutmeetrit ehk ligi 15 miljonit korterit. See on 2,3 korda rohkem kui ehitati möödunud seitsme aasta jooksul ning rohkem kui kogu linnade elamufond, mis on ehitatud nõukogude võimu aastail. Maaasulates ehitavad kolhoosnikud ja maaharitlased seitse-aastakul ligi 7 miljonit elumaja.

Tervishoid Kui tsaristlik Venemaa jäi Ameerika Ühendriikidest elanikkonna tervishoiu organiseerimises kaugele maha, siis NSV Liit on selles osas Ameerika Ühendriikidest juba palju ette jõudnud.

10 000 elaniku kohta oli 1959. aastal 1913. aastaga võrreldes:

arstide arv NSV Liidus suurenenud 12 korda, Ameerika Ühendriikides jäänud endisele tasemele;

haiglakohtade arv NSV Liidus suurenenud 5,8 korda, Ameerika Ühendriikides vähem kui 1,4 korda;

elanikkonna suremus NSV Liidus vähenenud 4,2 korda, Ameerika Ühendriikides umbes 1,4 korda.

NSV Liidus on tunduvalt rohkem arste kui Ameerika Ühendriikides, suuremad on näitajad ka sündimuse ja elanikkonna juurdekasvu osas ning suremuse vähenemise alal. Haiglakohtade keskmise arvu poolest jääb NSV Liit Ameerika Ühendriikidest veel mõnevõrra maha, kuid Ameerika

	A a s t a i l					
	1913		1940		1959	
	Venemaa	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
Arstide arv 10 000 elaniku kohta	1,5	13	7	13	18	12
Haiglakohtade arv 10 000 elaniku kohta	13	70	40	93	76	92
Surmajuhtumite arv 1000 elaniku kohta	30,2	13,2	18,1	10,8	7,2 ¹	9,5 ¹
				NSV Liit ²	Ameerika Ühendriigid ³	
Arstide arv (hamba- ja sõjaväearstid välja arvatud), tuhandetes				379,5	208,7	
Haiglakohtade arv, tuhandetes				1618	1608	
Kulutused arstiabile protsentides perekonna rahalistest sissetulekutest				0,1	5,2	
Sündinute arv iga 1000 elaniku kohta (1960. a.)				26,5	23,3	
Surnute arv iga 1000 elaniku kohta (1960. a.)				7,3	9,7	
Loomulik juurdekasv iga 1000 elaniku kohta (1960. a.)				19,2	13,6	
Kogu elanikkonna keskmine eluiga (1957.—1958. a.)				68	69	

¹ 1958. aastal.

² 1959. aastal.

³ 1958. aastal.

rika. Ühendriikides on suur hulk haiglakohti ainuüksi psüühiliste haigete jaoks. Ameerika Ühendriikides on umbes 9 miljonit psüühilist haiget. Igal aastal tuleb neisse haiglatesse ligemale 250 000 uut haiget ning ligemale 100 000 haiget retsidiividega.

Elanikkonna keskmine eluiga NSV Liidus ja revolutsiooni-eelsel Venemaal

Aastail 1896—1897 (Venemaa Euroopa-osa 50 kubermangus)	Aastail 1926—1927 (NSV Liidu Euroopa-osas)	Aastail 1957—1958 (kogu NSV Liidu territooriumil)
32	44	68

Meditsiinilise teenindamise tase NSV Liidus on tunduvalt kõrgem kui Ameerika Ühendriikides. NSV Liidus on ravi tasuta, Ameerika Ühendriikides on meditsiiniline teenindamine väga kallid ning tunduvalt osale töötajast kättesaamatu.

Visiit arsti juurde maksab 6 dollarit 11 senti, haiglakoht — 17 dollarit 92 senti ööpäevas, prillid — 26 dollarit 4 senti, sünnitus — 500—600 dollarit (haiglas viibimise aeg 6 päeva), lihtne operatsioon ligemale 1000 dollarit, infarkti ravimine haiglas (haiglas viibimise aeg 6 nädalat) ligemale 2000 dollarit jne.

Lapsepõlve ja vanaduse kindlustatus

Kui inglise vaimulik, Canterbury kiriku eestseisja Hewlett Johnson oma reisilt Nõukogude Liitu kodumaale tagasi saabus ja talt küsiti, kas NSV Liidus on privilegeeritud klasse, siis vastas ta: «Jah on. Need on lapsed.»

Mis on siis selle «klassi» peamised privileegid?

Nõukogude Liidus ümbritseb paljulapselisi emasid ausus ja tähelepanu:

1959. aastal said 7 miljonit paljulapselist ja üksikut ema riigilt ligemale 500 miljonit rubla (pärast 1. jaanuari 1961 kehtivate hindade mastaabis),

1,2 miljonit last kasvatatakse lastesõimedes,

2,7 miljonit eelkooliealist last käivad lasteaiadades,

ligemale 3 miljonit last viibis 1959. aastal suvel tegutsesvats lastesõimedes ja mängumurudel,

700 000 last õppis 1960. aastal internaatkoolides,

lasteasutustele kulutatavast summast kaetakse vanemate palgast ainult 20%, 80% aga kulutatakse riigi arvel.

Ameerika Ühendriikides peavad vanemad lapsed ja lasteasutusi ülal oma rahadega.

NSV Liidus toimub tööliste ja teenistujate pensionidega kindlustamine ainult riiklike vahendite arvel. 1960. aastal moodustasid riigieelarves väljamaksed riiklikeks pensionideks ligemale 7 miljardit rubla (pärast 1. jaanuari 1961 kehtivate hindade mastaabis).

«Sedamööda, kuidas me liigume edasi kommunismile, kasvab üha rohkem ühiskonna hoolitsus iga inimese eest tema sünnist kuni kõrge vanaduseni.»

N. S. Hruštšov

Pensionid NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides

	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid
Keskmine vanaduspensioni suurus protsentides keskmisest töötasust	60	20
Vanaduspensioni iga		
meestel	60 ¹	65
naistel	55 ²	62

Rohkem kui poole pensionifondist moodustavad Ameerika Ühendriikides tööliste ja teenistujate endi sissetulekud. Pensioni saamiseks vajalik vanus Ameerika Ühendriikides on kõrgem, pensioni suurus aga tunduvalt madalam kui NSV Liidus.

Seitsme aasta plaanis on ette nähtud töötajate pensionilise kindlustamise edasine parandamine: 1963. aastal tõstetakse vanaduspensioni alammäär linnas 30 rublalt 40 rublale ning alaliselt maa-asulates elavatele ja põllumajandusega seotud pensionäridele vanaduspensioni alammäär 25,5 rublalt 34 rublale. 1966. aastal tõstetakse vanaduspensioni alammäära linnas umbes 45—50 rublale kuus ja samaaegselt tõstetakse ka teiste pensioniliikide alammäärasid (pärast 1. jaanuari 1961 kehtivate hindade mastaabis).

¹ Soodustatud pensioni puhul 50- ja 55-aastaselt.

² „ „ „ 45- ja 50- „

HARIDUS, TEADUS

«... Juba praegu on Nõukogude teadus ja tehnika saavutanud nii kõrge taseme, et Nõukogude Liit on jõudnud real teadmisaaladel esikohale maailmas.»

N. S. Hruštšov

Möödunud sajandi keskpaiku populariseeris suur vene pedagoog K. D. Ušinski tsaristlikul Venemaal Põhja-Ameerika koolide õpetamismeetodit, mis oli tolle aja kohta eesrindlik. Möödus sada aastat. Tänapäeval soovivad Ameerika tuntud haridustegelased, teadlased, poliitikud ja ajakirjanikud hoolega tundma õppida haridusala-seid saavutusi NSV Liidus, millega on vahetult seotud nõukogude teaduse ja tehnika, majanduse ning kultuuri väljapaistvad edusammud.

«Nõukogude võimsuse kasv oleks mõeldamatu ilma nõukogude haridussüsteemi fenomenaalse arenguta... Haridusalase organiseerimise küsimustesse suhtutakse Nõukogude Liidus palju tõsisemalt kui Ameerika Ühendriikides.»

Professor J. S. Counts,
«Nõukogude haridus esitab väljakutse»

«1957. aasta oktoobris, mil esimene sputnik lasti orbii-dile, oli ameerika rahvas vapustatud: nüüd pidi ta muut-ma oma seisukohta ameerika hariduse iseloomu ja pidi hakkama teisiti suhtuma nõukogude hariduskorraldusse.»

B. Shriver
Ameerika Ühendriikide sõja-õhujõudude
uurimistööde valitsuse ülem rakettide
alal

**Kirjaoskamata-
tuse likvi-
deerimine**

Ameerika Ühendriikides kuulutati juba 1852. a. välja üldise koolikohustuse seadus. Kuid rohkem kui saja aasta jooksul pole seda seadust veel täielikult ellu rakendatud.

«Igast kümnest täiskasvanud ameeriklasest üks», kirjutas Ameerika ajakiri «Time», «näeb enamikus trükitud sõnades ainult konarlikke jooni ning on Ameerika Ühendriikide rahvaloenduse andmete järgi «funktsionaalselt kirjaoskamatu»».

Möödunud sajandi lõpul oli Venemaal ligemale $\frac{1}{4}$ kogu elanikkonnast kirjaoskamatu. «Niisugust metsikut maad, kus rahvahulgald oleksid hariduse, valguse ja teadmiste poolest niivõrd paljaks röövitud — niisugust maad ei ole Euroopasse peale Venemaa enam ainsatki jäänud,» kirjutas V. I. Lenin.

Nõukogude võimu aastail kirjaoskamatus NSV Liidus tegelikult likvideeriti.

Kirjaoskamatu elanikkonna erikaal vanuses 9 aastast kuni 49 aastani (protsentides)

	1900	1959
NSV Liit	73,7 ¹	1,5
Ameerika Ühendriigid	10,7	2,2 ²

**NSV Liidu elanikkonna hariduslik tase
(1959. aastal)**

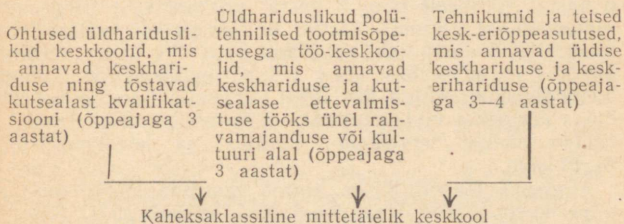
Omavad haridust	Isikute arv (tuhandetes)
Lõpetatud kõrgem	3 778
Lõpetamata kõrgem	1 738
Kesk-eriharidus	7 870
Keskharidus	9 936
Mittetäielik keskharidus	35 386

¹ Venemaa — 1897. aasta andmed.

² Täielikult kirjaoskamatu elanikkond.

Haridus Nõukogude kooli põhiliseks ülesandeks on õpilaste ettevalmistamine eluks, ühiskondlikult kasulikuks tööks, haritud ja teaduse aluseid hästi tundvate inimeste ettevalmistamine. Vastavalt 1958. aasta seadusele «Kooli ja elu sidemete tugevdamise ja haridussüsteemi edasiarendamise kohta NSV Liidus» on meil hariduse aluseks kaheksaklassiline mittetäielik keskkool, mis annab õpilastele kindlad üldhariduslikud ja polütehnilised teadmised. Õppetöö korraldatakse tootliku töö ja õppimise ühendamise alusel.

Keskhariduse süsteem NSV Liidus

Laialdaselt on NSV Liidus arenenud tehniline kutseharidus. Iga aasta omandab 2,5 miljonit töolist uued kutsealad. Üle 5 miljoni töölise ja teenistuja tõstab oma kvalifikatsiooni.

Noortele, kes pärast 8-klassilise mittetäieliku keskkooli lõpetamist siirduvad tootvale tööle, luuakse linnades päevased ja õhtused tehnilised kutsekoolid õppeajaga 1—3 aastat ning maakutsekoolid õppeajaga 1—2 aastat.

Keskhariduse süsteem Ameerika Ühendriikides

Vanus	Kooli liik	Õppeaja kestus
6—12 aastat	elementaarkool	6 aastat
12—15 aastat	alamastme keskkool	3 aastat
15—18 aastat	kõrgema astme keskkool	3 aastat

Üldine õppeaja kestus ameerika koolides on 12 aastat. Ameerika haridussüsteemis on laialdaselt levinud nii-

nimetatud J. Dewey instrumentalistlik pedagoogika. Vastavalt sellele süsteemile on vanemates klassides, alates 9. klassist, rakendamisel moodus, kus vabatahtlikult valitakse õppeaine. Kohustuslikeks õppeaineteks on vaid inglise keel ja kirjandus, Ameerika Ühendriikide ajalugu ja kehaline kasvatus. 9.—11. klassis võetakse läbi matemaatika kursus (peamiselt elementaaralgebra ja geomeetria). Selle tulemusel saavad ameerika koolide lõpetajad 12 õppeaasta jooksul tunduvalt väiksemad teadmised matemaatikas, füüsikas ja keemias kui nõukogude koolide õpilased.

«Kõik vene õpilased, kes lõpetasid 10-klassilise kooli 1955. aastal, õppisid 5 aastat füüsikat, 4 aastat keemiat, 6 aastat võõrkeelt ning 5 aastat aritmeetikast kõrgemat matemaatikat. Samal aastal oli ameerika keskkoolide lõpetajaist kolmandikul seljataga vaid üks aasta keemia õppimist. Umbes üks igast neljast õpilasest õppis ühe aasta füüsikat. Ainult üks igast viieteistkümnest õpilasest õppis kõrgemat matemaatikat,» kirjutas Ameerika Ühendriikide endine tervishoiu-, haridus- ja heaoluminister M. Folsom.

Ameerika Ühendriikides kestab rassiline diskrimineerimine hariduse alal edasi. Kuni 1954. aastani oli 17 lõunaosariigis seadusega keelatud valgete ja neegrite ühine õppimine riiklikes koolides. Pärast selle seaduse kaotamist õpib ainult väike osa neegrilapsi (ligemale 15%), lõunaosariikides aga vaid 6% koos valgetega. 1958. aastal praktiseeriti segregatsiooni 2100 õpperingkonnas.

Ameerika koolides toimub maskeeritud valik ühiskondlike klasside järgi sel viisil, et korraldatakse «vaimse andekuse uurimise teste». «Andekamate» klassi pääsevad jõukate vanemate lapsed. Töötajate lapsed on sunnitud õppima «keskmistes klassides» või «mahajääjate klassides» ning saavad halvema ettevalmistuse.

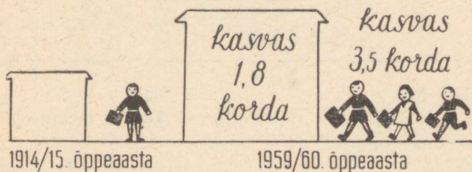
Üldhariduslike koolide ning nende õpilaste arv NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides

	1914/15. õppeaasta		1959/60. õppeaasta	
	Venemaa	Ameerika Ühendriigid ¹	NSV Liit	Ameerika Ühendriigid ¹
Koolide arv (tuhandetes)	124	272,5 ²	221	137,0 ³
Õpilaste arv (miljonit inimest)	9,6	19,5 ⁴	33,4 ⁵	33,9 ³

NSV Liidus õppis 1959/60. õppeaastal üldse (kaasa arvatud tööliste ja teiste töötajate ettevalmistamine ja kvalifikatsiooni tõstmine tootmistööl ning kursustel) üle 50 miljoni inimese 10,6 miljoni vastu 1914/15. õppeaastal.

Üldhariduslike koolide arv on NSV Liidus 1914/15. õppeaastaga võrreldes 1959/60. õppeaastal kasvanud 1,8 korda, õpilaste arv neis ligemale 3,5 korda.

Üldhariduslike koolide ja neis õppijate arv NSV Liidus NSV Liit

¹ Ainult riiklikud koolid.

² 1921/22. õppeaasta.

³ 1958/59. õppeaasta.

⁴ 1910/11. õppeaasta.

⁵ Õpilaste arvu vähenemine NSV Liidus viiekümnendatel aastatel on tingitud sündimuse järsust vähenemisest sõja-aastatel.

Üldhariduslike koolide arv Ameerika Ühendriikides on 1921/22. õppeaastast 1958/59. õppeaastani vähenenud 1,9 korda (koolide arvu vähenemine oli mõningal määral seotud nende ühendamisega); õpilaste arv on 1910/11. õppeaastast 1958/59. õppeaastani suurenenud 1,7 korda.

Üldhariduslike koolide ja neis õppijate arv Ameerika Ühendriikides

USA

1959/60. õppeaastal oli NSV Liidus revolutsioonieelse Venemaaga võrreldes järsult muutunud nooremate ja vanemate klasside õpilaste vastastikune suhe. Algkooli esimeses neljas klassis suurenes õpilaste arv umbes kahekordseks, 5.—7. klassis õppijate arv kasvas 22 korda, 8.—11. klassis

Õpilaste osa riigi elanike arvust

	NSV Liit		Ameerika Ühendriigid	
	1914/15. õppeaasta	1960. a.	1910. a.	1959. a.
Elanikke (milj.)	159,2	214,4	91,8	175,0
Õpilaste arv (milj.)	9,6	33,4	19,5	33,9
Õpilaste osa kogu elanikkonnast (%)	6	15,6 ¹	21,2	19,4

¹ Õpilaste osa elanike arvust on NSV Liidus väiksem kui Ameerika Ühendriikides selle tõttu, et Nõukogude Liidus vähenes sündimus sõja-aastatel järsult.

õppijate arv enam kui 28 korda. Kui 1914. aastal tuli iga 1000 elaniku kohta ainult neli 5.—10. klassi õpilast, siis 1959. aastal tuli 65 õpilast ehk üle 16 korra rohkem.

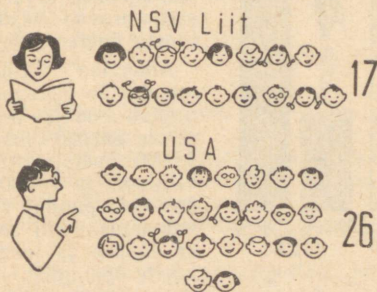
Ameerika Ühendriikide elementaarkoolides suurenes õpilaste arv (esimeses 6—8 klassis) 1910. aastast 1958. aastani 1,6 korda, keskkoolide õpilaste arv (järgmises 6—4 klassis) — 8,5 korda. Kui Ameerika Ühendriikides tuli 1910. aastal iga 1000 elaniku kohta 12,1 keskkooli õpilast, siis 1958. aastal — 53,6 õpilast ehk 4,4 korda rohkem.

Õpilaste erikaal NSV Liidu elanike üldarvus kasvas 1914/15. aastast 1960. aastani peaaegu 2,5 korda.

Ameerika Ühendriikides on elanike arvu suhtes õpilaste osa vähenenud 1910. aastast 1959. aastani 0,9% võrra.

Õpetajate kaader NSV Liidus oli 31 miljoni õpilase kohta (ilma töölis- ja maanoorte koolides ning täiskasvanute koolides õppijateta) 1959/60. õppeaastal 1 807 000 õpetajat, s. o. keskmiselt 1 õpetaja 17 õpilase kohta.

Ameerika Ühendriikides oli 1958/59. õppeaastal 1 301 000 õpetajat 33,9 miljoni õpilase kohta, s. o. keskmiselt 1 õpetaja 26 õpilase kohta.

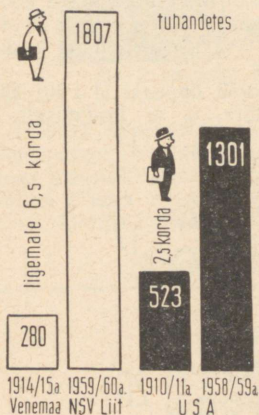
«Nõukogude Liidus ei saa tegelikult olla õpetajate puudust... , sellepärast et plaan koostatakse sellise arvestusega, et vajalik arv õpetajaid oleks alati olemas ja suudaks rahuldada igal ajal nõudmisi, see on otseselt vastupidine sellele, mis toimub Ameerika Ühendriikides,» oli sunnitud tunnistama Ameerika ajakirjanik J. Canter.

Õpetajate arv NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides (tuhandetes)

	1914/15. õppe- aasta	1927/28. õppe- aasta	1940/41. õppe- aasta	1950/51. õppe- aasta	1955/56. õppe- aasta	1958/59. õppe- aasta
NSV Liit	280	351	1238	1425	1733	1807 ⁴
Ameerika Ühendriigid ¹	523 ²	657 ³	875	914	1149	1301

Kui Nõukogude Liidus suurenes õpetajate arv 1914. aastast 1960. aastani ligemale 6,5 korda, siis Ameerika Ühendriikides kasvas õpetajate arv 1910. aastast 1959. aastani 2,5 korda.

Õpetajate arvu kasv NSV Liidus toimub põhiliselt keskkoolide jaoks kvalifitseeritud pedagoogide erikaalu suurenemise arvel, kes spetsialiseeruvad üksikute õppeainete õpetamisele.

Ameerika Ühendriikides moodustab pedagoogide puudujääk ametlike andmete järgi üle 240 000 inimese aastas. 92 000 õpetajal (68 000 elementaar- ja 24 000 keskkooli õpetajal) puudub vajalik ettevalmistus. Eriti suur puudus on täppis- ja loodusteaduste aluste õpetajaist.

Kesk-eri- ja kõrgem haridus

Kahe süsteemi vahelise majandusliku võistluse lõpptulemus sõltub suurel määral maa majanduse jaoks ettevalmistatavate spetsialistide arvust ja nende ettevalmistamise tasemest.

¹ Ilma erakoolide õpetajateta.

² 1910/11. õppeaastal.

³ 1920. aastal.

⁴ 1959/60. aastal.

Nõukogude erihariduse süsteemis on ette nähtud õppetöö kohustuslik ühendamine tootmistööga vastavalt valitud profiilile. Tehnikumides õppimise aeg on 3—4 aastat, kõrgemates õppeasutustes 5—6 aastat.

NSV Liidu ülikoolides ja tehnikumides õppimine on tasuta, peale selle saab suurem osa üliõpilasi riiklikku stipendiumi. Üle 50% üliõpilastest kasutab riiklikke ühiselamuid.

«Uhegi inimese ette, kes suudab ja soovib õppida, ei kerki probleemi, kas õppida või mitte. Riik maksab talle stipendiumi — õpi ja ära laiskle. Kapitalistlikus maailmas aga on lugu tihtipeale nii, et ei õpi see, kes on võimekam, ega ka see, kes tahab, vaid õpib see, kel on õppimiseks raha.»

N. S. Hruštšov

Nõukogude Liidus:

ülikoolide arv 1914/15. a.	105	} suurenenud 7,1 korda
„ „ 1959/60. a.	753	
tehnikumide ja kesk-eriõppeasutuste arv 1914/15. a.	450	} suurenenud 7,4 korda
tehnikumide ja kesk-eriõppeasutuste arv 1959/60. a.	3 330	

Ameerika Ühendriikides on kõrgemates ja eriõppeasutustes õppemaks väga kõrge — 1000 ja enam dollarit aastas omavalitsuse õppeasutustes ning 2000 dollarit ja enam — erakolledžites. Üldist riiklike stipendiumide süsteemi Ameerika Ühendriikides ei ole. Ülikoolide või kolledžite täieliku kursuse lõpetamine on võimalik vaid jõukatel üliõpilastel.

«Tunduv osa ameerika noormeestest ja neidudest ei suuda enesele lubada kolledžis õppimist ... Hariduse hind tõuseb Ameerika Ühendriikides üha kiiremini ... Igale vene üliõpilasele makstakse kolledžis õppimise eest ... Tema vanematel pole kooliskäimisega seosesolevaid majanduslikke probleeme.»

J. C a n t e r, Ameerika ajakirjanik

Ameerika statistika, avaldades andmeid ülikoolide ja neis õppivate üliõpilaste arvu kohta, arvestab Ameerika Ühendriikide kõrgemate õppeasutuste hulka ka alamastme

kolledžid ning teiste kolledžite kaks esimest kursust, mis haridusliku taseme poolest vastavad nõukogude keskkooli vanematele klassidele. Kõikidest Ameerika Ühendriikide kõrgematest õppeasutustest vastab NSV Liidu ülikoolidele kõigest ligikaudu 600. 1959/60. õppeaastal õppis neis 1 809 000 üliõpilast.

**Kõrgemates ja kesk-eriõppeasutustes õppijate arv NSV
Liidus ja Ameerika Ühendriikides
(tuhandetes)**

	1914/15. a.	1927/28. a.	1940/41. a.	1957/58. a.	1958/59. a.	1959/60. a.
NSV Liit						
Kõrgemates koolides ja tehnikumides õppijaid	181	358	1787	4040	4055	4175
Sealhulgas:						
kõrgemates koolides	127	169	812	2099	2179	2267
tehnikumides	54	189	975	1941	1876	1908
Ameerika Ühendriigid						
Ülikoolides, kolledžites, kutsealastes, kommerts- jt. koolides õppijaid	510 ¹	1331	1494	...	3242	3379
Sealhulgas:						
üliõpilasi neis koolides, mis vastavad nõukogude kõrgematele koolidele	...	...	...	1642	1738	1809

¹ 1910/11. õppeaastal.

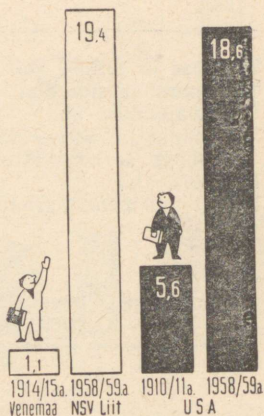
Ameerika Ühendriikides suurenes ülikoolides, kolledžites, kutsealastes koolides, kommertskoolides jt. koolides üliõpilaste arv 1910. aastast 1960. aastani 6,6 korda, NSV Liidus suurenes kõrgemates koolides ja tehnikumides õppivate üliõpilaste arv 1914. aastast 1960. aastani 23 korda. 1960. aastal õppis nõukogude kõrgemates õppeasutustes üliõpilasi peaaegu 18 korda rohkem kui 1914. aastal, tehnikumides ja teistes kesk-eriõppeasutustes aga 35,3 korda rohkem.

1959. aastal lasksid NSV Liidu kõrgemad koolid välja 338 000 spetsialisti, tehnikumid — 528 000 inimest. Üldse oli NSV Liidus 1959. aastal kõrgema või kesk-eriharidusega 13 400 000 inimest 290 000 inimese vastu 1913. aastal.

Ameerika Ühendriikides lõpetas 5—6-aastase õppeajaga kolledži 1958. aastal 65 600 inimest, 4-aastase õppeajaga kolledži — 365 700 inimest.

Selle tõttu, et NSV Liidus on pidevalt suurenenud inseneride ettevalmistamine ja et Ameerika Ühendriikides esinevad konjunktuurist tingitult inseneride ettevalmistamises vähendamised, jõudis NSV Liit rahvamajanduses töötavate diplomeeritud inseneride arvu poolest juba 1940. aastal 1,5—2 korda Ameerika Ühendriikidest ette.

Kõrgemate ja eriõppeasutuste üliõpilaste arv iga 1000 elaniku kohta

Rahvamajanduses töötavate diplomeeritud inseneride arv NSV Liidus ja Ameerika Ühendriikides (tuhandetes)

	1940	1950	1953	1958	1959
NSV Liit	290	392	481	894	987
Ameerika Ühendriigid	156	316	361	485	505

NSV Liidu kõrgemate koolide ja keskkõppeasutuste lõpetanute arv 1959. aastal (tuhandetes)

	Kõrgemad koolid	Tehnikumid
Tööstuse ja ehituse alal	92,3	224,3
Transpordi ja side alal	16,3	40,5
Põllumajanduse alal	34,5	89,5
Majanduse ja õiguse alal	25,0	50,3
Tervishoiu ja kehakultuuri alal	29,5	71,0
Hariduse alal	138,0	45,1
Kunsti ja kinematograafia alal	2,4	7,2

Ameerika Ühendriikide kolledžite lõpetanute arv 1958. aastal (tuhandetes)

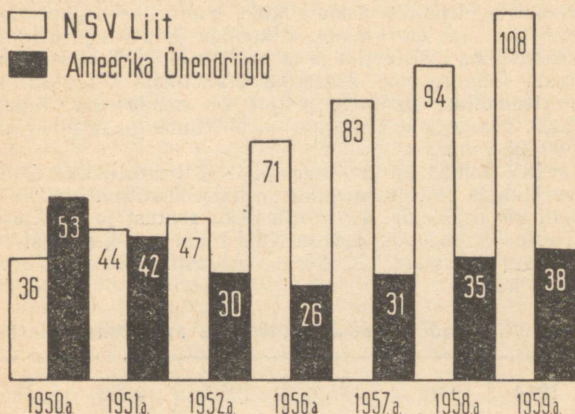
	I kutseastme ¹	II kutseastme ²
Inseneriteaduste alal	31,2	5,2
Põllumajanduse alal	5,1	0,9
Bisnessi (ärinduse) ja kommertsalal	46,7	3,2
Hariduse alal	77,7	30,9
Kunsti alal	11,7	2,4
Tervishoiu ja meditsiini alal	23,0	1,4
Õiguse alal	8,8	0,4

«Nõukogude Liidus tuleb endiselt kolm uut inseneri iga meie ühe inseneri kohta ning see suhe kasvab üsna lühikese aja vältel neljani ühe vastu. Samal ajal valmistab Nõukogude Liit 2 teaduslikku töötajat iga meie teadusliku töötaja kohta, 5 metallurgi ühe meie

¹ I kutseastme (bakalaureuse) saamise õiguse annab 4-aastase õppeajaga kolledži lõpetamine.

² II kutseastme (magistri) saamise õiguse annab 4-aastase õppeajaga kolledži lõpetamine ja seejärel 2-aastase õppeajaga erikursuse lõpetamine koos selle järgneva diplomitöö kaitsmisega.

Inseneride väljalase (tuhat inimest)

metallurgi kohta jne. kõigil tänapäeva teaduse ja tehnika aladel,» oli sunnitud tunnistama Ameerika Ühendriikide sõja-õhujõudude uurimistööde valitsuse ülem raketite alal B. Shriver.

Teadus Nõukogude teaduse edusammud kinnitavad sotsialistliku süsteemi vaieldamatut üleolekut kapitalistlikust süsteemist. Kosmilise ruumi uurimises, aatomienergia rahuotstarbelises kasutamises, võimsa raketitehnika loomises ja real teistel aladel sammub NSV Liit Ameerika Ühendriikidest ees.

«Kui mõned aastad tagasi oleks meile öeldud, et Venemaa läheb teaduse valdkonnas Ameerika Ühendriikidest ette, siis oleksime selle peale naernud. Kuid NSV Liit tegi seda.»

W. Hearst, Ameerika kapitalist

«Venelased purustasid meie rahuloleva enesekindluse, et ameerika teadlased on kõige eesrindlikumad kogu maailmas.»

Ajaleht «American», Chicago

Ameerika Ühendriikide teaduse olukorra ja arengu kvantitatiivseid näitajaid on raske kõrvutada Nõukogude

Liidu näitajatega. Terve hulga küsimustega, mis kuuluvad «uurimise ja täiustamise» mõiste alla, tegelevad Ameerika Ühendriikides peale riiklike teaduslike organisatsioonide ka veel erafirmade, ülikoolide ja heategevusfondide teaduslikud instituudid ja laboratooriumid. Teaduslike asutuste üldarvu pole Ameerika statistikas näidatud, kuid mitteametlike andmete põhjal on nende arv ligemalt 3000. Teaduslike töötajaid on üldhinnangu järgi ligemalt 300 000 inimest.

NSV Liidus oli 1960. aastal 3548 teaduslikku asutust, sealhulgas 1608 teadusliku uurimise instituuti, nende filiaali või osakonda, 485 teaduslikku asutust ja katsejaama. Teaduslike asutuste arv on NSV Liidus 1914. aastast 1960. aastani kasvanud 12,3 korda, teaduslike töötajate arv — 30,4 korda.

NSV Liidu teaduslike töötajate arv (tuhandetes)

1914	1940	1950	1956	1958	1959
10,2	98,3	162,5	239,9	284,0	310,0

NSV Liidus eraldatakse teaduse loovaks arendamiseks suuri summasid. Sel ajal kui Ameerika Ühendriikides riiklikud ja eraisikute assigneeringud teaduslikuks uurimistööks moodustavad 0,1% kogu natsionaalsest tulust, siis NSV Liidus antakse teaduse ja tehnika loovaks arendamiseks mitu korda rohkem summasid.

NSV Liidus valitseb teaduse ja tootmise vahel tihe koostöö. 1960. aastal kasvas teaduslike uurimistööde maht, mida täitsid teadusliku uurimise asutused majandusorganisatsioonide lepingute alusel, eelmise aastaga võrreldes 32% võrra. Selsamal ajal assigneeritakse suuri summasid teoreetilisteks uurimistöödeks, mis on aluseks teaduse ja tehnika edaspidisele progressile.

NSV Liidus viiakse läbi suuri töid kosmilise ruumi uurimisel. Uute uurimuste tulemusena sai võimalikuks inimese lend kosmosesse.

Nõukogude teadus uurib projekte, mis käsitlevad sputnikute rakendamist meteoroloogia ja raadioside eesmärki-deks.

Suuri töid teevad nõukogude teadlased füüsika ja keemia ning nendega seotud teadusharude — keemilise füüsika, biofüüsika, füüsikalise-keemilise bioloogia, biokeemia, geokeemia jt. teadusharude alal.

Jätkatakse aatomituuma, elementaarosakeste ja tuumasiste jõudude olemuse uurimist.

Tehakse teaduslikke uurimisi termotuuma reaktsioonide juhtimise alal. Selle probleemi lahendamiseks kaob iga-veks inimkonna mure energiaallikate pärast.

Nõukogude teadlased seavad ülesandeks füüsikaliste ja keemiliste protsesside mõju väljaselgitamise elunähtustele.

Ameerika Ühendriikides on teaduslik uurimistöö otseselt ja kaudselt sõltuv suurtest monopolidest. Monopolide valduses on suurem osa tööstust teenindavaid teaduslikke institute ja laboratooriume. Uurimistöodes domineerib kitsalt rakenduslik suund, uurimistööde temaatikat aga määrab suures ulatuses selle otsene efekt. Lõviosa assigneeringuist suunatakse nendele teadusliku uurimise aladele, mis töötavad kiiret ning maksimaalset kasumit.

Ameerika Ühendriikide föderaalvalitsuse teaduslikel eesmärkidel tehtavate kulutuste üldsummast läheb teoreetiliseks uurimiseks ainult 10%, 90% kulutatakse rakenduslikeks uurimisteks ning katse- ja konstrueerimistöödele. Tööstuslikud erafirmad kulutavad teoreetilisteks uurimisteks, seadmete täiustamiseks ainult 7% assigneeringuist.

Pärast Teist maailmasõda suurenes teaduse militariseerimine Ameerika Ühendriikides järsult. Ligemale 50 000 Ameerika Ühendriikide teaduslikku töötajat töötab vahetult sõja-õhujõudude, mereväe ja armee uurimisinstituutides, laboratooriumides ja eksperimentaalkeskustes. Ligemale 100 000 teadlast töötab kaitseministeeriumi lepingute alusel. Sõjalistel eesmärkidel läbiviidavaks teaduslikuks uurimistööks suunatakse ligemale 90% valitsuse assigneeringuist, s. o. rohkem kui pool Ameerika Ühendriikides teaduse jaoks tehtavatest natsionaalsetest kulutustest. Kui Ameerika Ühendriikide kaitseministeeriumi kulutused teaduslikeks uurimistöödeks ning katse- ja konstrueerimistöödeks moodustasid 1940. aastal 25 miljonit dollarit, siis 1959. aastal kasvasid nad 2 miljardi dollarini.

Nõukogude Liidus teenib teadus rahuotstarbelisi eesmärgi. Teadusliku uurimise tulemusi kasutatakse töötajate laiade hulkade elutingimuste parandamiseks. Teaduse saavutuste ja eelkõige aatomiteaduse saavutuste

rahuotstarbelisel kasutamisel on NSV Liit kaugele ette jõudnud kõigist kapitalistlikest maadest ja sealhulgas ka Ameerika Ühendriikidest.

Nõukogude Liidus lasti 1954. aasta juunikuus käiku maailma esimene aatomielektrijaam võimsusega 5000 kW. Selle jaama käikulaskmisega algas looduse võimsaima energia — aatomenergia rahuotstarbelise kasutamise ajastu. NSV Liidus luuakse uusi aatomi-«elektrivabrikuid». 1958. aastal lasti käiku uue tööstusliku elektrijaama esimene järk võimsusega 100 000 kW; kogu elektrijaama võimsus moodustab 600 000 kW. Ehitatakse Belojarski aatomielektrijaama võimsusega 200 000 kW, Novo-Voroneži aatomielektrijaama võimsusega 420 000 kW. Ameerika Ühendriigid jäävad Nõukogude Liidust tõsiselt maha aatomienergeetika rahulikel eesmärkidel arendamise tempo ning ulatuse poolest.

1959. aasta lõpul ehitati valmis Nõukogude Liidus esimene aatomijäälõhkuja «Lenin», kõige võimsam ja suurem jäälõhkuja maailmas. Ameerika Ühendriikide Kongress, kes assigneerib tohutuid summasid aatomiallveelaevade ehitamiseks, keeldus alles 1956. aastal raha andmast aatomienargial töötava kaubalaeva ehitamiseks.

Rahuotstarbeline aatom leiab kasutamist NSV Liidu tööstuses ja põllumajanduses. Aatomi abil automatiseeritakse ja kontrolli-

takse tootmisprotsesse, teostatakse maapõuevarade uurimist, arstitakse raskeid haigusi. 1958. aastal võimaldas NSV Liidu rahvamajanduses radioisotoopide kasutamine kokku hoida ligemale 2 miljardit rubla.

Kosmose uurimine Mälestusväärsel päeval, 4. oktoobril 1957. aastal, mil kogu maailm kuulis esimese nõukogude Maa tehiskaaslase signaale, purunes müüt Nõukogude Liidu tehnilisest ja teaduslikust mahajäämusest. Ameerika Ühendriikide aeronautika ja kosmose uurimise natsionaalse valitsuse direktor T. Keith Glennan kirjutas:

«See kuupäev — 4. oktoober 1957 — tähistab midagi rohkemat kui ainult Nõukogude Liidus edukalt väljalastud tehiskaaslase jõudmist orbiidile ümber Maa. Meie maal tekitas see erilist hämmastust. Kuidas see juhtus? Meie juhtiv koht teaduse ja tehnika alal — ja nüüd see väljakutse, esitatud veel kõige dramaatilisemal viisil.»

Esimese Maa tehiskaaslase väljalaskmise ajast peale on nii NSV Liit kui ka Ameerika Ühendriigid saatnud kosmosesse suure hulga tehiskaaslasi ning rakette.

Ameerika Ühendriikides on välja saadetud rohkem tehiskaaslasi kui NSV Liidus, kuid nende poolt orbiidile saadetud tehiskaaslaste teaduslik aparatuur on palju väiksema kaaluga. Esimene Nõukogude tehiskaaslane kaalus 83,6 kg. Esimene Ameerika tehiskaaslane, mis lasti orbiidile viis kuud pärast Nõukogude tehiskaaslast, kaalus kõigest 11 kg. Kõikidest Ameerika tehiskaaslastest oli kõige suurema kasulik kaal 135 kg, Nõukogude tehiskaaslase kaal aga oli 7 korda suurem. 1960. aasta mais lasti Nõukogude Liidus kosmosesse kosmoselaev, mis kaalus 4500 kg, 1960. aasta augustis ja detsembris — katseloomadega kosmoselaevad, mis kaalusid rohkem kui 4500 kg. Augustis väljasaadetud kosmoselaeva edukas tagasipöördumine Maale ennustas inimese lendu kosmosesse lähemas tulevikus.

Nõukogude Liidul on mitu korda suurema võimsusega stardiraketid kui Ameerika Ühendriikidel. See võimaldab saata kosmilisse ruumi tunduvalt suurema kasuliku koormuse. Selle tõttu võib NSV Liit orbiidile saata terve rea raskeid tehiskaaslasi sellise hulga mitmesuguse teadusliku aparatuuriga, et selle abil saadud teaduslik informatsioon

ületab tähtsuselt selle informatsiooni, mille senini on saanud Ameerika Ühendriigid kõigi oma tehiskaaslaste abil kokku.

NSV Liit jõudis Kuu pinnale ning viis sinna oma riigi vimpli ning esmakordselt ajaloos pildistas Kuu tagakülge, mida Maalt pole näha.

Suurte kosmoselaevade saatmine kosmosesse NSV Liidus pani aluse selliste kosmoselaevade loomisele, mis kindlustavad inimesele ohutu lennu kosmilisse ruumi.

12. aprillil 1961. aastal teostaski nõukogude lendur major Juri Gagarin lennu kosmosesse — startis kosmoselaeval «Vostok», liikus vaba lennuga ümber maakera minimaalkõrgusega 175 km ja maksimaalkõrgusega 302 km. Kosmoselaev kaalus koos piloodi-kosmonaudiga 4725 kg, kanderaketi otsaastme kaalu arvestamata.

6. augustil 1961 viidi võimsa Nõukogude raketiga Maa orbiidile uus kosmoselaev «Vostok-2», mida piloteeris kosmonaut, NSV Liidu kodanik major German Titov.

Kosmoselaev «Vostok-2» kaalus 4731 kg (kanderaketi viimase astme kaalu arvestamata), tegi 17 tiiru ümber maakera, läbis üle 700 000 kilomeetri ja kosmoselend kestis 25 tundi.

Nõukogude tehiskaaslased ja kosmilised raketid

Väljalaske aeg		Kogukaal (kg-des)	Teadusliku aparatuuri kaal (kg-des)
4. X 1957	Esimene Maa tehiskaaslane	83,6	
3. XI 1957	Teine Maa tehiskaaslane	üle 4000 ¹	508,3
15. V 1958	Kolmas Maa tehiskaaslane	1327	968,0
2. I 1959	Esimene kosmiline raket	1472	361,3
12. IX 1959	Teine kosmiline raket	1511	390,2
4. X 1959	Kolmas kosmiline raket	1553	435,0

		J ä r g	
Väljalaske aeg		Kogukaal (kg-des)	Teadusliku aparatuuri kaal (kg-des)
15. V 1960	Esimene kosmoselaev	4540	
19. VIII 1960	Teine kosmoselaev	4600	
1. XII 1960	Kolmas kosmoselaev	4563	
12. IV 1961	J. Gagarini lend kosmoses kosmoselaeval «Vostok»	4725	
6. VIII 1961	G. Titovi lend kosmoses kosmoselaeval «Vostok-2»	4731	

¹ Tehiskaaslase ja kanderaketi kogukaal. Nad moodustavad ühe terviku.

Ameerika ajakiri «News Week» kirjutas 1959. aasta oktoobris: «Ameerika Ühendriigid kaotavad kosmose vallutamise võidujooksu ja sellega ka oma domineeriva seisukoha maailmas. Kui kolmas kuurakett Maale tagasi pöördus, võisid ameerika teadlased alles istuda abiprojektide juures, mõelda selle küsimuse üle, kas nad jõuavad kunagi venelastele järele. Šansid on sellised, et nad ei jõua...

Kahe aasta vältel leidis alati mingi viis, et õigustada suurt Nõukogude kosmose-triumfi. Kui tõusid taevasse Maa tehiskaaslastes, leidis ametiisikuid, kes ebatavalise kergusega püüdsid neile käega lüüa, väites, et nad olevat vaid «rauatükid», võrreldes meie elegantsete seadmetega «Avangardiga» (mis pidavat varsti valmis saama) ... Kui Venemaa teatas, et ta saatis raketi Kuule, päikese orbiidile, siis alguses seda ei usutud, siis püüti selle tähtsust vähendada, väites, et see on lihtne asi Kuu otsetabamisega võrreldes. Venelased tabasid oma teise kuuraketiga Kuud. Siis hakati kohe selgitama, et Kuu tabamist ei saavat kuidagi võrrelda komplitseeritud kuuorbiidiga, mida planeerivad Ameerika Ühendriigid. Mis toimus hiljem? Ameerika rakett plahvatas maal katsetamise ajal, ning peaaegu selsamal päeval, mis oli selle stardiks määratud, saadeti kolmas kuurakett orbiidile ümber Maa ja Kuu.

... Küsige juhtivatelt raketispetsialistidelt, missugune riik saavutab esimesena järgnevaid suuri eesmäärke kosmoselennu alal... Nende vastused on kainestavad. Esimene inimene kosmoses? Tõenäoliselt venelane. Raketi saatmine Marsile? Venelased ei jäta seda võimalust kasutamata. Esimene inimene Kuul? Tal on käes sirp ja vasar.»

Ameerika teadlaste pilguga

Nõukogude Liit pooldab seisukohta, et teaduslik-tehnilise koostöö iga-külgne arendamine toimuks kõigi maadega, sealhulgas ka Ameerika Ühendriikidega. Viimastel aastatel on külastanud Ameerika Ühendriike hulk nõukogude teadlaste delegatsioone, NSV Liidus on käinud Ameerika Ühendriikide väljapaistvad teadlased.

Oma sõnavõttudes pärast Nõukogude Liidust tagasipöördumist tunnistavad ameerika teadlased NSV Liidu üleolekut paljudes nõukogude teadusharudes. Nende sõnade järgi:

Nõukogude Liidus tegeldakse kosmose uurimisega vähemasti 10 korda intensiivsemalt kui Ameerika Ühendriikides.

Moskvas asuvas Maa Füüsika Instituudis töötavate teadlaste arv ületab tunduvalt kõigi geofüüsikaliste uurimiste probleemidega tegelevate ameerika spetsialistide üldarvu.

Nõukogude Liit on juhtival kohal maailmas suurte energiatega füüsika alal. Alates 1957. aastast töötab Dubnas prooton-sünkrofasotron võimsusega 10 miljardit elektronvolti, millele kuni 1959. aastani ei leidunud võrdset maailmas. See ehitati 10 kuuga, samal ajal kui Ameerika Ühendriikides oleks sellise kiirendaja ehitamiseks kulunud 2 aastat.

Nendeks aladeks, kus nõukogude teadusel on üleolek teiste maade suhtes, on ka kristallograafia ja teoreetilised tööd niisugusel füüsika alal, nagu ülijuhitus. Nõukogude Liidus on Kristallograafia Instituut, kolmes ülikoolis on kristallograafia erikateedrid. Ameerika Ühendriikides ei ole ei selliseid institute ega ka selliseid ülikoolikateedreid.

Venelased juhivad ka polaarmeteoroloogia ning igijää tundmaõppimisel. Arktikas töötab rohkem kui 100 nõuko-

gude teadusliku uurimise jaama. Venelased on esikohal ka maakera magnetismi uurimisel.

Vaieldamatu on Nõukogude Liidu üleolek okeanograafia alal. Nõukogude okeanograafide käsutuses on spetsiaalsete seadmetega varustatud pealvee ja allvee laevastik, samal ajal kui nende ameerika kolleegidel on ainult 3 vananenud laeva. Nõukogude okeanograafia on osutanud inimkonnale suure teene sellega, et ta avastas hoovuste olemasolu ka ookeani kõige sügavamates nõgudes ning selgitas sellega välja ohu, mis peitub radioaktiivsete jäätmete sinnapaigutamisel.

Matemaatika — see on ala, milles venelased on alati olnud tugevad. On märkimisväärne, et terve rida Ameerika ülikoolide matemaatikaõpikuid on nõukogude õpikute tõlked, samal ajal kui vastupidist nähtust esineb äärmiselt harva.

Iga aasta avaldatakse Nõukogude Liidus ligemale 2800 lehekülge teaduslikke uurimusi anorgaanilise keemia valdkonnast. Samal ajal samas küsimuses Läänes avaldatud materjalide üldmaht ei ületa 800 lehekülge.

Nõukogude keemikute-uurijate peatähelepanu on pööratud mitte sõjaprobleemidele, vaid neile probleemidele, mis on seotud NSV Liidus laiatarbekaupade tootmise kiire suurendamisega. Kuid orgaanilise keemia alal tervikuna on Ameerika Ühendriigid veel ees.

Nõukogud jõudsid Ameerika Ühendriikidest ette hüdroenergia arendamises. Nad ehitavad suuri paisusid kiiremini ja efektiivsemalt kui ameeriklased.

Nõukogude kliinikus tehti kohaliku anesteesia all operatsioone, kus eemaldati osa kopsu. Ameerika Ühendriikides kestab see operatsioon ligemale kaks tundi ning see tehakse sügava narkoosi all. Venelased sooritavad selle sama operatsiooni 20 minutiga, ning haige on ärkvel ja hingab. Sellised kirurgilised saavutused on kaasaegse nõukogude meditsiini üheks kõige tähelepandevamiseks avalduseks.

NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise majandusliku võistluse tulemused tõendavad sotsialistliku süsteemi tohutu suuri eeliseid kapitalistliku süsteemi ees. Jõudude ülekaal rahu ja sotsialismi kasuks on tunduvalt suurem pärast NSV Liidu rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaani ning teiste sotsialistlike riikide majanduslike plaanide täitmist. Nende plaanide elluviimine viib selleni,

et sotsialistlikud riigid hakkavad tootma üle poole kogu maailma tööstustoodangust.

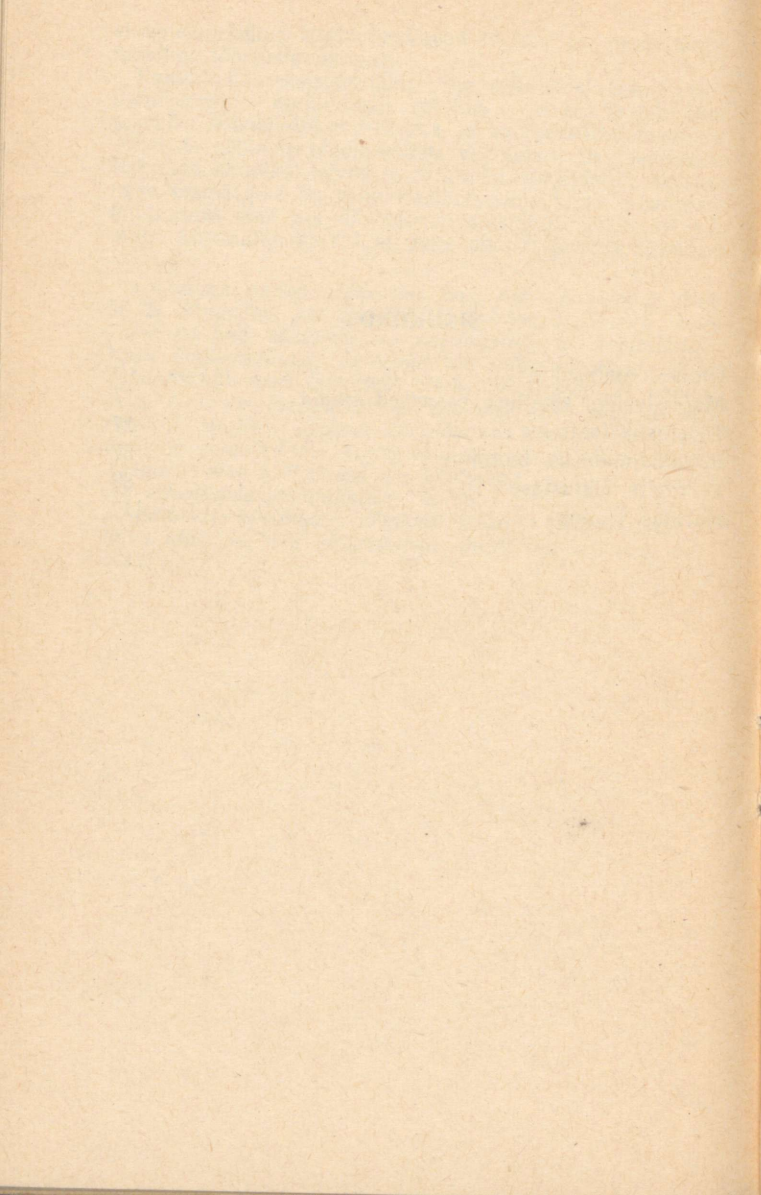
Rahulik kooseksisteerimine ning selle konkreetne avaldumisvorm — majanduslik võistlus — ei sea endale eesmärgiks sotsialistliku maailma ja kapitalistliku maailma vaheliste põhiliste ideoloogiliste vastuolude likvideerimist. Rahuliku kooseksisteerimise printsiibi järjekindla teostamise eesmärgiks on rahu kindlustamine kogu maailmas, kuid mitte oma aja ära elanud sotsiaalse korra säilitamine. Sotsiaalne kord igal maal on rahva oma sisemine asi.

«Maailma ajaloo arenemine on juba niisugune,» ütleb N. S. Hruštšov, «et maakeral eksisteerib praegu kaks ühiskondlikku süsteemi — sotsialistlik ja kapitalistlik. Need ühiskondlikud süsteemid on antagonistlikud. Meie, sotsialistliku leeri inimesed, oleme veendunud, et kapitalismi tund on lõnnud, et see on oma aega ära elav süsteem. Kapitalismi apologeedid püüavad oma süsteemi ilustada ja puunderdada, püüavad selle päevi pikendada... Seega hakkab töölisklass ise, hakkavad iga maa töötajad ise lahendama kapitalistliku korra sotsialistliku korraga asendamise küsimust. Tulevik kuulub töölisklassile ja tema ideedele, mis väljenduvad marksismi-leninismi õpetuses.»

SISUKORD

Üldised andmed	9
Majandusliku võistluse peamised etapid	17
Tööstuslik tootmine	27
Põllumajanduslik tootmine	57
Töötajate elatustase	89
Haridus, teadus	117

СССР — США
(Цифры и факты)
На эстонском языке

Оформление Э. Пикк

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе 10.

*

Toimetaja S. Hä r m a
Kunstiline toimetaja V. Kotkas
Tehniline toimetaja I. Vah tre
Korrektorid P. Hiie ja V. Leib ak

Ladumisele antud 5. IX 1961. Trükkimisele antud
6. X 1961. Paber 70 × 90, $\frac{1}{32}$. Trükipoognaid 4,5.
Formaadile 60 × 92 kohaldatud trükipoognaid 5,27.
Arvutuspoognaid 5,78. Trükiarv 3000. Tellimise nr.
7757. Hans Heidemanni nim. trükikoda, Tartu,
Ülikooli 17/19. II.

Hind 17 kop.

17 kop.

A-24126

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00359141 1